

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Katedra českého jazyka a literatury

Diplomová práce

Bc. Markéta Janušková

**Problematika osamělosti v současné literatuře
pro děti a mládež**

Olomouc 2019

vedoucí práce: Mgr. Jana Sladová, Ph.D.

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně na základě uvedených zdrojů a literatury.

V Olomouci dne 21. 4. 2019

.....
Markéta Janušková

Na tomto místě bych ráda poděkovala Mgr. Janě Sladové, Ph.D., za poskytnutí cenných rad a připomínek k závěrečné práci.

Obsah

Úvod.....	1
1 Adolescenti a téma osamělosti.....	2
1.1 Emoční vývoj	2
1.2 Socializace	3
1.3 Sebesystém.....	6
2 Děti a mládež v sociálních vztazích.....	7
2.1 Osamělost.....	7
2.2 Sociální skupiny	8
2.3 Role rodiny v sociálním vývoji dítěte.....	9
2.4 Sociální procesy ve škole.....	10
2.5 Osamělost na sociálních sítích	13
3 Téma outsiderství a osamělosti v současné literatuře pro děti a mládež.....	15
4 Praktická část	18
4.1 Karen Harrington – kniha <i>A co když jsem blázen?</i>	18
4.1.1 Metodický návrh hodiny č. 1	21
4.1.2 Metodický návrh hodiny č. 2	26
4.1.3 Metodický návrh hodiny č. 3	31
4.1.4 Metodický návrh hodiny č. 4	36
4.2 Mikaël Ollivier – kniha <i>Život k sežrání</i>	42
4.2.1 Metodický návrh hodiny č. 1	45
4.2.2 Metodický návrh hodiny č. 2	49
4.2.3 Metodický návrh hodiny č. 3	54
4.2.4 Metodický návrh hodiny č. 4	56
4.3 Laurie Halse Anderson – kniha <i>Mluv</i>	59
4.3.1 Metodický návrh hodiny č. 1	62
4.3.2 Metodický návrh hodiny č. 2	68
4.3.3 Metodický návrh hodiny č. 3	73
4.3.4 Metodický návrh hodiny č. 4	77
4.3.5 Metodický návrh hodiny č. 5	78
4.3.6 Metodický návrh hodiny č. 6	83
Závěr	84

Použité zdroje a literatura.....	86
Přílohy	90
Anotace	134

Úvod

Předkládaná diplomová práce se bude zabývat osamělostí v současné literatuře pro děti a mládež. Uvedená problematika byla vybrána z toho důvodu, že pro mnoho jedinců je období dětství a dospívání spojeno s pocity opuštěnosti, přičemž se jednotlivci mohou dostat dokonce až do pozice outsidera. Mladí lidé zejména nástupem na základní či střední školu začnou být nuceni přizpůsobovat se okolní společnosti a jejím zvyklostem a proto se snaží naplnit její požadavky a normy chování. Nezřídka tak vznikají situace, ve kterých se děti necítí komfortně a na jejichž základě se mohou stát až obětmi šikany.

K uvedenému tématu mne přivedla kniha Marka Loweryho *Jenom ponožky nestačí*, ve které autor popisuje tragikomické dospívání hlavní postavy a sociální vztahy s tímto procesem spojené. Motiv osamělosti se v současné literatuře pro děti a mládež objevuje velice často, a to právě z důvodu jeho stálé aktuálnosti. Proto bude součástí úvodní kapitoly práce stručný přehled současné české i světové literatury pro děti a mládež, která se s daným tématem pojí.

Pro bližší poznání mladých lidí se bude teoretická část zabývat jejich psychologickým a sociálním vývojem. Významným pojmem souvisejícím s rozvojem osobnosti člověka je socializace, která bude taktéž v teoretické části podrobně vysvětlena. Stěžejní část následující kapitoly bude tvořit přiblížení sociálních vztahů dospívajících lidí v prostředí, které je formuje nejvíce. Tímto místem je škola a školní třída.

Největší důraz bude kladen na praktickou část práce, ve které budou představeny tři vybrané knihy zahraničních autorů, a to *Mluv* (Laurie Halse Anderson), *Život k sežrání* (Mikaël Ollivier) a *A co když jsem blázen?* (Karen Harrington). V každém z těchto děl je základním tématem osamělost, která je dále propojena s dalšími problémy hlavních hrdinů. Nejdůležitější částí kvalifikační práce bude nalézt didaktické využití výše uvedených knih a vytvořit metodologické pokyny k jednotlivým vyučovacím hodinám.

Základním cílem praktické části tedy bude vytvoření pracovních listů pro žáky základních škol tak, aby došlo k rozvíjení čtenářské gramotnosti, aby se děti naučili pracovat v kolektivu, komunikovat s vrstevníky a obhajovat vlastní názor.

1 Adolescenti a téma osamělosti

Před samotnou definicí osamělosti je potřeba ujasnit, kterými jedinci se bude práce zabývat. Podle základních psychologických i fyziologických znaků rozlišujeme několik fází lidského života, tedy období prenatalní, novorozenecké, kojenecké, batolecí, předškolní, mladší školní, dospívání, dospělost a stáří. V každém z těchto období vykazují jedinci určité charakteristické znaky společné všem, přestože každý z nás je jiný a psychický i fyzický vývoj každého člověka probíhá jinak.

V následujících kapitolách se budeme zabývat pouze vybranou skupinou lidí, a to konkrétně dospívajícími mezi 11 a 15 lety. Tento věk nazývá Langmeier a Krejčířová obdobím pubescence, které bývá následně rozdělováno na první a druhou pubertální fázi.¹ Celkově je toto stadium spojeno hlavně s tělesnými změnami souvisejícími s pohlavním dospíváním. V první fázi puberty je jednou z nejvýznamnějších změn například rychlý rozvoj motorických a percepčních schopností, což vede dospívajícího k objevování nových zájmů (sport, literatura, vlastní tvorba apod.).² Ve fázi druhé pak dochází k formování vztahů mezi pohlavími, vznikají problémy sociální identity a mladí lidé se začínají emancipovat od rodiny.³

1.1 Emoční vývoj

V emočním vývoji přichází během období pubescence postupné uvolnění ze závislosti na rodičích a navazování nových vztahů s vrstevníky. Tento proces se samozřejmě neodehrává pouze v období dospívání, nicméně v této době je rozhodující pro pozdější život jedince. Při procesu emancipace od rodiny se u dítěte projevují charakteristické znaky jako například kritika rodičů, revolta proti nim a stud za projevy jejich lásky. Právě v tomto čase se může stát, že se dítěti nepodaří uvolnit se z přehnané závislosti na rodičích, což většinou vede k různým obtížím, mezi které patří například nepochopitelná nenávist k rodičům nebo naopak přehnaná závislost na nich a odmítnutí nových vztahů. Někteří jedinci se také uzavírají do vlastního světa a zavrhuji životní styl svých vrstevníků.⁴

¹ LANGMEIER, Josef a KREJČÍŘOVÁ, Dana: *Vývojová psychologie*, s. 5–6.

² Tamtéž, s. 143–149.

³ HAVLÍK, Radomír a KOŤA, Jaroslav: *Sociologie výchovy a školy*, s. 48.

⁴ LANGMEIER, Josef a KREJČÍŘOVÁ, Dana: *Vývojová psychologie*, s. 152–154.

1.2 Socializace

Všichni jedinci, ať už se jedná o dítě, nebo dospělého, jsou ovlivněni nejrůznějšími situacemi, které je formují v dalším životě. Na každého jednotlivého člověka působí přírodní, kulturní a sociální prostředí, ve kterých se pohybuje. Okolí jej ovlivňuje v oblastech kultury, morálky, náboženství i jazyka. V souvislosti se vztahem jedince a společnosti mluvíme o tzv. socializaci, přičemž tento proces propojuje každou osobu právě s konkrétní společností, ve které se pohybuje. Člověk se tak stává sociální a kulturní bytostí, která se chová podle všeobecně uznávaných pravidel a plní v ní svou individuální roli.⁵

Mluvíme-li o socializaci, myslíme jí tedy komplexní proces zahrnující tři úrovně psychiky, a to kognitivní, emotivní i konativní. Jedinec si osvojuje pro život důležité poznatky, rozvíjí se jeho city a zároveň si osvojuje určité způsoby konání, tudíž jsou postihnuty všechny stránky duševní činnosti.⁶

Socializace probíhá během celého života a Jiřina Pávková v publikaci *Psychologie pro pedagogy* rozlišuje dva její druhy – socializace v mikroprostředí a v makroprostředí.⁷ Mezi nejvýznamnější osoby, které na člověka působí, patří samozřejmě rodiče a další členové rodiny (sourozenci, manžel/manželka, děti). Tito lidé představují mikroprostředí, jelikož jedinec je s nimi v bezprostředním kontaktu a vzájemně se ovlivňují. Dále sem řadíme také učitele, spolužáky, herní skupiny, atd. Do makroprostředí pak spadá kupříkladu politický systém, události ve světě, či druh společenského zřízení. Jednotlivá sociální prostředí se vzájemně prolínají, nepůsobí tedy na člověka odděleně.⁸

V každém prostředí se jedinec snaží o osvojení komplexních způsobů chování vhodných pro určitou sociální situaci. Proces tohoto postupného osvojování se nazývá sociální učení a jeho základními formami je sociální posilování, imitace a identifikace.

Sociální posilování znamená proces, při kterém je určité žádoucí chování odměněno a tím také posíleno. Odměnou může být jakýkoliv projev sociálního uznání, kupříkladu pochvala. Díky této odměně chce jedinec své chování opakovat.⁹

⁵ HAVLÍK, Radomír a KOŤA, Jaroslav: *Sociologie výchovy a školy*, s. 43–44.

⁶ URBANOVSKÁ, Eva: *Sociální a pedagogická psychologie.*, s. 10.

⁷ PÁVKOVÁ, Jiřina: *Psychologie pro pedagogy: sociální a pedagogická psychologie*, s. 11.

⁸ Tamtéž, s. 11–13.

⁹ URBANOVSKÁ, Eva: *Sociální a pedagogická psychologie*, s. 11.

Imitace je jednoduše napodobování chování imponujících vzorů, kdy takovým vzorem (modelem) může být rodinný příslušník, ale také veřejně známá osobnost. Jedinec napodobuje to chování, které bylo u jeho modelu odměněno, a to za účelem odměny vlastní.

Vyšší formou imitace je identifikace, kdy si člověk osvojuje způsoby chování, hodnoty a normy, které jsou důležitými znaky modelu. Daný jedinec má ke svému modelu silný citový vztah a osvojuje si celou jeho charakteristiku. Identifikace se dělí na tzv. závistivou, kdy vzor působí tak, že má ideální život. Na druhé straně existuje ale také tzv. identifikace obranná, při které se jedinec identifikuje s osobou, které se bojí a tím se chce chránit před trestem.¹⁰

Tato práce se zabývá dětmi nacházejícími se v období puberty, v průběhu které dochází k navazování nových vztahů nejen s dospělými, ale také s vrstevníky. V díle *Vývojová psychologie* rozlišuje Langmeier s Krejčířovou několik fází, kterými mladý člověk během dospívání postupně prochází.¹¹

Hlavní fáze navazování nových vztahů s vrstevníky:

1. Skupinová izosexuální fáze – jedná se o takové období dospívání, kdy spolu vrstevníci vytvářejí skupiny složené z jedinců stejného pohlaví. Chlapci nepřijímají děvčata, jelikož nesdílí jejich zájmy a naopak.

2. Individuální izosexuální fáze – v této fázi dochází k navazování intimního párového přátelství, které je složeno opět z dětí stejného pohlaví. Toto přátelství je u chlapců založeno na společných zájmech, u dívek na emoční náklonosti. Tyto vztahy často trvají dlouho, v některých případech přetrvávají až do stáří.

3. Přechodná etapa – v tomto období se začínají někteří dospívající zajímat o opačné pohlaví. Občas díky tomu čelí posměškům od svých vrstevníků, kteří jsou ve svém vývoji pomalejší.

4. Heterosexuální fáze polygamní – zde spadají kupříkladu velmi intenzivně prožívané první lásky. Mladí lidé získávají první emocionální a fyzické zkušenosti s opačným pohlavím. Jedná se o období flirtování, sexuálních fantazií a také prvních sexuálních zkušeností.

5. Etapa zamilovanosti – u většiny lidí k ní dochází na prahu dospělosti. Zakládá se na porozumění druhému pohlaví, kdy jedinci směřují k vážnému vztahu.¹²

¹⁰ URBANOVSKÁ, Eva: *Sociální a pedagogická psychologie*, s. 11–12.

¹¹ LANGMEIER, Josef a KREJČÍŘOVÁ, Dana: *Vývojová psychologie*, s. 154–155.

¹² Tamtéž, s. 154–155.

Všichni lidé během života neustále zrají, jak biologicky a psychicky, tak také sociálně. Každý člověk přebírá hodnoty odpovídající věku a pohlaví a učí se stále novým rolím, přičemž opouští role staré. K přechodu do nového období slouží takzvané přechodové rituály, které lidský život etapizují. Mezi ně řadíme například počátek a konec školní docházky, odchod do důchodu, narození dítěte, apod.¹³

Nefunkční socializace

V případě, že se osobnost jedince vyvíjí správně (tedy pokud si osoba přisvojuje hodnoty a normy dané společností), mluvíme o socializaci funkční. Nastávají však také případy, kdy dochází k vyčleňování jedince ze společnosti, a kdy daná osoba vyznává hodnoty a normy zaměřené proti druhým lidem, nebo na jejich úkor. Tehdy mluvíme o socializaci nefunkční, která dokonce může vyvolat různé podoby deviace. Odchýlí-li se jedinec od celospolečenských norem, je následně touto společností potrestán sankcemi.¹⁴

Helus rozlišuje několik možných příčin deviací podle toho, z jakého důvodu je konkrétní jedinec ze společnosti vylučován.¹⁵

Mezi základní patří:

- 1. Citově sociální deprivace** – v raném věku je narušen vývoj dítěte tím, že nedochází k uspokojování citové vazby k pečující osobě (matce). Tato deprivace má dlouhodobé až trvalé následky, kdy jedinec ztrácí schopnost vnímat a projevovat lásku.
- 2. Traumatická krize** – bývá vyvolána náhlou situací vrhající člověka do nezvládnutelného šoku. Zde řadíme kupříkladu vážný úraz s následkem zmrzačení, rozluku rodičů, smrt blízké osoby, zneužití, apod.
- 3. Deviace na základě anomie** – zejména mladí lidé jsou vystaveni tlaku nastavených hodnot současné konzumní společnosti (bohatství, značkové oblečení, cestování), které jsou pro ně velmi těžce dosažitelné. Lidé, kteří těchto hodnot nedosáhnou, bývají společností považováni za ztroskotance. Aby se tomuto označení vyhnuli, mnozí poruší jiné – základní – normy společnosti (krádeže, podvody).
- 4. Deviace na základě stigmatizace** – některé znaky lidí jsou společností považované za nenormální a proto tyto jedince trestá, či jinak omezuje.¹⁶

¹³ HAVLÍK, Radomír a KOŤA, Jaroslav: *Sociologie výchovy a školy*, s. 65.

¹⁴ HELUS, Zdeněk: *Sociální psychologie pro pedagogy*, s. 93.

¹⁵ Tamtéž, s. 93.

¹⁶ HELUS, Zdeněk: *Sociální psychologie pro pedagogy*, s. 93–104.

1.3 Sebesystém

V souvislosti se socializací je zapotřebí vysvětlit také proces individualizace. Během života se každý člověk postupně včleňuje do několika sociálních skupin, přičemž se zároveň vytváří a projevuje jeho osobní individualita.¹⁷

V průběhu procesu individualizace probíhá vytváření tzv. socializovaného „já“, neboli sebesystému. Tento termín zahrnuje veškeré myšlenky, představy, emoce a postoje člověka k sobě samému. Sebesystém se utváří a proměňuje postupně na základě interakce se sociálním prostředím. Součástí sebesystému je také sebepojetí. Toto označení v sobě zahrnuje informace o tom, jaký je člověk obecně bez ohledu na konkrétní situaci, tím je myšleno, jestli je vzdělaný, spolehlivý, zodpovědný atd.

Pro každého jedince je důležitá jistá míra sebevědomí, které má vliv na jeho psychiku. Sebevědomí vyjadřuje, jaký postoj člověk zaujímá k sobě samému a vytváří základní předpoklad pro úspěšný a spokojený život každého z nás. Co se týká míry sebevědomí, nemělo by být příliš nízké, ani příliš vysoké, jelikož oba tyto extrémy se časem projeví v psychice konkrétního člověka a také negativně ovlivní jeho chování.¹⁸

Zejména pro děti a dospívající mládež hraje velkou roli vzhled. Často i drobné odchylky od společností nastaveného „standardu krásy“ mohou být pro děti stresujícím faktorem. Toto může u některých dospívajících vyvolat nízké sebevědomí, sociální fobii, či dokonce poruchy příjmu potravy. Sebehodnocení a jeho úroveň nejvíce klesá v období mezi 15 – 16 lety, následně s přibývajícím věkem opět postupně vzrůstá.¹⁹

¹⁷ PÁVKOVÁ, Jiřina: *Psychologie pro pedagogy: sociální a pedagogická psychologie*, s. 12.

¹⁸ URBANOVSKÁ, Eva: *Sociální a pedagogická psychologie*, s. 13–16.

¹⁹ LANGMEIER, Josef a KREJČÍŘOVÁ, Dana: *Vývojová psychologie*, s. 160–161.

2 Děti a mládež v sociálních vztazích

V životě každého člověka dochází k neustálým setkáváním s dalšími lidskými bytostmi. Mezi lidmi na základě vznikajících vztahů dochází k vytváření nejrůznějších sociálních skupin, z nichž každá může mít odlišné normy a standardy. Pokud se chce jedinec zapojit do společnosti, která jej obklopuje, je nucen požadavky jednotlivých skupin respektovat a dodržovat. V opačném případě hrozí, že se z dané osoby stane osamělý outsider postrádající sociální vyžití.

2.1 Osamělost

Téměř každý člověk ve svém životě zažil pocity osamělosti, pro některé lidi je dokonce součástí jejich každodennosti. Kociánová uvádí, že se osamělost skládá ze dvou složek, kognitivní a emoční, které spolu vzájemně souvisí a ovlivňují se.²⁰ Na úrovni citů je možné osamělost charakterizovat jako nepříjemný emoční stav, kdy se jedinec cítí izolovaný, opuštěný, nedoceněný a ve stresu. Tyto pocity jsou spojeny s jeho neschopností socializace a zejména pak z toho, že si sám kognitivně uvědomuje nenaplnění svých sociálních potřeb.²¹

Je důležité si uvědomit, že osamělost není totožná se samotou. Zatímco samotu lze pozorovat, osamělost je vysoce subjektivní vnitřní pocit. Posoudit osamělost je velmi obtížné, a to zejména proto, že zde hraje větší roli kvalita sociálních vztahů, než jejich kvantita.²²

Outsideri

Jelikož s sebou období dospívání přináší poznávání dosud neznámých sociálních skupin a získávání nových zkušeností v oblasti mezilidských vztahů, je toto období lidského života také jedním z těch, ve kterých se nejvíce objevují pocity osamělosti. Díky tomu, že každé dítě pocítuje potřebu patřit do party vrstevníků, bývá jejich největším problémem spíše osamělost sociální, než emoční. Mladí dospívající lidé jsou ovlivněni kvalitou vztahů

²⁰ KOCIÁNOVÁ, Nicola: *Osamělost na prahu adolescence a její prediktory: neklid, emoce a sociální kompetence* [online], s. 7.

²¹ Tamtéž, s. 7.

²² ŠMILAUER, Michal: *Vliv struktury a intenzity aktivity na sociální síti Facebook na sociální vztahy mladých dospělých* [online], s. 28.

s vrstevníky a v případě nulového počtu kamarádů se nezdálo vyskytuje sebepoškozování a dokonce i pokusy o sebevraždu.²³

Lidé se v průběhu svého života přirozeně sdružují do nejrůznějších skupin, existují však jedinci, kteří nemají žádné přátelské vazby k jiným členům skupiny a zůstávají tak na jejím okraji, či dokonce vně skupiny. V takovém případě mluvíme o *outsiderech*, přičemž *„typické pro outsidera je, že se od skupiny odlišuje v jednom nebo více příznacích – např. zvlášť vysokou či zvlášť nízkou inteligencí, tělesnou vadou, jinou rasou nebo barvou kůže, poruchami chování jako zvláštní plachostí, neobratností nebo i agresivně neúnosným charakterem.“*²⁴

2.2 Sociální skupiny

Sociální skupinou rozumíme takové lidské společenství, které splňuje několik základních znaků:

- vzájemné působení mezi lidmi trvá delší dobu,
- jednotliví lidé vnímají sami sebe jako členy skupiny,
- skupina si vytváří a dodržuje vlastní hodnoty, normy a sankce,
- členové jsou motivováni zůstat ve skupině,
- členové skupiny jsou ve vzájemných vztazích.²⁵

Sociální skupinou tedy nazýváme soubor jedinců, kteří mají společné cíle, věnují se nějaké společné činnosti, vyznávají společné normy a hodnoty. Každý člověk během svého života patří hned do několika takových uskupení, které se v průběhu jednotlivých životních období mění. Skupiny nejenže poskytují svým členům uspokojování určitých důležitých potřeb, ale zároveň od svých příslušníků požadují dodržování norem dané společnosti.²⁶

Ten, kdo tyto normy nerespektuje, bývá nazýván deviantem a může být sankcionován. Právě sankce plní funkci jakési skupinové kontroly a díky nim se deviant může vrátit do požadované normy, které si členové skupiny osvojují během skupinové socializace.

²³ KOCIÁNOVÁ, Nicola: *Osamělost na prahu adolescence a její prediktory: neklid, emoce a sociální kompetence* [online], s. 8–9.

²⁴ SCHMIDBAUER, Wolfgang: *Psychologie: lexikon základních pojmů*, s. 103.

²⁵ URBANOVSKÁ, Eva: *Sociální a pedagogická psychologie*, s. 35.

²⁶ PÁVKOVÁ, Jiřina: *Psychologie pro pedagogy: sociální a pedagogická psychologie*, s. 27–30.

Nerespektování skupinových norem může být zapříčiněno několika důvody, mezi které patří například jejich neznalost, a to zejména u členů nových.²⁷ Příkladem často užívaných sankcí jsou posměšky, ironie, vyloučení člena ze skupiny, šikana, slovní agrese, apod.²⁸

Vznikající sociální skupiny můžeme rozdělit podle míry rozhodnutí jednotlivce na skupiny dobrovolné a nedobrovolné. Mezi dobrovolné spadají u mladých lidí například nejrůznější zájmové kroužky a přátelství. Děti však bývají také zařazovány do skupin nedobrovolných, tedy do těch, které si samy nevybraly. Kromě jiného zdě patří například škola a třídní kolektiv.²⁹

2.3 Role rodiny v sociálním vývoji dítěte

Rodina je pro každého člověka primární skupinou, ve které se od narození nachází a v níž prožívá všechny fáze svého života. Na následujících řádcích se budeme zabývat rodinou výchozí (tzv. orientační), ve které se rodíme a vyrůstáme. Tato primární skupina je pro jedince místem elementárních zkušeností a tvoří základnu pro jeho vstup do společnosti. Kromě toho má také funkci emocionální, ekonomickou a výchovnou.

Emocionální funkce je tvořena zejména tím, že dává jedinci pocit bezpečí a domova. V současné společnosti je striktně oddělen veřejný a soukromý prostor, přičemž centrem soukromého života je právě rodina a domov. Člověk se zde může beze strachu odreagovat od problémů vznikajících mimo rodinu, kupříkladu na pracovišti, nebo ve škole.³⁰

Tím, že v rodině získává dítě první sociální zkušenosti, je právě nejbližšími lidmi ovlivněn celý jeho budoucí život. V případě, že normy a hodnoty uznávané v rodině jsou odlišné od norem dodržovaných kupříkladu ve školním prostředí, nastává často pro mladého člověka problém se socializací. Záleží potom pouze na něm, zda bude schopen přizpůsobit se novému prostředí, či nikoliv. Pokud k přizpůsobení nedojde, stává se dítě často outsiderem a vyvrhelem dané sociální skupiny.

²⁷ NOVOTNÁ, Eliška. *Sociologie sociálních skupin*, s. 23–24.

²⁸ URBANOVSKÁ, Eva: *Sociální a pedagogická psychologie*, s. 36.

²⁹ NOVOTNÁ, Eliška. *Sociologie sociálních skupin*, s. 65.

³⁰ HAVLÍK, Radomír a KOŤA, Jaroslav: *Sociologie výchovy a školy*, s. 68–71.

2.4 Sociální procesy ve škole

Již od raného dětství je rodina hlavním zázemím dítěte (pomineme-li nefunkční rodinu, kde bývá situace mnohem složitější). Zpočátku jedinec jednoduše přejímá hodnoty dospělých, ale s jeho nástupem do školského zařízení se mění autorita rodičů. Tito nově realizují svou sociální a výchovnou roli pouze v mimoškolní době, o prázdninách a o víkendech. Funkce školy a rodiny se v mnoha ohledech doplňují, ale mohou se také dostávat do sporů, a to hlavně tam, kde se liší jejich hodnoty. Pro dítě se nicméně škola stává vůbec prvním veřejným prostorem, se kterým se ve svém životě setká. Zde poprvé vstupuje do neznámých formálních i neformálních vztahů, je nuceno začlenit se mezi vrstevníky a prosadit svoji pozici ve skupinových vztazích.³¹

Základním úkolem školy je předávat poznatky a dovednosti, vychovávat a vzdělávat žáky, rozvíjet jejich osobnost a podílet se na socializaci každé jednotlivé osoby. Skrze školu je zprostředkováno prvotní působení makroprostředí na dítě, které se zde připravuje na svou budoucnost a na život v celé společnosti.³² Sociální prostředí ve škole tak netvoří pouze vrstevníci, kromě nich se zde totiž dítě poprvé setkává s jinou autoritou vybavenou osobností, než se kterou se setkávalo v rodině. Sem patří jak pedagogové, tak také nepedagogičtí pracovníci školy.³³

Kromě toho, že škola předává žákům vědomosti a rozvíjí jejich schopnosti, klade na ně také mnohé požadavky. Jedním z nejdůležitějších je přísné dodržování předem daných pravidel. Dítě se musí chovat podle stanoveného řádu, při hodině například musí sedět v lavici, hlásit se o slovo apod. Současně se žák učí soužití s jinými jedinci, ovládnutí svých emocí, spolupráci ve skupině, přijímání hodnocení svých výkonů a mnohé další sociální dovednosti, které jako dítě v úzkém prostředí rodiny nepotřeboval.³⁴

Školní třída

Školní třída je jedním z nejvýznamnějších socializačních činitelů. Pomáhá dítěti získat samostatnost a odpovědnost za své činy. Žák je zde začleněn formálně, což znamená,

³¹ Tamtéž, s. 52, 75.

³² GILLERNOVÁ, Ilona a kol.: *Sociální dovednosti ve škole*, s. 9.

³³ HAVLÍK, Radomír a KOŤA, Jaroslav: *Sociologie výchovy a školy*, s. 137.

³⁴ GILLERNOVÁ, Ilona a kol.: *Sociální dovednosti ve škole*, s. 18,24.

že si svou novou sociální skupinu sám nevybírání. Díky tomu, že školní třída vzniká uměle, setkávají se v ní děti z různých rodinných poměrů a s odlišnou výchovou. Povinností učitelů je proto podporovat příznivé vztahy ve třídě a dodržování školou daných pravidel, které vedou k postupnému přetvoření třídy na skupiny se znaky neformálními.

Kromě cílů, které jsou společné všem školním skupinám, může mít školní třída další cíle skupinové i individuální (např. vyhrát sportovní turnaj, účastnit se vědomostní soutěže). Mimo individuálních cílů žáka uspokojuje školní třída také jeho osobní potřeby (např. potřebu uznání, bezpečí, seberealizace). Jako ideální se jeví ta situace, kdy individuální cíle a potřeby dětí korespondují se skupinovými cíli třídy.³⁵

Někteří mladí lidé se kvůli neschopnosti socializace v nové skupině cítí osaměle a vyřazení z třídního kolektivu. Tento pocit kompenzují tím, že se snaží zalíbit učiteli. Sami si tímto chováním ale často zadělávají na další problémy a nechtěně znásobují svoji osamělost. Ostatní členové skupiny se jim kromě jiného začnou vyhýbat proto, aby nebyli viděni s učitelovým oblíbencem.³⁶

Šikana ve škole

Šikanování je vztah, kdy mocnější zneužívá slabšího, nerespektuje jeho práva a fyzicky i psychicky jej terorizuje. Toto ubližování se vyskytuje v rodinách, ve školách, v zaměstnáních, v partnerských vztazích a nevyhýbá se ani lidem důchodového věku. Důsledkem šikany je poškození fyzického i psychického zdraví jednotlivce, ale také celé skupiny, nebo rodiny.³⁷

Co se týká školy a školního prostředí, Linhart ve *Velkém sociologickém slovníku* uvádí toto: „Z části se šikanování vyskytuje u mládeže jako přechodný jev (zlomyslnosti, „klukoviny“). Je popsáno šikanování školní, zaznamenané na všech typech škol od základních po vysoké. V některých skupinách mládeže je ale intenzivnější a má rysy brutality.“³⁸

Jedním z nejvíce šikanou zasažených prostředí je tedy škola a samozřejmě také školní třída. Díky tomu, že třída, ve které se šikanování vyskytuje, produkuje často tzv. ochrannou

³⁵ GILLERNOVÁ, Ilona a kol.: *Sociální dovednosti ve škole*, s. 25–26.

³⁶ JEDLIČKA, Richard: *Psychický vývoj dítěte a výchova: jak porozumět socializačním obtížím*, s. 156.

³⁷ KOLÁŘ, Michal: *Bolest šikanování*, s. 17.

³⁸ LINHART, Jiří, ed: *Velký sociologický slovník. Sv. 2*, s. 1263.

mlhu, nabývá toto chování často charakteru skupinové trestné činnosti a poškozují charakter většiny jejích členů.³⁹

U dětí a mládeže se vyskytuje stejný typ šikany, jako u dospělých, nicméně méně často se zde objevuje výskyt tzv. dokonalých šikan. Jediné pozitivum u dětské šikany je možno vidět v tom, že se dá lépe odhalit a o něco lépe se s ní pracuje, než při týrání dospělých osob.⁴⁰

Skupinová dynamika

V souvislosti s šikanou ve školním prostředí (ale nejen v něm), mluví odborníci o tzv. skupinové dynamice. Jedná se o síly, které vznikají v žákovských vztazích ve skupině, tedy kupříkladu ve školní třídě. Prof. Kratochvíl tuto dynamiku definuje jako „*souhrn skupinového dění a skupinových interakcí. [...] Ke skupinové dynamice patří zejména cíle a normy skupiny, vůdcovství, soudržnost a napětí, projekce minulých zkušeností a vztahů do aktuálních interakcí, vytváření podskupin a vztahy jedinců a skupiny v čase.*“⁴¹

Původci agrese používají k ovlivnění výše zmíněné dynamiky ve svůj prospěch kombinaci metod vymývání mozku s psychickou manipulací, čímž velmi rychle zlomí odpor svých spolužáků a celá skupina poté přijme nově vzniklé normy šikanování. Podle nich vznikají práva otrokářů a povinnosti otroků, které se stávají závaznými a jejichž nedodržování se trestá. Žáky v tomto momentě již nenapadne informovat o situaci pedagoga, vytrácí se jejich schopnost rozlišovat dobro a zlo a týrání slabých spolužáků se pro ně stává normálním.⁴²

Kdo bývá šikanován

V každé skupině se najde slabý jedinec, který se může snadno stát terčem posměchu. Často nemusí být ničím zvláštní, nicméně ve školním prostředí se objevují typické oběti, které bývají týrány nejčastěji. Jejich největší slabostí bývá to, že neumí skrývat svou zranitelnost a bojácnost, při střetech s agresorem propadají panice a zpravidla bývají méně fyzicky zdatní,

³⁹ KOLÁŘ, Michal: *Bolest šikanování*, s. 19, 23.

⁴⁰ Tamtéž, s. 47–48.

⁴¹ Tamtéž, s. 79.

⁴² KOLÁŘ, Michal: *Bolest šikanování*, s. 79–80, 82.

než ostatní. V zátěžových situacích tyto lidé propadají výčitkám svědomí, hrůze a mnohokrát se jejich sebevědomí rovná nule.

Mezi psychické znevýhodnění, kterým šikanované děti často trpí, patří například hyperaktivita s poruchou pozornosti, specifické poruchy učení a opoždění vývoj. Někdy bývají týrány ty děti, které se odlišují svými studijními výsledky, často jsou mnohem nadanější, než zbytek třídy. Z fyzických handicapů se u šikanovaných dětí nejčastěji vyskytuje malá fyzická síla, obezita, neobvyklý vzhled. Často děti také trpí kvůli barvě své kůže a kvůli tomu, že patří do jiné rasové skupiny.⁴³

2.5 Osamělost na sociálních sítích

Mnohé děti, zejména pak chlapci, volí při pocitech méněcennosti a osamělosti cestu úniku do světa fantazie. Společensky neobratné dítě doma ve velké míře sleduje televizi, hraje počítačové hry a případně také tráví mnoho času na sociálních sítích. Primárním účelem tohoto úniku je obranu jedince před stresem, ovšem naopak v mnoha případech dochází k dalšímu prohloubení sociální izolace dítěte.

Nadměrné používání elektronických médií nepředstavuje pro děti i dospělé pouze psychické riziko, ale také negativně ovlivňuje fyzický stav člověka. K projevujícím se poruchám patří například bolesti hlav a očí, pokles fyzické aktivity, poruchy denního rytmu, problémy se spánkem a usínáním, zvýšená únava a podrážděnost. U některých jedinců se dokonce objevuje větší tendence riskovat, která je způsobena přehnaným hraním počítačových her.⁴⁴

S rozvojem internetu a sociálních sítí vznikl zejména v posledních desetiletích nový problém, který se týká nejen dospělých lidí a seniorů, ale nejvíce právě dětí a dospívající mládeže. Online život na sociálních sítích jako je Facebook, Twitter a Instagram má vliv na jedince a jeho život offline. Šmilauer uvádí dvě možnosti, jakými internetový svět ovlivňuje realitu. Prvním způsobem je tzv. vytěšňovací hypotéza, kdy život na sociálních sítích nahrazuje komunikaci, která by jinak probíhala při reálném setkání.

⁴³ Tamtéž, s. 87–89.

⁴⁴ JEDLIČKA, Richard: *Psychický vývoj dítěte a výchova: jak porozumět socializačním obtížím*, s. 157–158.

Naopak tzv. hypotéza zintenzivnění zlepšuje sociální interakci jedince, dovoluje udržovat stávající vztahy a také navazovat nové.⁴⁵

Z výše uvedeného vyplývá, že nelze jednoznačně posoudit, jaký vliv mají sociální sítě na určitou osobu. Každý jedinec je jiný, tudíž tam, kde někomu může online život zlepšit jeho reálné vztahy s okolím, jinému člověku může dopomoci spíše k pocitu osamělosti. Některé osoby tráví na internetu velké množství času, což má za následek pocity izolovanosti a stísněnosti. Osamělost se pak tito lidé pokouší zlomit pomocí nejrůznějších chatů a výše zmíněných sociálních sítí.⁴⁶

⁴⁵ ŠMILAUER, Michal: *Vliv struktury a intenzity aktivity na sociální síti Facebook na sociální vztahy mladých dospělých* [online], s. 21–22.

⁴⁶ HARTL, Pavel a HARTLOVÁ, Helena: *Psychologický slovník*, s. 379.

3 Téma outsiderství a osamělosti v současné literatuře pro děti a mládež

Knižní trh je v současné době zahlcen velkým množstvím děl pro děti a mládež nejrůznějších žánrů. Spisovatelé se věnují detektivkám a dobrodružným příběhům, sci-fi literatuře, románům určeným pro dívky a také vzniká nepřeberně komiksových děl. Mnohé knihy slouží k pouhému pobavení čtenáře, nenesou žádnou přidanou hodnotu a nesnaží se o rozvíjení dětské čtenářské gramotnosti. Mezi nepřeberným zástupem těchto knih se ovšem nacházejí i takové, které pod zábavným příběhem skrývají hluboké myšlenky a problémy.

Stejně jako v reálném životě, nachází recipient v moderní literatuře osamělé děti a outsidery, jejichž základním společným znakem je to, že se odlišují od všeobecných standardů společnosti a jsou postaveni mimo určitou sociální skupinu. Právě problematika osamělosti se neobjevuje v knihách samostatně, nýbrž bývá spojena s dalšími sociálními těžkostmi hlavních hrdinů. Problémy, se kterými jsou postavy nuceny bojovat, bývají nejčastěji rodinné záležitosti, nesnáze v kolektivu vrstevníků a zkušenosti s násilím.

Současná literatura se věnuje především právě výše uvedeným životním zkouškám mladých lidí. V průběhu historického i společenského vývoje lidstva se samozřejmě měnila podoba literárních postav, a to jak v literatuře pro dospělé, tak také pro děti. To, jak vzniká postava dětského hrdiny, shrnuje Zuzana Bariaková: „[...] *detská postava nevzniká len zachytením určitého „priemerného detstva“ danej doby, umeleckým zovšeobecnením spolu so zjednotením psychologickéj typickosti s charakteristickými znakmi detstva, ale je aj odrazom dobových nárokov na dieťa a jeho začlenenia do spoločnosti.*“⁴⁷

Česká literatura

Na českém trhu se v posledních letech objevuje mnoho spisovatelů, kteří se věnují jak literatuře pro děti a mládež, tak také píšou knihy pro dospělé čtenáře. Mezi tyto autory patří například Petra Soukupová. V knihách určených pro děti, jako jsou *Bertík a čmuchadlo* a *Kdo zabil Snížka*, se Soukupová věnuje osamělým chlapcům, kteří jsou nuceni začlenit se do zcela nové společnosti. Hlavní hrdinové obou knih se vyrovnávají s krizovými situacemi, pokoušejí se nalézt východisko z nepříjemných situací a přizpůsobit se změnám.

⁴⁷ BARIAKOVÁ, Zuzana: *Podoby outsiderstva v literatuře pre deti a mládež*, s. 23.

Další českou spisovatelkou věnující se mimo jiné tvorbě pro děti a mládež je Petra Neomillnerová. Jednou z výrazných postav objevujících se v autorčiných knihách je Amélie, osamělá mrtvá dívka, která prožívá své dny s taktéž zemřelou matkou. Mladý čtenář však již od prvního dílu *Amélie a tma* sleduje, jak se opuštěná dívka opět pomalu stává součástí lidského světa a nachází si nové přátele.

Jednou z nejvýraznějších českých autorek je Ivona Březinová, jejíž dílo výrazně ovlivnilo mnoho čtenářů. Tato spisovatelka píše knihy pro všechny věkové skupiny, věnuje se jak nejmenším začínajícím čtenářům, tak také například dospělým ženám. Z knihy pro dospívající je významná kupříkladu série příběhů *Holky na vodítku*, ve kterých se autorka věnuje častým problémům dospívajících dívek.

Knihy Ivony Březinové byly několikrát nominovány na mnoho významných ocenění. Kupříkladu příběh autistického chlapce *Řvi potichu, brácho*, se dočkal v roce 2017 nominace na Magnesii literu a téhož roku získal cenu Zlatá stuha.⁴⁸

Světová literatura

Příběhy určené pro děti a mládež, které se ve větší či menší míře zabývají outsiderstvím a osamělostí, jsou v současné světové literatuře velmi častým jevem. Jedním z nejvýraznějších počinů posledních let je kniha německého spisovatele Wolfganga Herrndorfa s názvem *Čik*. Autor ve svém díle sleduje zážitky dvou outsiderů, kteří se náhodným děním osudu setkali ve škole a společně se vydávají na cestu za dobrodružstvím. Přestože se kniha kromě jiného zabývá dětskou osamělostí a problémovým chováním dospívající mládeže, autor zde nešetří humornými scénami a nechává hlavního hrdinu komentovat okolní dění ironickými poznámkami.

Váznější téma související s osamělostí a opuštěností dítěte přináší čtenáři kniha *Stín banyánu*. Autorka Vaddey Ratnerová pochází z Kambodže a její příběh je založen na skutečných událostech. Ratnerová očima velmi mladé dívky líčí osudy vlastní královské

⁴⁸ Ocenění. *Ivona Březinová: spisovatelky knih pro děti a mládež* [online]. [cit. 2019-04-21].

Dostupné z: <http://www.brezinova.cz/oceneni/>

rodiny v období teroru Rudých Khmerů. V díle se prolíná strach s nadějí, osamělost s rodinnou sounáležitostí a násilí s pocitem bezpečí.

Mezi celosvětově nejznámější outsidersy světové literatury patří zcela jistě postava Harryho Pottera vytvořená autorkou J. K. Rowlingovou. Na počátku příběhu se čtenář setkává s osamělým chlapcem, který nemá kamarády a vůbec nikam nepatří. I přestože v průběhu prvního dílu s názvem *Harry Potter a kámen mudrců* potkává hlavní hrdina své první přátele, stále se drží mimo hlavní sociální skupiny svých vrstevníků a bojuje se svou odlišností.

V mnoha případech se v literatuře pocity osamělosti propojují se smrtí. Jako příklad výborně poslouží kniha *Dopisy na konec světa* autorky Avy Dellairové. Hlavní hrdinka je donucena vypořádat se s nešťastnou smrtí vlastní sestry, což zcela změní její život i společenské vztahy.

Další příběh spojeným s velmi smutnými událostmi je popisován v díle *Anna a Vlaštovčí muž*, jehož děj se odehrává na počátku druhé světové války, v roce 1939. Autor Gavriel Savit nechává čtenáře sledovat příběh sedmileté dívky, která přichází o otce a zůstává na světě sama. Její opuštěnost se zmenšuje ve chvíli, kdy potkává záhadného Vlaštovčího muže, člověka, jehož osud představuje velké tajemství. Tyto dvě osoby společně putují zemí, a přestože se pohybují spolu, ve skutečnosti je každý sám.

4 Praktická část

Následující praktická část diplomové práce se bude věnovat konkrétním knihám, ve kterých se kromě jiného objevuje jako jeden z nejdůležitějších motivů, dětská osamělost. Jednotlivá díla jsou vybrána tak, aby měla tato problematika pokaždé jinou příčinu. Hlavní hrdina je nucen potýkat se s pocitem osamělosti například z rodinných důvodů, nebo kvůli svému fyzickému vzezření.

Všechny následující kapitoly budou mít jednotnou formu. V první části představíme autora a jeho dosavadní dílo. Následně se čtenář krátce seznámí s obsahem knihy, která se stane předmětem další práce. Poslední a nejdůležitější částí kapitoly potom bude metodický návrh jednotlivých vyučovacích hodin tak, aby se žáci seznámili s knihou jako celkem a zamysleli se nad vybranými tématy souvisejícími s osamělostí. Součástí těchto metodický návrhů jsou pracovní listy a detailní pokyny k jednotlivým úkolům, na které dále navazují vyplněná zadání sloužící jako příklad možných odpovědí. Jednotlivé nevyplněné pracovní listy jsou pak umístěny v závěru práce jako přílohy.

4.1 Karen Harrington – kniha *A co když jsem blázen?*

Prvním vybraným dílem, které se mimo jiné věnuje problematice osamělosti, je kniha Karen Harringtonové. Přestože hlavní hrdinkou je sotva dvanáctiletá dívka, což odpovídá přibližně šesté třídě, pro následující práci jsem zvolila až třídu sedmou, případně osmou. Stalo se tak z toho důvodu, že hlavní postava působí mnohem vyspěleji, než současné dvanáctileté děti, které by téma možná ještě dostatečně neoslovilo.

O autorce

Karen Harrington, autorka knih pro dospívající mládež, se narodila ve státě Texas, kde stále žije i se svou rodinou. Přestože je aktivní na svých internetových stránkách a na Facebooku, své soukromí si přísně střeží. Samu sebe popisuje autorka jako „*spisovatelku, matku, milovnici psů a kávy, sběratelku knih a hrdou Texasanku*“.⁴⁹ Předtím,

⁴⁹ Bio. *Karen Harrington* [online]. [cit. 2019-02-25]. Dostupné z: <https://www.karenharringtonbooks.com/bio>

než se vydala na dráhu spisovatelky, prošla mnoha zaměstnáními a pracovala například jako servírka a bankéřka.⁵⁰

Autorčinu současnou tvorbu ovlivnily knihy, které četla zejména v dětství. V on-line rozhovoru z roku 2014 zmiňuje například *Malé ženy* od Luisy May Alcott.⁵¹ Přestože je Karen již zkušenou autorkou, jsou pro ni i v současnosti důležité knihy věnující se psaní, ke kterým se stále vrací. Mezi oblíbené patří *O psaní* Stephena Kinga a *Bird by bird* od Anne Lamott.⁵²

V roce 2013 vydala spisovatelka knihu nesoucí název *Sure Signs of Crazy*, která česky vyšla v roce 2014 pod názvem *A co když jsem blázen?*. Roku 2014 následovala kniha *Courage for Beginners* (česky 2017 – *Kuráž pro začátečníky*). Prozatím poslední autorčina kniha byla publikována v roce 2016 a jmenuje se *Mayday* a pro české publikum doposud nebyla přeložena.⁵³

Obsah knihy

Hrdinkou příběhu je dvanáctiletá Sára, jejíž život není již od útlého věku jednoduchý. Jako malé dítě měla ještě sourozence, bratra Simona. Jednoho dne se však stalo, že se psychicky labilní matka těchto dvou dětí pokusila utopit obě ve dřezu. Zatímco Sáře se jako zázrakem podařilo tento akt přežít, Simonovi nikoliv.

Tato událost měla pro celou dříve spokojenou rodinu fatální následky. Matka dětí byla za vraždu odsouzena a umístěna do psychiatrické léčebny, odkud Sáře pouze několikrát ročně posílá neosobní pohled s pozdravem. Otec, který zůstal se svou dcerou sám, začal příliš holdovat alkoholu. Přestože se pokouší o dívku starat, téměř nezvládá ani svůj vlastní život, natožpak ještě výchovu dítěte. Malá, nyní již pouze dvoučlenná rodina, se byla nucena kvůli velké medializaci případu poměrně často stěhovat na místa, kde ji lidé neznali. V době Sářiných dvanáctých narozenin už byli dívka i otec pevně usazeni v novém městě a před všemi skrývali své velké tajemství. Zejména pro Sárku bylo důležité, aby se o jejich matce nikdo nedozvěděl, a to jak ve škole, tak také mezi sousedy.

⁵⁰ Tamtéž.

⁵¹ *Sure Signs of Crazy - Author Interview, Review, & Giveaway* [online]. 2014 [cit. 2019-03-01].

Dostupné z: <http://rosihollinbeckthewritestuff.blogspot.com/2014/02/sure-signs-of-crazy-author-interview.html>

⁵² Tamtéž.

⁵³ The Books. *Karen Harrington* [online]. [cit. 2019-02-25].

Dostupné z: <https://www.karenharringtonbooks.com/books>

Navzdory nepřízni osudu je hlavní hrdinka knihy chytrá mladá dívka. Ve svém životě však častokrát pocítuje osamělost. Rodinnou nepohodu se snaží kompenzovat tím, že si občas povídá se svým mrtvým bratrem. Nebo s Kytkou, což je její květina v pokoji a zároveň nejlepší kamarádka. Přítelkyně nemá v podstatě žádné, kromě Lisy, které ale nemůže svěřit žádné ze svých tajemství, a vlastně ji za opravdovou kamarádku ani nepovažuje. „*Pokud jde o Lisu, musím být opatrná. Dalo by se říct, že je moje nejlepší kamarádka, ale když nemáte skoro žádné přátele, je výraz nejlepší relativní. Je to kamarádka, stojí při mně, a kdybych neměla vůbec žádné kámošky, vyčnívala bych mezi ostatními jako modrá slunečnice.*“⁵⁴

Jednou z nejdůležitějších osob Sářina mladého života se stává Charlotte, dívka ze sousedství, která hrdinku příběhu hlídá během letních prázdnin. Pro Sáru je Charlotte ztělesněním ideální ženy, v některých záležitostech zastupuje matku a je první důležitou ženskou postavou v Sářině životě: „*Charlotte mám děsně ráda. Byla první, kdo mi řekl, že bych měla mít vždycky nalakované nehty na nohou, dokonce i v zimě. A loni v létě mi dala stoh časopisů a knížek, který byl vysoký skoro jako tříleté děcko. Tátu bych se nikdy neodvážila o takovéhle časopisy poprosit. [...]*

Charlotte je bezchybná a čímsi neobyčejná. Jasně, je jí dvacet a nezbyvá než doufat, že člověk se v tomhle věku už dokonalosti přiblíží. V porovnání se mnou vypadá, jako by byla koupená v obchodě a já vyrobená podomácku. Kdykoliv jsem byla během minulého roku ve škole nervózní, zeptala jsem se v duchu: „Jak by se asi zachovala Charlotte?“ A pak jsem udělala, co mě zrovna napadlo – většinou jsem se tvářila, jako že je mi to jedno.“⁵⁵

Největší Sářin problém tkví v tom, že se kvůli své matce a jejímu činu obává, že zdědí její psychickou chorobu. Ve svém pravém deníku se často zabývá otázkou, jestli z ní také jednou bude „blázen“ a pečlivě na sobě pozoruje první zdánlivé projevy nemoci.

Jakoby výše uvedené trápení nestačily, Sára se ve svých dvanácti letech poprvé zamiluje. Bohužel se později čtenář dozvídá, že nešťastně, jelikož dívčiným vyvoleným je o mnoho let starší mladý muž. S věkem také souvisí první ženské problémy, při kterých se ukazuje, jak moc v Sářině životě chybí matka, která by jí pomohla.

⁵⁴ HARRINGTON, Karen: *A co když jsem blázen?*, s. 47

⁵⁵ Tamtéž, s. 72, 75.

Z mnoha důvodů, z nichž jedním z nejdůležitějších jsou Sářina zvědavost, touha poznat svou nemocnou matku a potřeba rodinného zázemí, se dívka rozhodne pro návštěvu v psychiatrickém ústavu.

„V dálce vidím ženu v modrých kalhotách a modrém tričku, je to k ní daleko asi jako přes fotbalové hřiště. Takže je to docela blízko, ale ne zase moc blízko. [...] Nedělá nic. Jen usrkává kávu z hrnku. A zase usrkává.

*Otoč se! Otoč se! Otoč se! Podívej se na mě! Tady jsem. Jen chci, aby sis všimla, že tu jsem, aniž bych ti to musela říct.“*⁵⁶

Po emočně náročné návštěvě si Sářin otec uvědomuje, že pro svou dceru musí být větší oporou a rozhodne se léčit z alkoholismu. Samotná hlavní hrdinka postupně dochází k názoru, že život má pouze ve svých rukách a s největší pravděpodobností obávanou psychickou chorobu nezdělala. Rozhodne se tedy nebát se minulosti, své tajemství ohledně matky přátelům prozradit a díky tomu se stává novou, silnou osobností.

4.1.1 Metodický návrh hodiny č. 1

Téma hodiny:

Deník

Cíle:

Žák se seznámí s hlavní postavou knihy a na základě textu ji charakterizuje.

Žák si připomene, co označují synonyma a několik jich na zadané téma vymyslí.

Žák je ochoten pracovat ve dvojici a následně svou práci přečíst před třídou.

Metodické pokyny:

Projekt týkající se knihy *A co když jsem blázen?* je určen pro žáky 7. a 8. tříd základních škol. V úvodní hodině se žáci poprvé setkají s hlavní postavou knihy a pokusí se ji na základě předloženého textu charakterizovat. Žáci se také zamyslí nad falešným a pravým deníkem a pokusí se vymyslet důvody, které vedou člověka k založení falešného deníku.

⁵⁶ HARRINGTON, Karen: *A co když jsem blázen?*, s. 242 – 243.

V průběhu se bude jednat převážně o samostatnou práci. Žáci poté budou své názory a splněné úkoly z pracovního listu prezentovat před třídou, přičemž v ideálním případě dojde ke krátké diskuzi.

Přiložený pracovní list se skládá celkem ze sedmi úkolů, začíná motivací žáků a končí krátkým zhodnocením hodiny. Zadání každého ze cvičení je zvýrazněno tučně, žáci své odpovědi vpisují přímo do listu na řádky k tomu určené. Ve třetím úkolu je použit text z knihy, který je psán dvěma druhy písma. První typ je aplikován na ten ty části, které představují ruční zápisy hlavní hrdinky do deníku. Druhým typem je kurzíva, jež znázorňuje klasickou citaci.

Struktura a organizace hodiny:

- 1) Úvod – motivace, seznámení s cílem hodiny.
- 2) Hlavní část – práce s textem a pracovním listem.
- 3) Závěr – zhodnocení hodiny a tématu.

Charakteristika úkolů:

1. Úvodní část pracovního listu slouží k motivaci žáků. Jedná se o jednoduchou křížovku, jejíž slova se vztahují k problematice mezilidských vztahů. Výsledkem tajenky je potom hlavní téma hodiny.

2. Na první úkol přímo navazuje druhý, který je rozdělen na dvě části.

a) Žáci zamyslí nad tím, jaké druhy deníku znají. Kromě osobního, kterým se budou v následujících minutách zabývat podrobněji, mohou zmínit kupříkladu deník cestovní, deník jako tiskovinu (např. Olomoucký deník), památník a další.

b) Tento oddíl slouží k rozšíření slovní zásoby žáků, kteří se formou brainstormingu pokusí vymyslet co nejvíce synonym ke slovu „deník“. Vyučující všechna navrhovaná slova zapíše na tabuli a poté společně se žáky konzultuje, zda jsou opravdu všechna slova synonyma, případně vysvětlí, co označují. Žáci si několik příkladů zapíší do pracovního listu.

3. Žáci si samostatně přečtou text a seznámí se tak s hlavní hrdinkou příběhu. Poté písemně zodpoví připravené otázky, které jsou rozděleny do tří částí. Následuje čtení odpovědí a krátká debata o tom, kam by si žáci schovali své deníky a proč. Učitel by měl klást největší důraz na otázku první, která se zabývá pravým a falešným deníkem. V ideálním případě zde podnítl debatu o tom, proč si hlavní postava vede dva deníky.

4. Úkol číslo 4 je možné využít jako zadání domácího úkolu v případě, že předchozí činnosti zabraly příliš mnoho času a vyučovací hodina se chýlí ke konci. Každé z dětí se

2. Odpověz na otázky.

a) Jaké znáš druhy deníku? Jaký může být?

Osobní, tajný, starý, schovaný, na klíček,....

b) Napiš, jak se deníku může říkat jinak.

Zápisník, notes, ...

3. Přečti si následující text a samostatně odpověz na otázky.

„Vsadím se, že jste nikdy nepotkali člověka, jako jsem já. Ledáž byste věděli o někom, koho se máma pokusila utopit a teď žije s tátou alkoholikem. Pokud jsou další takoví lidé, tak bych je chtěla fofrem poznat. *Fofrem*, což je právě teď moje nejoblíbenější slovo, se říká v seriálech o policajtech, když nějaký detektiv rychle potřebuje informace. Od někoho s podobným osudem bych se totiž mohla leccos dozvědět, zvláště kdyby byl starší než já – mně je skoro dvanáct. Teď se totiž musím většinu věcí učit sama.

Tohle jsem si zapsala do svého pravého deníku. Nahlas bych to ani za nic nepřiznala. Nikdy. Jestli vás to zajímá, tak mám pravý deník a falešný deník. Falešný deník je lákadlo, které ukryjete někde úplně na očích. Pokud ho někdo najde a přečte si ho, bude si myslet, že jste normální a všechno je s váma v pořádku. Když do něj píšete, stačí si jen představovat, že se do něj podívá někdo dospělý, a vymýšlíte věci jako:

Dneska byl super den. Dostala jsem jedničku z písemky z matematiky a našla jsem si novou kámošku. Jmenuje se Denise a při počítání si brumlá.

Pravý deník je jenom pro mě. Je osobní a upřímný. Poslední dobou si píšu o problémech, které se snažím rozlousknout. Zapsala jsem si tohle:

Zbývají už jenom dva týdny školy. Až naposledy zazvoní, budu mít dva obrovitánské problémy.

Problém č. 1: Čeká mě nudné léto, které budu muset strávit v nudném domě u babičky a dědy.

Problém č. 2: Za tři měsíce půjdu do sedmé třídy, kde budeme dělat ten příšerný projekt „Můj rodokmen“, který letos musela dělat Lisina sestra. Celá škola se dozví o mojí mamě.

První problém se můžu pokusit vyřešit, ale problém číslo dva je tragicky neřešitelný. Netuším, jak bych se tomu projektu mohla vyhnout, pokud se teď neodstěhujeme a nepřejdu na jinou školu. Tuhle variantu musím prozkoumat.“⁵⁷

a) Dívka má dva deníky. Proč?

Do pravého deníku si dívka píše své opravdové pocity a díky deníku falešnému se nemusí bát, že jej někdo najde. Ve falešném píše jen to, co chce, aby otec věděl.

b) Přemýšlej, kam bys schoval svůj pravý deník tak, aby jej nikdo nenašel.

Do skříně pod pyžama.

c) Pokus se vymyslet, kde je nejlepší místo pro umístění falešného deníku.

Pod postel.

4. Napiš, v jakých situacích se lidé pokoušejí nastražit falešné stopy.

Trojský kůň – skupina Řeckých vojáků se schovala do „dárku“ určeného nepřátelům.

Trojany svých chováním zmátli a poté, co se útočníci dostali do jejich města, mohli jednoduše své protivníky porazit.

⁵⁷ HARRINGTON, Karen: *A co když jsem blázen?*, s. 7–8.

5. Na základě textu charakterizuj dívku, která je jeho hlavní postavou. Co ses o ní dozvěděl/a?

Dívka má jedenáct let, avšak brzy jí bude dvanáct.

Nemá dobré rodinné zázemí, otec je alkoholik a matka se jí pokusila utopit.

Vede si dva deníky a zcela jistě má nějaká tajemství.

Bojí se sedmé třídy, protože se celá škola dozví o její matce a činu, který spáchala.

6. a) Vysvětli, co znamená slovo *fofrem*.

Fofrem znamená udělat něco rychle, okamžitě a ve spěchu.

b) Od jakého slova bude pravděpodobně odvozené? Co tento výraz znamená?

Fofr = spěch.

c) Vymysli synonyma.

Ihned, okamžitě, urychleně, teď, honem,...

7. Nakresli „smajlíka“ podle toho, jak se ti dnešní hodina líbila?

4.1.2 Metodický návrh hodiny č. 2

Téma hodiny:

Tajemství

Cíle:

Žák je ochoten spolupracovat se spolužákem a vytvořit krátké vyprávění.

Žák zhodnotí chování hlavní postavy a je schopen o něm diskutovat.

Žák pracuje vybraným zdrojem informací a dokáže v těchto médiích najít odpověď na zadanou otázku.

Metodické pokyny:

Ve druhé hodině týkající se knihy *A co když jsem blázen?* se žáci podrobněji seznámí s hlavní postavou Sárrou, pochopí její chování a pokusí se jej obhájit/kritizovat. Oproti hodině úvodní zde budou spolužáci více spolupracovat, a to jak při tvůrčí činnosti, tak v rozhovorech. Téma hodiny plynule navazuje na minulé, učitel zde z velké části hraje roli moderátora a usměrňuje průběh hodiny.

Pracovní list se skládá z deseti jednotlivých úkolů a začíná krátkým opakováním. Konec hodiny je zaměřen na fantazii žáků, jejich kreativitu a relaxaci. Zadání každého cvičení je stejně jako v předchozí hodině zvýrazněno tučně a žáci své odpovědi píšou přímo na papír. Úkoly číslo 3 a 5 jsou založeny na práci s textem, který je napsán kurzívou.

Struktura a organizace hodiny:

- 1) Úvod – připomenutí informací získaných v předchozí hodině, motivace.
- 2) Hlavní část – práce s textem a pracovním listem.
- 3) Závěr – hodnocení, relaxace.

Charakteristika úkolů:

1. Žáci si samostatně pokusí vzpomenout na nějakou informaci, kterou se o hlavní hrdince knihy dozvěděli v minulé hodině. Následuje společná kontrola a případné doplnění. Současně je prozrazeno dívčíno jméno, čímž se Sára stává pro celou třídu realističtější osobou.

2. Žáci se rozdělí do dvojic (popř. do skupin po 3-4 žácích, zde záleží na rozhodnutí učitele) a společně vypracují krátké vyprávění na libovolné téma, které však musí obsahovat slova uvedená v zadání. Vybrané dvojice/skupiny svůj text přečtou před třídou.

3. Třetí úkol obsahuje text, který podrobněji seznamuje žáky se Sárrou. Po společné četbě si každý žák samostatně zapíše nové informace na řádky úkolu prvního tak, aby se na tomto místě nacházela stručná charakteristika hlavní postavy.

4. Ve čtvrté úloze se každý z žáků samostatně zamyslí nad tím, komu ze svých přátel a známých nejvíce věří a proč. Pokud bude některé z dětí chtít prezentovat svůj text před třídou, učitel mu to umožní. V opačném případě pouze pohledem zkontroluje, zda každý z žáků tento úkol splnil.

5. Následuje druhý krátký text, který si tentokrát žáci přečtou samostatně.

6. Šestý úkol je samostatnou prací žáků. Celá třída je již seznámena s životním příběhem Sáry a s tajemstvím, které se pokouší před svým okolím skrývat. Úkolem každého

jednotlivce je vymyslet novinový titulek o této smutné události tak, aby splnil zadané podmínky.

Vyučujícímu se zde v rámci možností třídy nabízí další aktivita založená na řízeném rozhovoru. Učitel předloží třídě několik předem vybraných novinových titulků. Záměrně vybere dva druhy, a to šokující a bezohledné vůči pozůstalým na jedné straně a na straně druhé takové, které určitou nepříjemnou událost čtenářům předkládají s empatií. Žáci by pak v řízeném rozhovoru měli být schopni debatovat o vhodnosti či nevhodnosti jednotlivých ukázek a o jejich dopadu na čtenáře. Tato krátká aktivita si dává za cíl uvědomění si toho, jak média dokáží ovlivňovat jedince a že reportéři často kvůli sledovanosti neberou ohledy na dotčené osoby.

7. V sedmém úkolu by si žáci měli uvědomit, jak Sárů její tajemství tíží a z jakého důvodu jej před svým okolím tají. Třída se rozdělí do dvou skupin (v případě velkého počtu žáků vyučující třídu ještě rozpůlí), přičemž první bude dívku v jejích tajnostech podporovat. Druhá skupina pak bude obhajovat stanovisko přesně opačné, tedy že by měla své tajemství prozradit. Poté, co žáci vymyslí několik argumentů pro přidělený názor, následuje krátká diskuze. Zde je důležitá role učitele, který musí vhodně moderovat debatu a dávat pozor, aby se nezměnila v pouhý rozhovor beze smyslu.

8. Následuje část rozvíjející fantazii žáků, kdy si každý z nich samostatně představí, co by v krabici zvané „pelmel“ nacházející se u jeho rodičů/zákonných zástupců, mohl najít.

9. Zadání předposledního úkolu je formulováno tak, aby bylo možno jej využít coby domácího úkolu. Je tomu tak z důvodu, že ve vyučovací hodině již na tuto aktivitu s největší pravděpodobností nezůstane dostatek času. Vyučující ponechá žákům možnost samostatného rozhodnutí, kde původ slova „pelmel“ vyhledají. Na začátku následující hodiny zkontroluje. Současně zdůrazní podmínku, že žáci musí uvést zdroj uvedených informací.

10. Poslední úkol slouží ke krátké relaxaci žáků a opět rozvíjí jejich fantazii, jelikož to, jak by měla vypadat Sárina přítelkyně Kytka, nemá žádná omezení. V průběhu kreslení učitel společně se třídou zhodnotí hodinu.

Pracovní list č. 2

Téma hodiny:

Tajemství

1. V minulé hodině jste se seznámili se Sárrou. Připomeňte si, co už o ní všechno víte.

Dívka má dvanáct let. Příští rok půjde do sedmé třídy.

Žije jen s otcem, který je závislý na alkoholu.

Osamělá, zvědavá, upovídaná.

2. Napište ve dvojicích krátké povídaní, ve kterém se budou vyskytovat následující slova: kytka, deník, kamarádka, tajemství, semínka.

Moje nejlepší kamarádka se jmenuje Eva. Jednoho dne mi přinesla semínka neznámé

rostliny, abych je zasadila a nechala narůst. Když jsem se jí ptala, odkud tato semena

pocházejí, řekla, že je to tajemství. Tak jsem se dál neptala a semínka samozřejmě zasadila.

Do svého deníku jsem zapsala datum, kdy přesně tato činnost proběhla. To proto, abych

věděla, jak dlouho trvá záhadné kytce, než vyroste.

Nevyrostla nikdy.

3. Přečti si následující text a na řádky prvního úkolu připiš další slova, která dívku z knihy vystihují.

„Nacvičuju si tyhle věty před Kytkou. Kdybyste četli můj skutečný deník, věděli byste určitě, že je to moje nejlepší kamarádka. Jsou jenom dvě věci, které jsme měli v úplně každém pronajatém domě: Kytku a krabici s nápisem „pelmel“. Kytku si s sebou беру dovnitř, krabici táta nechává v garáži. Když jsem se ho na ni ptala, řekl, že pod slovem „pelmel“ se skrývají věci, o kterých nevíte, že je potřebujete, dokud je nevidíte.

Když Kytku zalévám, skoro pokaždé mám nového potíživistu, o kterýho se s ní můžu podělit. Všechna tahle slova se vsakují a mísí hluboko v její hlíně. Kdyby byla tajemství jako semínka, vyrašily by Kytce takové listy, že bych z toho zrudla.

A kdyby opravdu vyrostly a vyzradily moje tajemství světu, tak vůbec nevím, co bych dělala. Asi bych lhala a tvrdila: „Ale to tady už bylo, když jsme se sem nastěhovali. To budou tajemství nějaké jiné holky.“⁵⁸

4. Zamysli se a napiš, komu bys ty svěřil své největší tajemství a proč?

Nesvěřila bych je nikomu, jelikož by ho určitě nikdo neudržel. Nejvíce věřím pouze sama sobě.

5. Na následujících řádcích se seznam s tím, co Sára skrývá.

*„Bylo mi teprve dva roky, když matka napustila do dřezu vodu a pokusila se mě utopit. Občas mi připadá, jako by to byla nějaká paní odnaproti a my jsme sledovali její příběh ve zprávách a říkali si: „No ne, to je hrůza, chudáci příbuzní.“ […]
Napřed topila mě. Potom Simona, mého staršího brášku. Byli jsme dvojčata, on se narodil tři a půl minuty přede mnou. U dveří zazvonil pošťák a objevil mou matku úplně promáčenou. Pak mu řekla, ať zavolá tísňovou linku. Zbytek příběhu jsou samé právní záležitosti ohledně toho, kdo měl pravdu a kdo ne, a pak prokazování, že je šílená.“⁵⁹*

6. Nyní znáš důvod Sářina trápení. O jejím případě vyšlo mnoho novinových článků. Pokus se vytvořit titulek jednoho z nich tak, aby stručně vystihoval obsah a nalákal veřejnost k přečtení.

Rodinná tragédie: může za vraždu psychická nemoc?

7. Kdybys byl na Sářině místě, prozradil byste toto tajemství lidem ve svém okolí?

8. V prvním textu byla zmíněna krabice s názvem „pelmel“. Napiš věci, o kterých si myslíš, že bys v ní mohl najít.

Nářadí, izolepa, knoflíky, staré kazety, květináče,....

⁵⁸ HARRINGTON, Karen: *A co když jsem blázen?*, s. 19.

⁵⁹ HARRINGTON, Karen: *A co když jsem blázen?*, s. 11–12.

9. Vyhledej, z čeho vzniklo slovo „pelmel“?

Internet: [páté přes deváté, směsice](#).

10. Na závěr nakresli, jak si představuješ Kytku.

4.1.3 Metodický návrh hodiny č. 3

Téma hodiny:

Sousedské vztahy

Cíle:

Žák je schopen samostatně vysvětlit některá zadaná slovní spojení.

Žák vyhledá a opraví gramatickou chybu v textu.

Žák je ochoten písemně vytvořit charakteristiku svého souseda.

Metodické pokyny:

Třetí vyučovací hodina se tentokrát věnuje lidským vztahům, zejména těm sousedským. Každý žák by si měl uvědomit, zda zná, nebo nezná lidi, kteří žijí v jeho nejbližším okolí a zamyslet se nad tím, co o nich ví. Studenti by se měli vcítit do Sary, která své sousedy tajně pozoruje z okna, díky čemuž ví, kde pracují a s kým žijí. Přesto je však ve vlastním světě osamělá, jelikož žádného z okolních obyvatel reálně nezná.

Úkoly jsou tentokrát poskládány tak, aby postupovaly od obecného ke konkrétnímu. Hodina začíná velmi krátkou motivací, na níž navazuje následující text. Končí pak samostatnou prací žáků, kterou si vyučující posbírání a zhodnotí. V následující hodině by měl tyto práce v krátkosti okomentovat a případně vybrat 2-3 žáky k prezentaci před třídou. Součástí pracovního listu je také domácí úkol, který musí být taktéž v příští hodině zkontrolován.

Struktura a organizace hodiny:

- 1) Úvod – kontrola domácího úkolu, motivace.
- 2) Hlavní část – práce s pracovním listem, samostatná práce.
- 3) Závěr – zadání domácího úkolu, zhodnocení hodiny.

Charakteristika úkolů:

1. Pracovní list začíná krátkou motivací, která by měla trvat maximálně 5 minut. Jedná se o přiřazování názvů státu k jejich vlajkám, přičemž některé z uvedených zemí se objeví v následujícím textu.

2. Druhý úkol se zaměřuje na vyjadřovací schopnosti žáků. Jejich úkolem je stručně vysvětlit, kdo je to soused a kde žije. Děti pracují samostatně, vyučující pak vybere 3 žáky, kteří přečtou svůj text, případně jejich vysvětlení upřesní.

3. Žáci si samostatně přečtou zadání a zamyslí se nad zadaným problémem. Společným rozhovorem se za pomoci vyučujícího pokusí přijít na rozdíl mezi dvěma uvedenými druhy pozdravu. Učitel usměrňuje debatu, vyvolává žáky a pomáhá jim k tomu, aby vlastními úvahami našli správné vysvětlení.

4. Čtvrtý úkol se věnuje práci s textem, který si všichni žáci přečtou a samostatně odpoví na několik zadaných otázek. Následuje společná kontrola, kdy děti prezentují své odpovědi a vzájemně se doplňují. Vyučující by zde měl pouze vyvolávat žáky, usměrňovat možnou vznikající debatu a opravovat chybné odpovědi.

5. Charakteristiku svého souseda budou žáci psát do sešitů k tomu určených (např. do sešitů slohových). Před začátkem si třída společně připomene základní znaky charakteristiky a její osnovu. Učitel podle možností žáků konkretizuje rozsah slohu a také určený časový limit (doporučuji maximální rozsah práce jednu stranu v sešitě, čas záleží na uvážení učitele, cca 15 minut). Po dokončení slohu si vyučující sešity od žáků sesbírá, mimo vyučování je zhodnotí a příští hodinu v krátkosti okomentuje. Pro příklad celé třídy vybere 2 – 3 žáky s nejlepším slohem, kteří jej budou prezentovat před třídou a budou za něj klasifikováni.

6. Poslední úkol se skládá ze dvou částí a žáci jej vyplní doma.

a) Nejprve budou děti v průběhu několika dní pozorovat auta a dodávky ve svém nejbližším okolí a všimnout si reklam na nich umístěných. Výsledky svého pozorování zapíší.

b) Žáci by se měli být schopni samostatně zamyslet nad tím, zda je tato forma reklamy účinná a proč. V následující hodině proběhne kontrola tohoto domácího úkolu tak, aby se každý ve třídě měl možnost k tématu vyjádřit.

Pracovní list č. 3

Téma hodiny:
Sousedské vztahy

1. Urči, ke kterým státům patří vlajky.

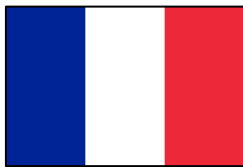
Finsko

Írán

Španělsko

Francie

Izrael

Indie

Turecko

Vietnam

Itálie

Německo

Mexiko

Austrálie

(Nápověda: Francie, Austrálie, Finsko, Itálie, Španělsko, Írán, Německo, Vietnam, Indie, Mexiko, Turecko, Izrael.)⁶⁰

2. Představ si, že mluvíš s cizincem. Pokus se mu vysvětlit, kdo je to soused.

Soused je člověk, který bydlí v domě/bytě vedle mé rodiny.

⁶⁰ Státní vlajky všech zemí světa [online]. 2008 [cit. 2019-03-16]. Dostupné z: <http://www.statnivlajky.cz/>

3. Vžij se do situace, kdy jdeš po ulici a potkáš známého člověka, který tě pozdraví slovy: „Dobrý den, sousede/sousedko“. Pokus se vysvětlit, co celé toto slovní spojení znamená a jak se liší od pouhého „Dobrý den“.

Dobrý den sousede – zdůrazňuje vztah mluvčího k oslovené osobě. Onen člověk dává najevo, že ví, kdo jsem a že mne rád vidí.

Dobrý den – pouhý pozdrav bez osobní konotace.

4. Přečti si text a odpověz na otázky.

„Kdybychom s tátou byli taková ta rodina, která postává na trávníku před domem a skamarádí se s doručovatelem novin nebo při zalévání zamává lidem na ulici, znali bychom spoustu zajímavých lidí. Ale my nejsme zalévači. Ani nemáme předplacené noviny. Sousedy známe od vidění, ale to není, jako bychom je znali doopravdy.

Sousedy musím tajně špehovat z okna svého pokoje nebo z pařezu na zahrádce. Odtamtud vidím naše sousedy se všemi jejich barvami. U nás v uličce máme rodiny ze čtyř různých zemí: z Mexika, Indie, Íránu a Vietnamu. A táta říkal, že pan Stanley se o Vánocích oženil s Ruskou. Moc by mě zajímalo, jak to asi zjistil, když s nikým nemluví.

Z okna jsem vyzorovala, že lidi z naší ulice hodně pracují. Každé ráno mě probudí kašlavé zvuky starých nákladáků a dodávek, které se vydávají do svých světů. Není těžké uhodnout, co celý den dělají. Pokud třeba potřebujete nějaké řemeslníky, nemusíte volat na informace. Prostě se podívejte z okna, najděte si službu, kterou potřebujete, a na dodávce nebo nákladáku uvidíte číslo spolu s velkými nápisy tiskacími písmeny.

INSTALATÉRSTVÍ JENNINGS.

MALÍŘ-NATĚRAČ NGUYEN

ÚDRŽBA BAZÉNŮ BOB

Když jsem byla jednou nemocná, zůstala jsem doma a rozhlížela se z okna po okolí. Když všichni sousedi odjedou do práce, je takové ticho, jako byste na pár minut měli celou ulici jenom pro sebe. Dokud nezačnou jezdit školní autobusy. A pak uvidíte, jak stejným směrem vyrážejí děcka na kolech nebo pěšky. Vypadají jako ospalí roboti s batůžkama.“⁶¹

⁶¹ HARRINGTON, Karen: *A co když jsem blázen?*, s. 29–30.

a) Vysvětli, co hlavní hrdinka myslí větou: „Ale my nejsme zalévači.“

Sára a její otec se nestarají o zahradu, nepovídají si se sousedy a nebyvají často venku před domem. Jednoduše řečeno, nenavazují sousedské vztahy s okolím.

b) Pokus se vysvětlit, co znamená znát někoho pouze „od vidění“.

Znamená to, že si s tím člověkem nepovídám, ale na ulici jej zdravím.

Vím o něm například, kdo to je a kde bydlí, ale nic víc.

c) Zamysli se a napiš, jestli Sáře vadí, že své sousedy doopravdy nezná a proč.

Vadí, protože se cítí osaměle. Když vyjde před dům, s nikým si nepovídá, ale vidí, jak si sousedé povídají spolu. Aby měla pocit, že není sama, sleduje lidi v okolí alespoň z okna.

d) V poslední větě je chyba. Najdi ji a oprav.

S batůžkama → s batůžky

5. Vzpomeň si na své sousedy a jednoho z nich charakterizuj. Dbej na všechny náležitosti, které do slohového útvaru patří. Na závěr jednou větou vysvětli, proč sis vybral právě tohoto člověka.

6. Domácí úkol

a) Podívej se z okna a vypiš všechny reklamy umístěné na autech a dodávkách.

VB – taxi po Olomouci

Zemní práce Mirda

Nakladatelství ANAG

Januška kompresory

b) Stručně napiš svůj názor na to, zda je tato forma reklamy dobrá a proč.

Podle mého názoru je tento druh reklamy velmi efektivní.

Není moc násilný, ale zároveň člověka upoutá. Také nebude pro svého majitele příliš nákladný, jelikož reklamu na auto umístí pouze jednou a vícekrát již do ní neinvestuje.

4.1.4 Metodický návrh hodiny č. 4

Téma hodiny:

Dopis

Cíle hodiny:

Žák čte s porozuměním a je schopen zodpovědět zadané otázky vztahující se k textu.

Žák napíše pokračování dopisu.

Žák vlastními slovy zhodnotí knihu *A co když jsem blázen?* a vyučovací hodiny k ní se vztahující.

Metodické pokyny:

Závěrečná hodina je rozdělena na několik pomyslných částí, z nichž v každé budou žáci pracovat s vybraným textem. Nejprve se třída po přečtení zadaného úryvku pokusí vymyslet název knihy, který jim vyučující doposud neprozradil. Druhá část hodiny je věnována porozumění textu a seznámení se závěrem knihy. Posledním textem je pak dopis, který napsala hlavní hrdinka matce a který mají žáci za úkol dokončit. Zvláštní typ písma je zde zvolen jako nápodoba hrdinčina rukopisu.

Veškerá činnost žáků související s knihou *A co když jsem blázen?* bude zakončena vlastním hodnocením. Každý žák samostatně vyplní zadanou tabulku, kterou si učitel následně vysbírá a přečte. Tímto získá zpětnou vazbu a informace, zda děti ukázkám porozuměly, zda byly naplněny vytyčené cíle a má-li smysl s použitými výukovými listy pracovat také v jiných třídách. Současně je zde prostor pro doporučení knih s podobnou tematikou, které mohou být novou inspirací pro učitele i žáky.

Struktura a organizace hodiny:

- 1) Úvod – kontrola domácího úkolu, motivace.
- 2) Hlavní část – práce s texty a pracovním listem.
- 3) Závěr – celkové hodnocení knihy a vyučovacích hodin.

Charakteristika úkolů:

1. Aktivita žáků začíná samostatnou četbou textu. Následně děti pracují ve dvojicích, ve kterých se společně snaží vymyslet co nejvíce slov podobných výrazům *láska* a *šílenec*. Oba tyto pojmy jsou důležité, jelikož vystihují podstatu celé probírané knihy. Kontrola

proběhne formou zápisu na tabuli, která bude rozdělena na dvě části (láska, šílenec). Každý žák si vybere jedno slovo, které zapíše do příslušného oddělení. Učitel následně v krátkosti zapsaná slova okomentuje.

2. Na základě svých předchozích poznatků a přečteného textu žáci samostatně vymyslí název knihy, který jim doposud nebyl učitelem prozrazen. Vybraní žáci zapíší své vytvořené tituly na tabuli. Poté bude zbytek třídy hlasovat o nejlepším a nejvýstižnějším názvu. Učitel, který během těchto činností zasahuje pouze jako moderátor a koordinátor činností, představí žákům skutečný titul knihy a v krátkém rozhovoru se společně s dětmi zamyslí nad jeho významem.

3. Třetí úlohu vypracují žáci samostatně. Nejprve si samostatně přečtou text a poté zodpoví několik zadaných otázek, které se jej týkají. Následně dojde ke společné kontrole a případné krátké debatě.

4. Následující úkol opět proběhne formou samostatné práce. Žáci se pokusí vžít do kůže hlavní hrdinky a dokončit dopis matce, ve kterém se jí vyznává z pocitů a myšlenek. Vybraní žáci svůj výtvar přečtou a následně budou třídou a učitelem hodnoceni.

Jako příklad je zde zvoleno pokračování originálního dopisu, a to z toho důvodu, aby po něm mohl vyučující v případě potřeby sáhnout a přečíst třídě. Pokud ve vyučovací hodině zbyde čas, je na základě této ukázky a vybraných žakovských výtvarů možno otevřít debatu týkající se důležitosti rodiny a rodičů v životě každého člověka.

5. Poslední úloha se týká celkového hodnocení knihy a vyučovacích hodin s tímto dílem spojených. Pokud to bude časově možné, vypracování této úlohy proběhne ještě ve škole. V opačném případě ji žáci vypracují doma a ihned v následující hodině českého jazyka odevzdají vyučujícímu. Důsledné vypracování je důležité zejména pro učitele, který na základě zpětné vazby upraví zadání jednotlivých úkolů či dokonce celých pracovních listů pro své další potřeby.

Zadání, které bude sloužit k hodnocení knihy, není použito v této části diplomové práce, a to z toho důvodu, že by jeho ukázkové vyplnění bylo zcela zbytečné. Nachází se ale v samém závěru textu, konkrétně v oddíle příloh, kde je součástí Přílohy č. 4.

Pracovní list č. 4

Téma hodiny:

Dopis

1. Přečti si následující text. Ve dvojicích se pokuste vymyslet co nejvíce slov, kterými lze nehradit slova *láska* a *šílenec*.

*„S některými slovy je potíže. Takový slovní potíživista způsobí, že se člověku, kterému ho řeknete, změní výraz ve tváři. Pro některé lidi to je třeba slovo **láska**. Potíže bývá taky se slovem **šílenec**.*

O tom bych měla něco vědět.

Jednou, zrovna když jsme se nastěhovali do Garlandu do ošklivého hnědého pronajatého domku v ulici Yale Court, jsem použila slovo šílenec k popisu svojí matky a táta se tak napružil, až to skoro vypadalo, že do něčeho praští. Bylo to kvůli škole, zrovna jsme ten den měli probírat povolání. Táta se mě zeptal, jestli tuším, čím bych jednou chtěla být. Po pravdě jsem o tom uvažovala pořád, protože jsem čekala, jestli se ukáže, že jsem šílená po ní.“⁶²

LÁSKA	ŠÍLENEC
<p>zamilovanost zalíbení okouzlení vášeň</p>	<p>blázen maniak pomatenec</p>

2. Na základě úryvku a s přihlédnutím k informacím z minulých hodin vymysli název celé knihy.

Šílenství v genech

⁶² HARRINGTON, Karen: *A co když jsem blázen?*, s. 8 – 9.

3. přečtěte si text a samostatně odpovězte na otázky.

„V dálce vidím ženu v modrých kalhotách a modrém tričku, je to k ní daleko asi jako přes fotbalové hřiště. Takže je to docela blízko, ale ne zase moc blízko. Sedí u železného stolu. Okolo obličeje jí visí clona šedivých vlasů. Vánek jí je sfoukává dozadu, tak vidím tvar jejího obličeje. Chtěla bych jí sčesat vlasy dozadu a sepnout sponkou v nějaké zářivé barvě. Možná by pak vypadala trochu optimističtěji. Sedí tam nehnutě jako socha. Přitisknu ruku ke sklu. Dlaní ji můžu celou zakrýt, jako když palcem zakrývám měsíc. Ale pořád je to jen, jako kdybych pozorovala něco za sklem. Napadá mě, že jsem nevážila tak dlouhou cestu, jen abych se dívala přes sklo. To jsem mohla rovnou zůstat doma.

Ptám se, jestli smíme jít ven, a doktor souhlasí, ale prý se budeme jenom dívat. Myslí si, že na rozhovor bude vhodnější čas až při další návštěvě. Mám jí dát čas, aby si zvykla.

Všichni tři vycházíme ven. Srdce mi tlučte tak hlasitě, že se modlím, aby ho zaslechla a pochopila tu zprávu, kterou jí v duchu posílám. Jsem taďy. Napsala jsem ti dopis. Podívej se na mě. Podívej se na mě.

Nedělá nic. Jen usrkává kávu z hrnku. A zase usrkává.

Otoč se! Otoč se! Otoč se! Podívej se na mě! Taďy jsem. Jen chci, aby sis všimla, že tu jsem, aniž bych ti to musela říct.

A pak se to opravdu stane. Pootočí hlavu. Dívá se mým směrem. Rozhodně má krk i hlavu natočené směrem ke mně. Přemýšlím, jestli zamává, ale asi ne. Nehýbe se. Je úplně klidná. Větrík zaduje trochu silněji a odfoukne mi vlasy dozadu. Vidím, že i jí poryv větru přehodil ofinu dozadu. Měla jsem pravdu. Slušelo by jí, kdyby měla vlasy sepnuté sponkou. Vytahuju foťák, který jsem si půjčila od dědy, a fotím si ji. Ani jsem se nezeptala, i když jsem si původně myslela, že budu muset poprosit o dovození.

Udělám krok z vybetonovaného plácku na zelený trávník. Neměla bych, ale jdu dál. Jestli z toho bude průšvih, budu se tím zabývat později. Ale teď to musím udělat po svém. Přidávám do kroku a jdu směrem k ní.

„Sáro,“ volá na mě doktor. „Vrať se.“ Ale mě už nezastaví. Jdu jako by mě něco táhlo. Je to ta větší část mého já, která má odvahu. Nakazuje malému hlásku uvnitř mě, aby se uklidnil a byl zticha. Jak jdu směrem k ní, dlouhá stébla trávy se mi otírají o nohy v sandálech. Nemám žádný plán. Vytahuju z batohu stránky dopisu a nesu jí je, nabízím je.“⁶³

⁶³ HARRINGTON, Karen: *A co když jsem blázen?*, s. 242 – 243.

a) Vysvětli, proč jsou v textu použity dva druhy písma.

1. citace z knihy

2. vnitřní rozhovor hlavní hrdinky

b) Pokus se odhadnout, kde se děj odehrává. Jaké postavy zde vystupují?

Děj se odehrává v psychiatrické léčebně.

Sára – hlavní postava, matka, matčin ošetřující doktor.

c) Podtrhni v textu ty jeho části, které čtenáři zprostředkovávají pocity postav/postavy.

Napiš, jaké tyto emoce jsou.

Matka – není šťastná, neprojevuje zájem o okolí.

Sára – Přemýšlí nad tím, co by její mámě slušelo a jak ji udělat spokojenější. I přes zákaz

cítí, že k ní musí jít blíž a doufá, že se jí tak přiblíží nejen tělesně. Chce, aby ji matka

vnímala a vidíme, jak jí chybí žena jako rodič. Kromě toho se ale zároveň bojí, jelikož jsou

si vlastně úplně cizí.

4) Přečti si část Sářina dopisu. Představ si, že jsi v její kůži, v dopise pokračuj a dokonči jej.

„Milá Jane,

náš učitel slohu, pan Wistler, nám dal za úkol napsat letos v létě dopis. Píšu jich hodně. Navrhl nám, ať píšeme naší oblíbené postavě nebo někomu, s kým se chceme setkat. Já bych se ráda setkala s tebou. Přála bych si, abys mě lépe poznala. Je to zvláštní, že mi připadáš víc jako smyšlená postava než jako skutečná matka. Mám na tebe jen dvě vzpomínky z doby, než jsi odešla.

Napsala jsi, že bys chtěla vědět něco o mém novém já. Proto ti píšu o všem, o co přicházíš, a o spoustě dalších věcí. Napíšu ti všechno, co bych ti řekla, kdybys seděla naproti mně u stolu v naší kuchyni. Propásla jsi toho hodně.

Tak například, kdybys tady byla, vyzvedla bys mě na konci školního roku autem, jak to dělají všechny ostatní mámy. Vyrazily bychom si do mojí oblíbené cukrárny

na zmrzlinový pohár, seděly bychom na zahrádce na červených plastových židlích, po kterých ti vzadu na nohách zůstane klikatý otisk. Ty by sis objednala čokoládovou zmrzlinu a dala by mi ochutnat. Já bych ti povídala o úkolu, který nám pan učitel Wistler zadal, a ty bys byla nadšená.“⁶⁴

Kdybys tady byla s námi, styděla by ses za můj pokojíček. Nadávala bys mi, že mám po zemi rozházené oblečení. Koupila bys mi modrobílý koš na prádlo, který by voněl levandulí, a řekla bys mi, abych laskavě dávala špinavé oblečení do něho, že snad po mně nechceš tak moc. Pohádaly bychom se a já bych práskla dveřmi a přála si, abych už byla konečně sama. Pak by mě možná trochu mrzelo, že jsme na sebe štekaly, ale byla bych přesvědčená, že jsem byla v právu. Je to přece můj pokoj a můžu v něm mít nepořádek, když budu chtít[...]⁶⁵

Kdybys tady byla s námi, nemusela bych mít strach z toho, že budu jako ty. Přesně bych věděla, jaká jsi, takže bych si prostě mohla říct, no jo, v tomhle se Sára a Jane liší [...]⁶⁶

Myslím, že jsem řekla všechno, i když to vlastně nemá smysl. Za chvíli tě uvidím na vlastní oči. Možná některé z těchto věcí i řeknu, když se mi povede sebrat odvalu. Naučila jsem se, že odvalu si musíš každý den vybrat, jako si vybíráš, které tričko si oblečeš. Není to nic, co by člověk měl automaticky.

Tvoje dcera Sára⁶⁷

⁶⁴ HARRINGTON, Karen: *A co když jsem blázen?*, s. 234 – 235.

⁶⁵ Tamtéž, s. 236.

⁶⁶ Tamtéž, s. 238.

⁶⁷ Tamtéž, s. 239.

4.2 Mikaël Ollivier – kniha *Život k sežrání*

Útlé dílo spisovatele Mikaëla Olliviera *Život k sežrání* bylo poprvé vydáno v České republice roku 2010 v nakladatelství Baobab.⁶⁸ Kromě osamělosti a outsiderství, které jsou čtenáři na první pohled patrné, se autor věnuje dalším problematickým skutečnostem, se kterými se mladí lidé musí během dospívání často potýkat. Jedním z témat jsou například mezilidské vztahy a první lásky spojené s neustálým pochybováním jedince o sobě samém. Hlavní hrdina knihy má problém s jídlem, ke kterému je fyzicky i psychicky připoután a dokonce vykazuje znaky závislosti na něm. Díky své lásce k pokrmům pak trpí obezitou, kvůli tomu se a nedokáže kvalitně začlenit mezi své vrstevníky.

Přestože je spisovatelova kniha velmi tenká, je z výše uvedených důvodů výbornou pomůckou pro výuku na základních i středních školách. Kromě českého jazyka lze texty využít například v občanské výchově a ve výchově ke zdraví.

O autorovi

Francouzský autor Mikaël Ollivier se narodil 22. března 1968 ve Versailles. Studoval hudbu, následně se toužil realizovat jako filmař a teprve až ve svých dvaceti letech objevil literaturu, které se v průběhu celého dětství vyhýbal. Již v roce 1997 vychází autorova prvotina *L'Ombre de Mars*, která je o tři roky později následována prvním skutečně významným románem *Papa est à la maison*.⁶⁹ Roku 2001 je vydána navazující kniha *La vie, en gros*, která byla přeloženo do češtiny jako *Život k sežrání* a v roce 2011 se stala součástí scénického čtení LiStOVáNí.⁷⁰

Ollivier je mimořádně plodným autorem. Jeho dílo bylo prozatím přeloženo do třinácti jazyků, přičemž nejvíce knih vyšlo v němčině, španělštině a korejštině.⁷¹ Kromě knih pro děti se věnuje také psaní detektivek, sci-fi a fantasy románů a dokonce sepsal životopis zpěváka

⁶⁸ *Život k sežrání*. Baobab Books: české ilustrované knihy pro děti [online]. [cit. 2019-04-02].

Dostupné z: <http://baobab-books.net/zivot-k-sezrani>

⁶⁹ Biographie de Mikaël Ollivier. *Mikael Ollivier* [online]. [cit. 2019-04-02].

Dostupné z: <http://www.mikaelollivier.com/pages/mo/biographie.html>

⁷⁰ *Život k sežrání*. LiStOVáNí: cyklus scénických čtení [online]. [cit. 2019-04-02].

Dostupné z: <http://www.listovani.cz/repertoar/item/zivot-k-sezrani.html>

⁷¹ Traductions. *Mikael Ollivier* [online]. [cit. 2019-04-02].

Dostupné z: <http://www.mikaelollivier.com/pages/livres/traductions.htm#all>

Bruce Springsteena. S autorovou tvorbou se čeští čtenáři mohli poprvé seznámit skrze knihu *Tři slepé myši*, která byla přijata poměrně chladně.⁷² Posledním Ollivierovým dílem, jež se vyskytlo na našem trhu, je *E-den* z roku 2015.⁷³

Obsah knihy

Hlavní postavou knihy je patnáctiletý Ben, chlapec navštěvující gymnázium. Již od útlého mládí trpí obezitou, a jelikož v současné moderní společnosti je jedním z nejdůležitějších kritérií spokojeného života dokonalý vzhled, začíná Ben svůj handicap postupně pociťovat. Přestože mu vrstevníci nikterak fyzicky neubližují, cítí, že se nachází na okraji společenského života a mezi své spolužáky nezapadá.

„Že nejsem jako ostatní jsem si začal uvědomovat až ve třetíáku. Na gymplu se spolužáci mění každý rok, a tak tu člověk narazí na názor lidí, kteří na vás nejsou zvyklí. Začal jsem slýchávat přezdívky jako Puchejř, Bůček, Tlustoch a nakonec jsem se uviděl takový, jaký jsem: tlustý.“⁷⁴

Navzdory své odlišnosti a osamělosti, existuje jeden člověk, kterého Benjamin nazývá kamarádem. Je jím spolužák Erik, který má tu výhodu, že může jíst, kolik chce, ale nepřibere na váze. Pro Bena je tato vlastnost záviděníhodnou a velice rád by si přál být také takový.

„Měřil metr devadesát čtyři a vážil sotva šedesát pět kilo! Úplný div světa. A upřímně si myslím, že jsem s ním kamarádil hlavně proto, že měl ohromný uši, takže přitahoval větší pozornost než já.“⁷⁵

Ve svých patnácti letech je Ben ve věku, kdy většina mladých lidí poznává první lásku a navazuje vztahy s opačným pohlavím. On se však již smíruje se skutečností, že pro dívky je pouze nepřitažlivým spolužákem. Změna v chlapcově smýšlení nastává ve chvíli, kdy se zamiluje do Claire a aby na ni zapůsobil, rozhodne se zhubnout. Toto rozhodnutí je pro Bena velmi těžké, jelikož jeho láska k jídlu je založena nejen na fyzickém potěšení, nýbrž přerostla

⁷² REJŽKOVÁ, Magdaléna. Ollivier, Mikaël: Život k sežrání. *ILiteratura.cz* [online]. 26. 9. 2010 [cit. 2019-04-02]. Dostupné z: <http://www.iliteratura.cz/Clanek/27097/ollivier-mikael-zivot-k-sezrani>

⁷³ *E-den*. *Baobab Books: české ilustrované knihy pro děti* [online]. [cit. 2019-04-02]. Dostupné z: <http://baobab-books.net/e-den>

⁷⁴ OLLIVIER, Mikaël: *Život k sežrání*, s. 20.

⁷⁵ Tamtéž, s. 27.

v psychickou závislost. Pro chlapce je příprava pokrmů a jejich konzumace nejdůležitějším smyslem života a nejlepší zábavou.

„Stejně je život – gympl, televize, videohry – jen výpomoc v nouzi, něco, čím člověk zaplácne čas, když zrovna nejí.“⁷⁶

Poté, co Ben pocítí lásku ke spolužačce Claire, navštíví dietologa a skutečně začne jíst méně a mnohem zdravěji, než doposud. Již během prvního týdne na sobě pozoruje výsledky těžkého snažení a zhubne několik kilogramů. Následně se s větším sebevědomím a vnitřně povzbuzen rozhodne napsat dívce dopis, ve kterém se vyzná ze svých citů. Poté, co je odmítnut, zavrhuje veškerou dietu a opět nachází útočiště v jídle. Benjaminova závislost na pokrmech se nezadržitelně zvětšuje a chlapec tajně přestává navštěvovat gymnázium. Bojuje sám se sebou, se svými pocity a se společností, která jej odsuzuje na základě vzhledu.

Přestože se v závěru příběhu vše v dobré obrací, je tento útlý svazek výbornou sondou do života mladého outsidera. Autor se zabývá mnoha problémovými aspekty lidského života a mezilidských vztahů, nicméně kniha nepůsobí těžkopádně, ani se nesnaží o násilné poučování čtenářů. Mikaël Ollivier s lehkostí zachycuje naivitu hlavní postavy i její vnitřní pocity, nevyhýbá se vtipným scénkám, ale ani krátkým seriózním zamyšlením. Konec knihy působí naivním a možná až pohádkovým dojmem, přičemž dospělému čtenáři je na první pohled jasné, že autorovi jde o povzbuzení mladých osamocených lidí.

„Za chvíli mi u stolu kouřilo na talíři kuřecí stehno pokapaný šťávou z výpeku. Bylo to jedno z mých nejoblíbenějších jídel, ale už po třech soustech jsem neměl hlad. Znova jsem pomyslel na Claire a na náš dlouhý polibek. Myslel jsem na nový život, který se přede mnou rýsoval. Položil jsem příbor a poodstrčil talíř. Máma se na mě překvapeně podívala. Bylo to určitě poprvý, co viděla, že jsem nedojedl.“

„Je ti dobře?“

„Je. Moc dobře. Je mi moc dobře.“

A usmál jsem se a pomyslel si, že se v tom doktoři vůbec nevyznají a že jediná dieta, která funguje, je láska.“⁷⁷

⁷⁶ OLLIVIER, Mikaël: *Život k sežrání*, s. 17.

⁷⁷ Tamtéž, s. 97.

4.2.1 Metodický návrh hodiny č. 1

Téma hodiny:

Láska k jídlu

Cíle hodiny:

Žák samostatně odpoví na zadané otázky.

Žák v textu nalezne několik nespisovných výrazů a přepíše je do spisovné podoby.

Žák samostatně zhodnotí vyučovací hodinu, vymyslí pro ni název a ten zapíše do určité části pracovního listu.

Metodické pokyny:

Vyučovací hodina začíná zahájením projektu, na kterém budou žáci pracovat v průběhu následujících lekcí. Současně se projekt z části stane také jejich mimoškolním úkolem, jelikož některé činnosti budou zadávány formou domácí přípravy. Je pravděpodobné, že seznámení třídy s projektem bude vyžadovat několik minut úvodní hodiny, neměl by však být rozebírán déle, než půlku vyučování.

Hlavní část hodiny se bude věnovat titulu *Život k sežrání* a žáci se seznámí s hlavním hrdinou příběhu. Nejdůležitější činností této vyučovací hodiny bude práce s úryvkem z knihy, porozumění textu a rozvoj čtenářské gramotnosti. Závěr veškerého dění pak bude postaven na hodnocení hodiny, v rámci kterého každý žák samostatně pojmenuje téma proběhnuvší hodiny.

Struktura a organizace hodiny:

- 1) Úvod – projekt.
- 2) Hlavní část – práce s textem.
- 3) Závěr – hodnocení.

Projekt:

Jedním z hlavních témat knihy, kterou se budou žáci v následujících hodinách zabývat, je mimo jiné jídlo. Jelikož je gastronomie v České republice na vzestupu, je vhodné tohoto námětu využít a vytvořit s dětmi kuchařku. V úvodní hodině si nejprve třída odhlasuje, jaké téma bude recepty v jejich „knize“ spojovat. Možností je nepřeberné množství a záleží pouze

na vzájemné dohodě žáků a učitele. Pokrmy mohou být například: vegetariánské, obsahující mleté maso, těstovinové, zeleninové, cizokrajné, obsahující určitý druh zeleniny, a podobně.

Ve vyučovacích hodinách by se děti měly zabývat projektem cca 10 minut, jelikož většinu práce budou mít za domácí úlohu. Hned na začátku dostane každý žák dva úkoly. Za prvé se musí zamyslet nad vhodným titulkem kuchařky, napsat jej na papírek a vhodit do učitelem připravené krabičky. Všechny tyto nápady si vyučující po určitém časovém období vezme (tímto časovým úsekem mohou být například dva dny), vybere 5 nejlepších názvů a v následující hodině nechá žáky hlasovat o vítězi. Druhým úkolem každého studenta ve třídě bude najít takový recept, který bude splňovat společně nastavené podmínky. Žáci svůj výběr přinesou do následující hodiny.

Výstupem celé práce bude kuchařka, kterou učitel sváže a dá jí konečnou podobu knihy. Cílem tohoto krátkého projektu je spolupráce všech žáků ve třídě a jejich sblížení právě pomocí vzniklé kuchařky. Žáci budou nuceni přijímat kritiku od svých kolegů a nadřízených, naučí se prosazovat svůj názor a zároveň zohlednit stanovisko ostatních spolupracovníků. Každý jednotlivec si procvičí *popis pracovního postupu*, samostatně se zamyslí a vybere vhodný recept a v neposlední řadě se také bude realizovat vizuálně. Důležité je při této práci žáky také naučit pracovat tlakem a vést podnětnou časově omezenou diskuzi tak, aby přinesla výsledky.

Charakteristika úkolů:

1. Na základě úryvku z knihy *Život k sežrání* každý žák samostatně zodpoví zadané otázky. Ukázka z knihy seznámí třídu s její hlavní postavou, se kterou se budou setkávat také v následujících vyučovacích hodinách. Důležité je, aby byl každý žák schopen text samostatně potichu přečíst, získat z něj podstatné informace a odpovědět přesně a pouze na ty otázky, které mu byly zadány. Následuje společná kontrola, kdy vyučující doplňuje odpovědi žáků, upřesňuje je a také usměrňuje případnou rozvíjející se debatu.

Bod e) se vztahuje k jazykové stránce ukázky. Každý z žáků vyhledá přesně 3 nespisovná slova a upraví je do podoby spisovné. Úkolem učitele potom je, aby se se žáky pobavil o tom, zda je použito nářečí moravské, nebo české a proč.

2. Druhý úkol proběhne formou velmi jednoduchého brainstormingu. Učitel rozdělí tabuli na pět částí (knihy, divadelní hry, seriály, filmy, ostatní) a žáci zde budou jednotlivě doplňovat své nápady. Jakmile budou veškeré myšlenky zapsány, třída je okomentuje.

3. Tématem hodiny je jídlo a problémy spojené se závislostí na něm. Tento námět se bude promítat i v následujících hodinách a taktéž prostupuje celou knihou *Život k sežrání*. Vyučující však žákům předem neprozradí název hodiny, nýbrž na jejím konci (nejlépe těsně před hodnocením) si každý lekci nazve sám podle svého uvážení a fantazie. Zároveň během této činnosti žáci společně s učitelem zhodnotí hodinu a její průběh.

Pracovní list č. 5

Téma hodiny:

Jídlo jako kamarád

1. Přečti si úryvek z knihy a odpověz na otázky.

„Kdybych byl doma, šel bych se asi mrknout do lednice. Umím skvěle upravovat zbytky jídel a jen málokdy se mi nepovede připravit si narychlo nějakou dobrotu z toho, co zůstalo v kastrolech. Třeba každou středu ráno si dávám domácí hamburger. Ten den jsem sám, protože nemám školu a máma je v práci. Přesně v deset, ta hodina je posvátná, oblehnu kuchyň. Ne že bych měl hlad, to ne... prostě mám chuť jíst. Jen pro potěšení vyndat talíř, pánev, máslo, sůl a udělat si nějakou chuťovku. Někdy si dokonce, abych se dostal do nálady, přečtu pár stránek z Asterixe v Helvetii, tu pasáž s orgiemi se sýrovým fondue, nebo Asterix a slavný štít, jak chodí po hospodách. Nemám pak sice větší chuť k jídlu, ale chuť posadit se ke stolu. Nejdřív teda vyndám z mrazáku steak z mletýho masa a rovnou ho pomalu opékám na pánvi. Vyndám taky kečup, majolku a dva plátky toastovýho chleba od snídaně. Pak přidám na pánev k masu sýr, a když se rozteče, zbývá mi jen položit to všechno na sebe: na plátek chleba rozetřu směs kečupu a majolky, steak a rozteklý sýr a přiklopím to druhým plátkem chleba. Víím, že to může vypadat divně, a v mém podání ne moc lákavě, ale ve skutečnosti je to hrozně dobrý, hlavně takhle dopoledne, když máte ještě chuťový pohárky otupený od sladkýho k snídani, to vám krvavý steak probudí patro. A navíc je to takovej můj dáreček, něco jako bonus k jídlům, co jsou i tak důležitými mezníky dne! Stejně je život – gympl, televize, videohry – jen výpomoc v nouzi, něco, čím člověk zaplácne čas, když zrovna nejí.“⁷⁸

⁷⁸ OLLIVIER, Mikaël: *Život k sežrání*, s. 16–17.

a) Skrze text k tobě promlouvá hlavní postava knihy. Napiš všech, co ses o ní dozvěděl.

Hlavní postavou je mladý kluk, který stále ještě chodí do školy. Navštěvuje gymnázium

a každou středu má volno. Jeho nejoblíbenější zábavou je jídlo, jeho příprava a konzumace.

Všechno ostatní pro chlapce představuje pouze činnosti, které vyplňují čas mezi jednotlivými

pokrmy. Pravděpodobně bude chtít pracovat jako kuchař.

b) Co pro hlavního hrdinu znamená jídlo?

Jídlo je chlapcova jediná zábava, nic jiného jej nenaplnuje. Miluje pokrmy připravovat, určitě

se také zajímá o nejnovější trendy v gastronomii. Vypadá to, že nemá moc přátel, protože jeho

jediného přítele představuje právě jídlo.

c) Jaký je jeho vztah ke knihám? Proč?

Knihy má nejspíše rád, určitě nějaké za svůj život přečetl. Nejspíše jej asi zajímají pouze ty,

ve kterých se jí a které se točí kolem jídla. Bude tomu tak proto, že sám nemá jiné koníčky.

d) Napiš, jaké je tvoje nejoblíbenější jídlo, které si umíš sám připravit.

Čočkový dhal.

e) V textu se vyskytuje několik nespisovných slov. Najdi alespoň 3 a oprav je.

mletýho → mletého

takovej → takový

toastovýho → toastového

2. Společně se zamyslete nad knihami, divadelními hrami, filmy a seriály. Vzpomenete si na nějakou postavu, která podobně jako náš hrdina milovala jídlo?

Otesánek

Metráček

3. Jak bys nazval dnešní vyučovací hodinu? Svůj nápad zapiš do části „Téma hodiny“.

4.2.2 Metodický návrh hodiny č. 2

Téma hodiny:

Závislost

Cíle hodiny:

Žák je schopen komunikovat se spolužáky a přijmout kritiku za svou práci.

Žák samostatně interpretuje text a odpovídá na otázky.

Žáci ve dvojicích složí báseň.

Metodické pokyny:

Pro přípravu projektu „Kuchařka“ je vyhrazen prostor na začátku hodiny, který by neměl přesáhnout 15 minut. Přestože naplánované práce s projektem související je mnoho, žáci se právě při této činnosti naučí, jak pracovat pod časovým i sociálním tlakem. Cílem práce v hodině je zejména zlepšit úroveň komunikace žáků a jejich vyjadřovacích schopností a poté zábavnou formou zopakovat slohový útvar *popis pracovního postupu*.

Pro práci s připraveným pracovním listem je důležité, aby vyučující znal svoji třídu a věděl, zda dokáže zadané úlohy splnit. Kupříkladu úkol č. 2 může být pozměněn dle úrovně žáků. Pokud si je vyučující vědom toho, že žáci nedokáží napsat báseň za použití dvou vybraných pokrmů, zadání zjednoduší. Samozřejmě může postupovat také opačně v tom případě, kdy je třída naplněna nadanými žáky, pro které je zapotřebí spíše úkolů těžších.

Hlavní částí hodiny by měla být práce s textem a jeho interpretace. Velmi důležitou roli zde hraje učitel, který musí žákům zdůraznit, že žádná odpověď není špatná a text může na každého čtenáře působit jinak. Zároveň je však zapotřebí, aby byl žákům průvodcem a podporoval jejich čtenářskou gramotnost v tom smyslu, aby žáci dokázali pracovat s náznaky, které jim autor v textu poskytl.

Konečné hodnocení, které žáci učiteli odevzdají, bude sloužit jako důležitá zpětná vazba. Vyučující na základě získaných odpovědí zjistí, jak co nejlépe spolupracovat se třídou, které úkoly považují žáci za problematické a které jsou pro ně naopak příliš jednoduché.

Struktura a organizace hodiny:

- 1) Úvod – motivace, projekt.
- 2) Hlavní část – práce s textem.
- 3) Závěr – hodnocení.

Projekt:

Úvodních 10 až 15 minut vyučovací hodiny bude věnováno společnému třídnímu projektu. Učitel na tabuli napíše 5 předem vybraných názvů kuchařky a sami žáci rozhodnou a odhlasují, který z nich bude použit.

Za domácí úkol bylo v přechozí hodině žákům uloženo, aby si vybrali a přinesli jeden recept, který by chtěli do kuchařky zpracovat. Nyní přečte každý žák název svého receptu a zbytek třídy je ne/schválí. Při této aktivitě je důležitá role učitele, který musí řídit debatu a pomáhat dětem k tomu, aby se dokázaly rychle rozhodnout a v případě neshod také dohodnout na vyhovujícím řešení.

V návaznosti na předchozí činnost bude každému studentovi rozdán list papíru ve formátu A4 (Příloha č. 5), na který každý žák za domácí úkol zapíše svůj vybraný a spolužáky schválený recept a doprovodí jej kresbami. Termín odevzdání finální verze určí vyučující.

Charakteristika úkolů:

1. Úvodní činnost slouží k rozvoji kritického myšlení. Žákům bude předložena tabulka s několika barevně rozlišenými pokrmy. Úkolem každého je zdůvodnit a vysvětlit barevné rozlišení těchto jídel. Důležitou roli zde hraje učitel, který společně se žáky zkontroluje správné odpovědi a navede třídu k rozhovoru o tom, které potraviny jsou (ne)zdravé a proč.

2. Aby žáci rozvíjeli také svou vlastní kreativitu, bude jejich dalším úkolem složit ve dvojicích krátkou báseň, a to tak, aby se v ní vyskytly dva pokrmy z tabulky.

Jako doplněk této činnosti se nabízí zopakování literární terminologie, jako je verš, rým, druhy rýmu, sloka, apod. Každá dvojice samostatně určí, jakým druhem rýmu je jejich vlastní báseň napsána a zdůvodní proč. Kontrola proběhne tím způsobem, že vybrané dvojice své dílko přednesou před třídou a okomentují použitý rým. Zbytek třídy si svou práci zkontroluje samostatně.

3. Třetí úloha slouží k rozvíjení čtenářské gramotnosti u žáků a k podpoře jejich schopnosti interpretovat text. Studenti odpovídají na zadané otázky samostatně a následná kontrola proběhne společně. Přitom vyučující podle časových možností klade doplňující otázky. Níže je uvedeno několik příkladu, nicméně jejich výběr záleží na konkrétní situaci a na rozhodnutí učitele.

Část a)

- Jakými prostředky dokázal autor vyjádřit atmosféru?
- Z jakého důvodu žáci zvolili konkrétní barvu?

Část b)

- Jaké nemoci jsou spojeny s jídlem a jak nejčastěji vznikají?
- Které osoby mají nejčastěji problém s potravinami?
- Znají žáci nějakou beletrii, která se zabývá mentální anorexií, bulimií či obezitou?

Část c)

- Jaké závislosti žáci znají a kterou považují za nejnebezpečnější?

4. Několik posledních minut hodiny je vyhrazeno jejímu hodnocení. Každý žák dle svého uvážení vyplní zadání a uvede své případné poznámky. Hodnocení bude nakonec odstřiženo a odevzdáno učiteli, který díky němu získá zpětnou vazbu. Tabulka není přiložena v této části diplomové práce z toho důvodu, že by její ukázkové vyplnění bylo zcela zbytečné. Nachází se ale v samém závěru textu, konkrétně v oddíle příloh, kde je součástí Přílohy č. 7.

Pracovní list č. 6

Téma hodiny:

Závislost (na jídle)

1. Podívej se na následující tabulku. Pokus se vysvětlit, co znamenají jednotlivé barvy a proč jsou k sobě dané pokrmy přiřazeny.

HAMBURGER	JOGURT	VEJCE	ŘÍZEK
PIZZA	KEFÍR	BROKOLICE	MÁSLO
BANÁN	BRAMBOR	ŘEPA	ŠUNKA
KOKOS	ARAŠÍDY	HRANOLKY	ČEVAPČIČI
ČOČKA	MLÉKO	HUMMUS	KOPROVKA
MASO	PÁREK	BŮČEK	ROHLÍK

ŠEDÁ: jídlo připravené ke konzumaci

ORANŽOVÁ: ovoce

FIALOVÁ: luštěniny

RŮŽOVÁ: masné výrobky

ZELENÁ: zelenina

ŽLUTÁ: vejce – samostatná kategorie

MODRÁ: mléčné výrobky

2. a) Ve dvojicích si vyberte 2 pokrmy z tabulky a vymyslete krátkou básničku, ve které se budou tato slova vyskytovat.

Je-li dnes tvůj život těžký,

udělej si radosti!

Dej si bůček mastně lesklý,

řízeček a sladkosti!

b) Společně určete, jakým druhem rýmu je vaše báseň napsána. Napište jeho schéma.

Střídavý. a b a b

3. Pozorně si přečti text a odpověz na otázky.

„Mít od přírody sklony k tloustnutí je největší nespravedlnost na světě. Znam lidi, co jedí víc než já, a nepřiberou ani gram! Například šílím ze svého kamaráda Erika: celej den se láduje věcmi který zbožňuju, a je pořád stejně hubenej. Zpravidla si ti hubeňouři, ti, co jsou normální, a těch je většina, svý štěstí neuvědomujou a ani toho nevyužívají a necpou se! Já na jejich místě bych jedl od rána do večera. Nemůžu říct, že bych měl v patnácti letech, v šestáku, kdovíjaký zkušenosti s omezováním, ale přesto jsou věci, který jsem nejedl, protože jsem si myslel, že to není rozumný, nebo jsem je jedl se špatným svědomím. Když se bavíme o Alainovi, matka někdy řekne, že nechápe, proč se tomu tak poddává, že zhubnout je jen otázka odhodlání a že stačí přestat jíst. Jenže ona neví, co je to opravdu ráda jíst, chci říct jíst s vášní, a jednou, když za Alainovými zády říkala, že nemá žádnou vůli, naštvalo mě to a zeptal jsem se jí, proč už jednou provždy nepřestane kouřit, když vždycky přísahá, že si zapaluje poslední cigaretu v životě, a potom po pár týdnech stejně zase začne. Je to úplně to samý: máma nedokáže přestat kouřit, i když ví, že je to nebezpečný, a strejda dál jí, i když se trápí tím, že je tlustý a že může mít problémy se srdcem nebo nevím co... A pak, Alain se taky pokusil zhubnout, stejně jako moje máma se pokusila přestat kouřit, ale po každý dietě začal znova jíst.“⁷⁹

⁷⁹ OLLIVIER, Mikaël: Život k sežrání, s. 23–24.

a) Pokus se popsat atmosféru toho úryvku. Jak na tebe působí a jakou bys jí přisoudil barvu?

Z textu pociťuji Benovi emoce, kterými jsou bezmocnost a zloba. Atmosféra působí nepřátelsky vůči lidem, kteří nemusí držet dietu a myslí si, že zhubnout je snadné.

Barva: šedá.

b) Napiš, jaká je dle tvého názoru hlavní myšlenka textu. Podtrhni ty pasáže, které tvůj úsudek podporují.

Člověk může být na jídle stejně závislý, jako na cigaretách. Jídlo je droga pro ty, lidi, kteří mu to dovolí a je velice těžké s touto závislostí bojovat.

c) Ben popisuje závislost na jídle. S jakou jinou závislostí ji srovnává a proč?

S kouřením. Stejně tak jako kuřák po své „poslední cigaretě“ nevydrží a brzy si zapálí znovu, čímž definitivně ukončí svoji abstinenci, tak také obézní člověk většinou poruší dietu a poté se k ní již nevrátí.

d) Vyber a napiš 3 slova, která ti v textu připadají nejzásadnější. Svou volbu zdůvodni.
nespravedlnost

štěstí

problémy

Všechna slova charakterizují ukázkou a zároveň vypovídají o hlavní postavě, která cítí ve svém životě velkou nespravedlnost, touží po štěstí a současně bojuje s mnoha problémy dospívající osobnosti.

4.2.3 Metodický návrh hodiny č. 3

Téma hodiny:

Co se stalo s Benem

Cíle hodiny:

Žák je ochoten odevzdat vyučujícímu vlastnoručně sepsaný recept, kterým přispěje do společného třídního projektu.

Žák si během řízeného rozhovoru utřídí informace o hlavním hrdinovi knihy *Život k sežrání*, které získal v předchozích hodinách.

Žák samostatně, na základě vlastní fantazie, vytvoří vnitřní monolog Benjaminova a odevzdá jej učiteli.

Metodické pokyny:

Vyučovací hodina bude rozdělena na tři části, přičemž každá bude přesně časově vymezena. V první se budou žáci zabývat projektem, na kterém společně pracují. Stejně tak, jako v přechozí lekci, bude na tuto práci vymezeno pouze 10 minut, během kterých musí proběhnout veškerá činnost související s „Kuchařkou“.

Následující vyučování nebude probíhat na základě pracovních listů, jak tomu bylo doposud zvykem v předchozích hodinách. Stěžejním textem celé další práce bude psaní, které třídě „poslal“ Benjamin, hlavní hrdina knihy *Život k sežrání* (Příloha č. 8). Pro zvýšení dojmu dopisu bylo v textu použito kurzívy. Konkrétní citace Benova dopisu Claire byla napsána písmem Tempus Sans, a to z toho důvodu, aby tato část na žáky působila autenticky. Odlišené písmo je taktéž použito pro vyjmenování přezdivek hlavního hrdiny, se kterými budou žáci pracovat v následující vyučovací hodině.

Úvodní motivace bude postavena na vědomostech souvisejících s Benem a je jí věnován úkol číslo 1. Hlavní část hodiny představuje vlastní tvorba žáků, kterou v závěru hodiny odevzdají učiteli ke kontrole. Zadání této úlohy lze nalézt níže pod označením „2. Vlastní tvorba“. Posledních několik minut bude věnováno rychlému ústnímu hodnocení výuky. Zadání k jednotlivým úkolům nebude žákům poskytnuto. Tito dostanou pouze *Dopis od Benjaminova* a dále budou pracovat podle pokynů učitele.

Struktura a organizace hodiny:

- 1) Úvod – projekt, motivace.
- 2) Hlavní část – vlastní tvorba.
- 3) Závěr – hodnocení.

Projekt:

„Kuchařka“, kterou si žáci v rámci krátkého projektu vytvářejí, by v této hodině měla dostávat finální podobu. Každý žák přinese svůj vytvořený recept, kterým do společného díla přispěje, a odevzdá jej vyučujícímu.

V průběhu deseti minut, které jsou pro projekt vyčleněny, se žáci dohodnou, kdo z nich vytvoří titulní a závěrečné strany knihy, kdo napíše její anotaci a kdo sestaví seznam autorů kuchařky. Čas vymezený těmito činnostem bude záviset na dohodě učitele a žáků, popřípadě dalších učitelů (tvorba možná například v hodině výtvarné výchovy, během semináře z českého jazyka, v rámci volného času žáků nebo jako zadání domácího úkolu).

Charakteristika úkolů:

1. Motivace

Vyučující přečte žákům první část „dopisu“, který jim zaslal Benjamin. Na místo XY doplní tu konkrétní třídu, ve které činnost proběhne. Text obsahuje několik otázek, na které se děti pokusí odpovědět. Všechny potřebné informace byly sděleny v předchozích lekcích, a proto by úkol měl být poměrně jednoduchý a poměrně rychlý.

2. Vlastní tvorba

Učitel dá každému žákovi dopis a třída společně přečte zbytek textu, který popisuje několik nových událostí v Benově životě. Následuje úkol, ve kterém bude každý student pracovat samostatně. Úlohou žáků bude pokusit se vžít do Benovy kůže a formou vnitřního monologu popsat události, které se stalo po jeho návratu do gymnázia.

Při tomto úkolu je nutné poskytnout žákům dostatek času na jeho zpracování, proto bude činnost ukončena 3 minuty před závěrem hodiny. Práce budou odevzdány učiteli, který je zkontroluje a následující lekci vrátí jejich autorům. Poté budou vybrané texty přečteny a okomentovány.

3. Závěr

Výuku ukončí rychlé a společné hodnocení činností.

4.2.4 Metodický návrh hodiny č. 4

Téma hodiny:

Jak vzhled ovlivňuje život

Cíle hodiny:

Žák ochotně zodpoví otázky týkající se textu.

Žák podtrhne Benjaminovy školní přezdívky, vysvětlí jejich význam a původ.

Žák zhodnotí práci s knihou *Život k sežrání* a projekt „Kuchařka“.

Metodické pokyny:

Poslední literární lekce týkající se knihy *Život k sežrání* je založena na práci textem, kterým bude Benův dopis z předchozí výuky (Příloha č. 8). Na jeho základě dojde k rozvíjení čtenářské gramotnosti a žáci se zamyslí nad tím, jak vnější vzhled dokáže ovlivnit život člověka.

Co se týká projektu, na samém začátku vyučování mu žáci za dohledu učitele dají konečnou podobu. Několik posledních minut hodiny pak bude věnováno celkovému hodnocení knihy, činností s ní spojených a také projektu (Příloha č. 10).

Struktura a organizace hodiny:

- 1) Úvod – projekt, motivace.
- 2) Hlavní část – práce s textem.
- 3) Závěr – celkové hodnocení knihy a vyučovacích hodin.

Projekt:

V přechodí hodině vybraní žáci přinesou do vyučování vypracované zbývající listy potřebné k vytvoření celé „Kuchařky“ a s vyučujícím sestaví její finální podobu. Učitel nechá společné dílo do další vyučovací hodiny odborně svázat a tím je projekt ukončen.

Souborné hodnocení veškeré práce, které bylo zapotřebí k úspěšnému vytvoření knihy, se bude nacházet v závěru čtvrté vyučovací hodiny související s dílem Mikaëla Olliviera. Současně s ním proběhne také ohodnocení této knihy a s ní spojených činností.

Charakteristika úkolů:

1. Žáci v textu zvýrazní Benovi přezdívky a společně se zamyslí nad tím, zda jsou jeho vrstevníky myšleny jako pozitivní, či negativní hodnocení chlapce. Dále se během řízeného rozhovoru pokusí vysvětlit, jaký dopad mohou mít tato jména na Benjaminovu osobnost a proč.

2. Ve druhém úkolu se žáci rozpomenou na přezdívky, které získali v průběhu svého života oni sami. Každý by se měl samostatně zamyslet nad tím, jestli mu tato nová jména ublížila, nebo naopak polichotila, a z jakého důvodu tomu tak bylo. Výsledky tohoto úkolu jsou osobního charakteru a prezentovat je budou pouze ti žáci, kteří se dobrovolně přihlásí.

Stane-li se, že nikdo ve třídě nebude chtít před ostatními vrstevníky prozradit žádnou ze svých přezdívek, převezme tuto úlohu učitel. Je důležité, aby si vybral takovou přezdívku, která nesníží jeho autoritu. Zároveň je ale žádoucí, aby dal najevo, že dostávat jména od jiných lidí je přirozená součást sociálního života. Svou přezdívku si vyučující může samozřejmě také vymyslet, což ale žákům neprozrazuje.

3. Součástí textu je věta: „*Já, tlustý kluk bez kamarádů jsem se zamiloval do nejlepší holky ze třídy, Claire.*“⁸⁰ Benem je zde použita formulace, která jasně vyjadřuje jeho nízké sebevědomí. Žáci by měli být schopni samostatně tuto větu v dopise objevit a následně při společné debatě vysvětlit, proč se Ben cítí méněcenný.

4. Na třetí úlohu plynule navazuje úkol číslo 4. Třída bude rozdělena na pět skupin, ve kterých ale budou ale žáci pracovat samostatně. Každý student se pokusí vytvořit krátkou úvahu tak, že zodpoví zadanou otázku podle svých dosavadních zkušeností a na základě svých vlastních názorů.

Otázky pro jednotlivé skupiny zní:

- Co pro mě znamená můj zevnějšek a proč je pro mě důležitý?
- Jak se dívám na lidi, kteří jsou něčím zvláštní, odlišní? Co si o nich myslím?
- Jak mé okolí vnímá „vnější krásu“ lidí kolem sebe?
- Mají to krásní lidé v životě jednodušší?
- Co je to vnější krása a jaká má měřítka?

Čas na zpracování by měl být 5 až 10 minut, přičemž vždy záleží na rozhodnutí učitele a zejména na schopnostech třídy. Kontrola proběhne tím způsobem, že vybraní žáci přečtou své odpovědi a zbytek skupiny doplní své vlastními názory. Na tomto místě je možno zahájit

⁸⁰ OLLIVIER, Mikael: *Život k sežrání*, s. 20.

krátkou diskuzi, nicméně vyučující musí být dobrým moderátorem a přísně dohlédnout na to, aby byla skutečně přínosná.

5. Na základě předchozích činností žáci formulují a zapíší téma vyučovací hodiny.

Úkoly číslo 6. a 7. jsou založeny na znalosti hovorových slovních spojení, které žáci vysvětlí a pokusí se k nim vymyslet synonyma. Podmínkou těchto úloh, kterou musí vyučující zvláště zdůraznit, je vyhnutí se vulgarismům.

8. Poslední otázka se věnuje dezertu *crème brûlée*, jeho názvu, překladu a přípravě. Tuto úlohu je možno vypracovat se třídou společně ve škole, nebo zadat za domácí úkol a na začátku příští vyučovací hodiny zkontrolovat.

Pracovní list č. 7

Téma hodiny:

Vnější vzhled a sebevědomí

1. Podívej se na text a podtrhni přezdívky, které Ben získal ve škole. Jsou pozitivním, nebo negativním hodnocením jeho osoby? Proč?

Přezdívkami spolužáci dávají najevo to, že Bena nemají rádi. Jsou ale povrchní, jelikož jimi vystihují pouze chlapcovo vnější vzezření.

2. Zamysli se nad tím, jakými přezdívkami jsi byl v průběhu života obdařen ty a co pro tebe znamenaly.

Napuča papuča – bylo to pro mě nepříjemné označení, kterého se mi v krátkém čase dostávalo na prvním stupni ZŠ díky tomu, že jsem se na své kamarády často zlobila.

3. Vyznač v textu větu, která vystihuje Benjaminovo sebevědomí.

4. Odpověz na učitelem zadanou otázku.

Mají to krásní lidé v životě jednodušší?

Ačkoliv by se často mohlo zdát, že toto uvedené tvrzení je pravdivé, nesouhlasím s ním.

Alespoň ne ve většině případů. Ano, na vzhledu záleží. Mnoho z nás dává na takzvaný první dojem, kdy si podle zevnějšku (a některých dalších charakteristik) uděláme o člověku

úsudek, který se později těžce mění. Svůj názor pak pouze velice neradi a pomalu měníme.

Osobně si ale myslím, že naopak krásní lidé to občas mají v životě těžší. Často bývají středem ne/chtěné pozornosti, očekává se od nich neustálá dokonalost a s ní spojená dobrá nálada.

Domnívám se, že na tyto lidi bývají často ve společnosti kladeny vyšší nároky, než na ostatní.

5. Na základě textu a svých předchozích odpovědí vymysli a do příslušné kolonky запиš vlastní název tématu hodiny.

6. Jinými slovy vyjádři, co v textu znamená slovní spojení *jít do háje*.

Dieta skončila, jednou byla porušena a už nemělo smysl v ní pokračovat.

7. a) Vysvětli slovo *pruda*, vytvoř z něj sloveso a přídavné jméno.

Něco, co člověka obtěžuje, otravuje.

Prudit, zpruzený.

b) Napiš alespoň jedno synonymum.

Otrava.

8. Odhadni, z jakého jazyka pochází název dezertu *crème brûlée*. Na internetu zjisti, co znamená jeho překlad.

Jméno dezertu pochází z francouzštiny.

Překládá se jako „pálený krém“ a to proto, že se jeho povrch spálí tak, aby vznikla krusta.

4.3 Laurie Halse Anderson – kniha *Mluv*

Závěrečná část diplomové práce se bude věnovat knize určené pro děti a dospívající mládež s názvem *Mluv*. Toto nepříliš rozsáhlé dílo se zabývá problematikou sexuálního zneužití mladé dívky a jeho dopadů na její další život.

Jelikož je téma nejen sexuálních napadení v současné společnosti jedním z významných předmětů diskuze a týká se poměrně velké škály osob, je důležité s dětmi a dospívajícími lidmi tuto problematiku probírat. Podle informací zveřejněných Policií České republiky proběhlo mezi lety 2010 a 2015 na našem území plných 600 znásilnění a pokusů

o ně. V Olomouckém kraji bylo ve stejné době napadeno pět dětí ve věkovém rozpětí mezi třemi a sedmnácti lety.⁸¹

Z výše uvedeného důvodu považuji třetí knihu praktické části a práci s ní za stěžejní. Pracovní listy jsou vytvořeny pro deváté třídy základní školy, nicméně se domnívám, že po drobné úpravě mohou být využity jak v nižších ročnících, tak také při výuce na škole střední.

O autorce

Laurie Halse Anderson je americká autorka knih pro děti, dospívající i dospělé čtenáře. Doposud byla třikrát nominována na Cenu Astrid Lindgrenové, a dvakrát na prestižní americké ocenění National Book Award.⁸² Do spisovatelčiny Young Adult tvorby patří knihy jako *SHOUT*, *Catalyst*, *Twisted*, *Wintergirls* a v neposlední řadě také *Speak*.⁸³

Poslední jmenovaný příběh se dočkal nejen mnoha nových knižních úprav a překladů, ale již roku 2004 byl zfilmován, přičemž hlavní roli ztvárnila herečka Kristen Steward.⁸⁴ V České republice bylo dílo poprvé vydáno teprve roku 2016 pod názvem *Mluv* v nakladatelství Euromedia Group, a.s.

Obsah knihy

Hlavní postavou knihy je patnáctiletá Melinda Sordino, jejíž příběh začíná čtenář sledovat po letních prázdninách, kdy tato dívka nastupuje do devátého ročníku. Již na prvních stranách díla se čtenář dozvídá, že Melinda byla ještě před několika týdny oblíbenou studentkou, ale po neznámé události se z ní stala osamělá outsiderka. Autorka záměrně až do posledních stran knihy neprozrazuje, jaká událost zcela změnila hrdinčin život. Čtenář se

⁸¹ Statistické údaje k trestnému činu: Znásilnění. *Policie České republiky* [online]. [cit. 2019-04-10].

Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/statisticke-udaje-k-trestnemu-cinu-znasilneni.aspx>

⁸² About the Author. *Laurie Halse Anderson* [online]. [cit. 2019-04-10].

Dostupné z: <http://madwomanintheforest.com/about-the-author/>

⁸³ Books. *Laurie Halse Anderson* [online]. [cit. 2019-04-10].

Dostupné z: <http://madwomanintheforest.com/books/#01-young-adult>

⁸⁴ *Mluv*. *Česko-Slovenská filmová databáze* [online]. [cit. 2019-04-10].

Dostupné z: <https://www.csfd.cz/film/150117-mluv/prehled/>

seznamuje s dějem v hlavní linii příběhu odehrávající se v současnosti, nicméně místy se v textu vyskytne retrospektiva, působící jako záblesk Melindiny vzpomínky.

Příběh knihy je poměrně jednoduchý a autorka staví zejména na dívčích vnitřních pocitech, než na ději samotném. Melinda se po návratu do školy cítí osamělá, všichni spolužáci i bývalé přítelkyně ji ignorují, v některých případech až téměř šikanují. I přesto však hrdinka mezi vrstevníky nachází jednu novou kamarádku, která se právě přistěhovala do města. Jmenuje se Heather, je povrchní a s Melindou se přátelí pouze proto, aby nebyla sama:

„Proč je tady tak těžké najít si kamarády? Je něco ve vodě? V bývalé škole jsem mohla hrát v muzikálu a ještě připravovat noviny a ještě pracovat v automyčce. Tady nikdo ani neví, že vůbec existuju. Na chodbě do mě strkají, nikam nepatřím a všem je to jedno. A ty mi taky nepomáháš. Jsi hrozně negativní a nikdy se o nic nepokusíš, jen se ploužíš kolem a děláš, že je ti jedno, že tě lidi za zády pomlouvají.“⁸⁵

Poté, co se s Melindou přestane kamarádit i Heather, nachází dívka svůj klid pouze v kresbě. Jejím úkolem ve výtvarné výchově je nakreslit dokonalý strom, přičemž tato činnost se pro hrdinku stane jediným světlým bodem ve škole. Motiv stromu je pro knihu natolik důležitý, že se také objevuje na jejích přebalech, a to jak originálních, tak také v překladech. Strom nejenže symbolizuje samu Melindu, ale také se právě pod ním odehrál akt, který dívka před světem tají a který ji velice negativně ovlivnil zejména po psychické stránce.

Mladá dívka byla znásilněna svým spolužákem ze školy. Stalo se tak na letní party a Melinda své tajemství nikomu ze svých blízkých neprozradila. V šoku pouze ještě tentýž večer zavolala na policii, která večírek rozehnala, ale dívku v domě již nenašla. Problémy, které způsobil příjezd policistů na akci, byly tím důvodem, proč se od této události s Melindou nikdo nepřátelil. Všichni vrstevníci věděli, kdo strážníky zavolal, ovšem nikdo se nezajímal o to, proč.

Melinda v sobě tedy po celou dobu příběhu nosí velké trápení, díky němuž se stala osamělou. Zároveň jí tato samota dovoluje pozorovat život ve škole zpovzdálí a poměrně ironicky a s odstupem jej komentovat. Hrdinka tedy na jedné straně působí jako křehká dívka, na straně druhé jako silná mladá žena, která se svou osobní tragédií dokáže vyrovnat a jít ve

⁸⁵ ANDERSON, Laurie Halse: *Mluv*, s. 37.

svém životě dál. Jako motivace ke svěření se do péče odborníka pro lidi všeho věku, kterým bylo závažným způsobem ublíženo, slouží poslední věta knihy: „*Všechno vám povím.*“⁸⁶

4.3.1 Metodický návrh hodiny č. 1

Téma hodiny:

Kam patřím?

Kdo jsem?

Cíle:

Žák si samostatně přečte text a na jeho základě zodpoví předložené otázky.

Žáci si ve dvojicích vyberou dvě skupiny studentů a charakterizují je.

Žák se pokusí zhodnotit sebevědomí hlavní hrdinky.

Metodické pokyny:

První vyučovací hodina věnující se knize *Mluv*, bude zahájena samostatnou prací žáků, při které budou samostatně rozvíjet svoji vlastní fantazii a tvůrčí psaní. Učitel záměrně nepodá třídě žádné informace o knize, spisovatelce, ani o činnostech, které budou následovat a žáci tak skutečně pracují pouze s kresbou a vlastní představivostí.

Nejdůležitější náplní vyučování bude práce se dvěma texty, při kterých budou žáci procvičovat nejen svoji čtenářskou gramotnost. Současně budou učitelem pokládány podněcující otázky, jejichž cílem je zamyšlení nad vybranými sociálními a psychologickými problémy.

Závěrečnou část hodiny bude tvořit její hodnocení, díky kterému vyučující získá přehled o tom, zda měly předchozí činnosti smysl, zda bylo dosaženo stanovených cílů a co by měl pro potřeby příští výuky změnit.

Jelikož se ve druhém textu (úkol č. 3) objevuje pojem „dryáda“, bude žákům za domácí úkol zadáno toto slovo k vysvětlení. Aby se děti již od základní školy naučili citovat zdroje, součástí úlohy je také uvést, odkud informaci čerpali. Kontrola proběhne následující vyučovací hodinu.

⁸⁶ ANDERSON, Laurie Halse: *Mluv*, s. 179.

Struktura a organizace hodiny:

- 1) Úvod – motivace.
- 2) Hlavní část – práce s textem.
- 3) Závěr – hodnocení.

Charakteristika úkolů:

1. Úvodní motivace ke knize *Mluv* bude souviset s kresbou zobrazenou na obálce českého překladu tohoto díla. Úkolem žáků bude na základě obrázku popsat, co pravděpodobně představuje, jaké pocity v nich vyvolává a případně také vymyslet krátký příběh. Vyučující předem neprozradí žádné informace o následujících činnostech a o knize. Žáci tak budou muset pracovat pouze s vlastní fantazií. Tato činnost by měla trvat přibližně 10 až 15 minut a poté bude následovat debata o tom, jaké pocity v žácích kresba vyvolala a proč. Následně několik vybraných studentů své práce přečte.

2. Žáci si samostatně přečtou text. Poté se třída rozdělí do dvojic, které vypracují odpovědi na zadané otázky. Kontrola proběhne společně.

3. Úkol třetí má stejné zadání, jako úloha číslo 2. Žáci opět pracují s textem, avšak tentokrát samostatně. Při kontrolování odpovědí pokládá učitel podněcující otázky a snaží se s žáky vést debatu na téma sebevědomí. Níže je uvedeno několik otázek, které může učitel při tomto rozhovoru využít:

- Jakou roli v životě člověka hraje jeho sebevědomí? Co ovlivňuje?
- Proč je problém, když má někdo příliš nízké sebevědomí?
- Pokud má o sobě osoba příliš vysoké mínění, může se toto negativně odrazit v jejím životě? Jak?
- Co všechno ovlivňuje sebevědomí člověka?
- Znáte způsoby, jak na svém sebehodnocení pracovat?
- Vidí mě mé okolí stejně, jako se v zrcadle vidím já sám?

4. Třída společně navrhne několik názvů vyučovací hodiny dle činností, které během ní proběhly. Následně bude odhlasován nejlepší nápad, který bude zapsán do pracovního listu.

5. Žáci samostatně zhodnotí lekci tím, že dokončí zadané věty. Vybraní žáci své hodnocení přečtou a zbytek třídy k tomu doplní vlastní (třeba i odlišné) názory.

6. Za domácí úkol každý žák samostatně zjistí, co/kdo je dryáda, a nakreslí ji. Učitel zdůrazní zejména uvedení zdroje informací.

Pracovní list č. 8

Téma hodiny:

Sebevědomí

Obrázek č. 1

1. Pozorně si prohlédni obrázek. Zamysli se a napiš, co podle tvého názoru představuje.

Na kresbě je vyobrazena dívka, která vypadá, jakoby skrývala tajemství. Zároveň má zastřený a vzdálený pohled, díky čemuž se zdá, že ji příliš nezajímá současné okolní dění. Na základě „slz“, které padají dívce z oka, se domnívám, že to, co před světem skrývá, není veselé. Dokonce na mě působí dojmem, jakoby jí někdo ublížil.

Přestože slečna na obrázku působí velice křehce, v jejích očích vidím sílu a pravděpodobně nebude radno si s ní zahrávat. To, že část tváře tvoří strom, ve mně opět vyvolává domněnku, že nakreslená tvář patří osobě s pevnými kořeny, která se lehce nevzdává.

Současně strom symbolizuje jakousi svobodu, což by mohlo souviset se svobodou dívky, kterou nic nemůže spoutat.

2. Přečti si text a odpověz na zadané otázky.

„Starší studenti se můžou až do zazvonění procházet venku, ale deváťáky nahnali do posluchárny. Náležíme ke skupinám: Svalouši, Venkovani, Geniální idioti, Lidský odpad, Euroodpad, Roztleskávačky, Budoucí američtí fašisté, Vlasatice, Dobrodějky, Trpící umělci, Šoumeni, Gotici nebo Úchylové. Já ovšem do žádné skupiny nepatřím. Poslední srpnové týdny jsem promarnila sledováním mizerných animáků. Nechodila jsem do nákupního centra, na koupaliště ani do bazénu a nebrala jsem telefon. Nemám s kým sedět.

Jsem Vyvrhelka.

Nemá smysl se pít po bývalých kamarádkách. Naše skupina, Ošklivky, se rozpadla a její součásti vstřebaly nepřátelské frakce. Nicole se poflakuje se Svalouši a porovnává si s nimi jízvy z letních kolektivních sportů. Ivy poletuje mezi Trpícími umělci na jedné straně chodbičky a Šoumeny na druhé. Má tak velké ego, že dokáže být ve dvou smečkách najednou. Jessica se odstěhovala do Nevady. Žádná velká ztráta to není. Stejně se většinou kamarádila spíš s Ivy.

Ti za mnou se chechtají tak nahlas, že je mi jasné, že se smějou mně. Nemůžu si pomoci, otočím se. Je to Rachel obklopená skupinkou teenagerů v oblečení, které naprosto jasně nepochází z nákupního centra EastSide. Rachel Bruinová, moje bývala nejlepší kamarádka. Cíví na něco nad mým levým uchem. Do hrdla se mi derou slova. Tahle holka se společně se mnou protrpěla skautským oddílem, naučila mě plavat, věděla, jak jsem na tom s rodiči, neutahovala si z mojí ložnice. Jestli je v celé galaxii nějaká osoba, které bych strašně ráda řekla, co se doopravdy stalo, tak je to Rachel. Pálí mě v krku.“⁸⁷

a) Vyber z textu 2 skupiny studentů a vymysli jejich stručnou charakteristiku.

Roztleskávačky – děvčata, která jsou ráda středem pozornosti, mají dokonalý vzhled

a myslí si, že jsou lepší, než ostatní.

Trpící umělci – chlapci i dívky, kteří svůj život zasvětili umění. Jejich oblečení a stejně tak

i vzhled působí rozevlátě a svobodně, zároveň však dávají svému okolí velmi důrazně

najevo, jak mají křehkou duši.

b) Zamysli se, jakou skupinu bys vytvořil/a pro sebe a své kamarády? Napiš její název.

Kávomilci

⁸⁷ ANDERSON, Laurie Halse: *Mluv*, s. 10–11.

c) Hrdinka knihy se jmenuje Melinda. Napiš, co ses o ní z textu dozvěděl/a.

Melinda chodí do deváté třídy, ale mezi spolužáky nemá žádné kamarády. Proto se řadí do skupiny Vyvrhelka. Dříve ale přítelkyně zcela jistě měla, například Ivy a Nicole.

Dívčinou nejlepší kamarádkou bývala Rachel, která se jí teď ale dokonce vysmívá.

Melindě se pravděpodobně stalo něco vážného, ale nikomu se nesvěřila. Zcela jistě si připadá osamělá a přála by si opět navázat s bývalými přítelkyněmi vztah.

d) Vysvětli, co hrdinka cítí, když ji „pálí v krku“.

Pálení v krku člověk pocítuje v těch momentech, kdy se mu chce plakat. Znamená to, že je dívka smutná a nemůže mluvit, jinak by jí vytryskly slzy.

3. Na základě následujícího textu napiš odpovědi na otázky. Zdůvodni je.

„Dívám se na sebe do zrcadla, které je na protějším konci místnosti. Brr. Vlasy mám úplně schované pod dekou. Hledám tvary ve svém obličejí. Nemohla bych svému stromu udělat obličej? Vypadal by jako dryáda z řeckých bájí. Dvě blátivě tmavé oči pod silným černým obočím, prasečí rypáček a příšerně rozkousaná ústa. Dryádě tenhle obličej rozhodně nepatří. Nedokážu se přestat kousat do rtů. Je to, jako by moje ústa patřila někomu jinému, někomu, koho vůbec neznám.

Vylezu z postele a zrcadlo sundám. Schovám ho až dozadu do přístěnku, sklem ke stěně.“⁸⁸

a) Změnil se tvůj názor na Melindu? Proč?

Názor jsem nezměnila, spíše doplnila. Domnívám se, že dívka prožila nějaké trauma, díky kterému sama sebe téměř nepoznává. Ublížíje si, cítí se ve svém těle špatně a myslí si, že je ošklivá.

⁸⁸ ANDERSON, Laurie Halse: *Mluv*, s. 22.

b) Jaké je hrdinčino sebevědomí? Čím je to způsobeno?

Melindino sebevědomí je velmi nízké. Myslí si o sobě, že je ošklivá a navíc se s ní nikdo nekamarádí. Vrstevníci se jí dokonce i posmívají, nebo si to dívka alespoň myslí.

c) Podtrhni, jak dívka vidí samu sebe. Zamysli se, zda tak skutečně vypadá?

d) Pokus se zdůvodnit, z jakého důvodu schovává Melinda zrcadlo?

Zrcadlo schovává, jelikož se na sebe nechce dívat. Myslí si, že je ošklivá a vypadá to, že své tělo dokonce i nenávidí. Sama sobě ubližuje tím, že se příliš kouše do rtů, následně to ale nechce vidět. Domnívám se, že se cítí jako v cizím těle, které jako by jí nepatřilo.

4. Na základě textů a činností vymyslete téma hodiny.

5. Ohodnot' hodinu tak, že dokončíš věty.

- Nejvíce se mi líbilo...
- Nejméně se mi líbilo...
- Zajímalo by mě...
- Lépe mohlo proběhnout...
- Melinda je...
- Raději bych...
- Dnešní hodinu hodnotím...

6. Domácí úkol: Zjisti, co/kdo je dryáda a nezapomeň uvést zdroj informací. Nakresli ji.

Dryády pochází z řecké mytologie, jsou lesní nymfy, bohyně. Žijí v lesích a dokonce i přímo v jednotlivých stromech, se kterými jsou životně svázány.⁸⁹

ZDROJ: Wikipedie

⁸⁹ Dryády. Wikipedie [online]. [cit. 2019-04-15]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Dry%C3%A1dy>

4.3.2 Metodický návrh hodiny č. 2

Téma hodiny:

Testy osobnosti

Cíle:

Žák si pomocí pětilístku připomene, co se v minulé vyučovací hodině dozvěděl o hlavní postavě knihy *Mluv*.

Žák pracuje s textem a vyhledává v něm odpovědi na zadané otázky.

Žák je ochoten vlastními slovy vyjádřit, jestli je dle jeho názoru Heather dobrou přítelkyní Melindy, a vysvětlit, na jakém základě jeho názor spočívá.

Metodické pokyny:

V úvodu hodiny zkontroluje vyučující žákům domácí úkoly z minulé ho vyučování. Společně si vysvětlí, co je to dryáda a spolužáci porovnají zdroje, kterých využili k vypracování úkolu. Následovat bude motivační aktivita pětilístek.

Stěžejní aktivitou lekce bude práce s textem, jeho porozumění a odpovědi na zadané otázky. Tato činnost by měla vést ke zlepšení čtenářské gramotnosti žáků, k rozvíjení komunikace ve třídě a také k dalšímu zamyšlení nad zadaným tématem. Učitel by měl žákům klást podněcovající otázky související s prací.

K vypracování posledního úkolu poskytne vyučující každému žáku přiměřeně velký kousek čistého papíru. Všichni ve třídě se samostatně zamyslí a napíše přesně jeden důvod, proč se s Melindou nikdo z vrstevníků nepřátelí. Fantazie žáků není ničím omezena, odpověď je anonymní. Na stejný papír žáci také ohodnotí vyučovací hodinu podle toho, jak se při činnostech cítili. K tomu použijí kresbu smajlíka. Zbytek volného prostoru na papíře slouží k poznámkám, které by chtěl učiteli anonymně sdělit (zde je důležité zdůraznit, že poznámky musí být pro vyučujícího podnětné a týkat se opravdu pouze vyučovací hodiny a právě probírané knihy *Mluv*).

Každý žák svůj lístek odevzdá do připravené krabice. Učitel si poté na jejich základě sám zhodnotí hodinu a provede úpravy do příští výuky. Současně vytvoří seznam událostí, které žáci uvedli jako důvod Melindiny osamělosti a přinese je do následující vyučovací hodiny.

Struktura a organizace hodiny:

- 1) Úvod – kontrola domácího úkolu, motivace.
- 2) Hlavní část – práce s textem.
- 3) Závěr – hodnocení.

Charakteristika úkolů:

1. Úvodní motivační úkol tvoří pětílístek, s jehož pomocí žáci samostatně charakterizují hlavní hrdinku knihy *Mluv*. Následně své výsledné odpovědi porovnají. Učitel žákům vysvětlí postup vyplňování níže uvedené tabulky a objasní případné dotazy. Nezapomene zdůraznit, že na druhém řádku se budou nacházet pouze přídavná jména a na řádku třetím pouze slovesa. Poslední slovo charakterizující dívku není omezeno slovním druhem.

2. Třída si společně přečte text.

3. Na následujících úkolech, které se týkají ukázky, pracují žáci samostatně. Společná kontrola odpovědí proběhne před závěrem hodiny formou řízeného rozhovoru, který bude moderovat vyučující. Veškeré otázky jsou formulovány tak, aby odpovědi byly k nalezení v zadaném textu, avšak aby žáci museli současně připojit své vlastní názory. Při kontrole odpovědí je žádoucí, aby učitel vznášel další doplňující otázky.

Jako problematická by mohla působit otázka číslo čtyři, která je založena pouze na znalostech žáků o školství a odpověď na ni nelze nalézt v textu. Správnou odpovědí je samozřejmě to, že hrdinka navštěvuje gymnázium.

9. Třída se společně zamyslí, zda je Heather Melindinou dobrou kamarádkou a pokusí se svůj názor odůvodnit. Opět zde vzniká prostor na krátkou debatu, po které vyučující nechá žáky hlasovat o odpovědi ANO/NE. Následně dojde k doplnění některých informací o Heather, které žákům doposud nebyly známy:

- Heather je ve městě i ve škole nová, nikoho zde kromě Melindy nezná.
- Ráda by zapadla mezi spolužáky, ale nedaří se jí to.
- Tvrdí, že v předchozí škole byla velmi oblíbená.

Poté učitel přečte tento krátký úryvek z knihy, ve kterém Heather promlouvá k Melindě:

„Proč je tady tak těžké najít si kamarády? Je něco ve vodě? V bývalé škole jsem mohla hrát v muzikálu a ještě připravovat noviny a ještě pracovat v automyčce. Tady nikdo ani neví, že vůbec existuju. Na chodbě do mě strkají, nikam nepatřím a všem je to jedno. A ty mi taky

nepomáháš. Jsi hrozně negativní a nikdy se o nic nepokusíš, jen se ploužíš kolem a děláš, že je ti jedno, že tě lidi za zády pomlouvají.“⁹⁰

Žáci na základě nových skutečností opět hlasují o přátelství dvou dívek a ti, kteří svůj názor změnili, se pokusí vysvětlit proč. Tento úkol slouží k tomu, aby si žáci uvědomili, jak je autor schopen manipulovat se čtenářem. Zároveň by si třída měla uvědomit, nakolik zavádějící mohou být informace, které lidé poskytují svému okolí.

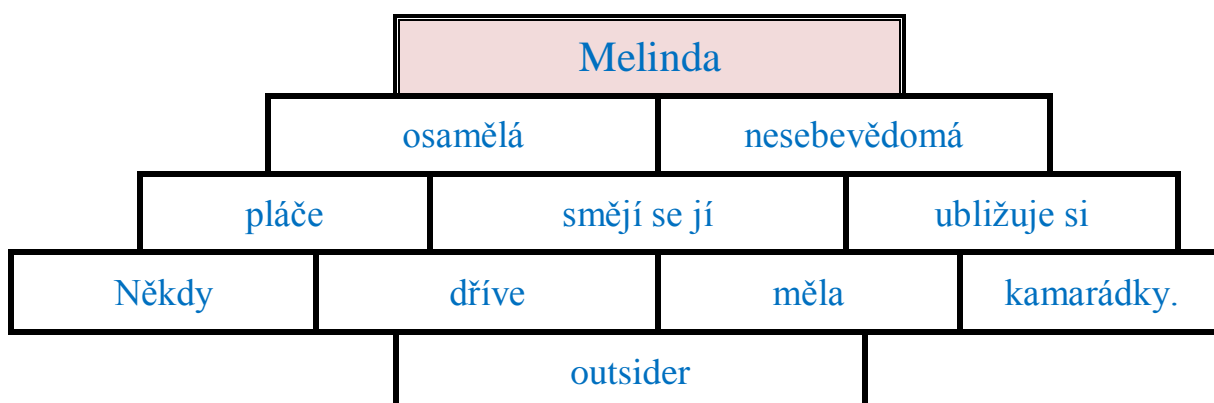
10. Závěrečný úkol spočívá v krátkém zamyšlení nad tím, kde žáci vidí sami sebe za deset let. Fantazii se zde meze nekladou, nicméně by žáci měli napsat své reálné představy a měli by se vyhnout zcela nemožným vizím.

Pracovní list č. 9

Téma hodiny:

Testy osobnosti

1. Zopakuj si, co již víš o hlavní postavě knihy *Mluv*.

- i. Jak se dívka jmenuje.
- ii. Jaká je.
- iii. Co dělá/co se s ní děje.
- iv. Charakterizuj ji větou o čtyřech slovech.
- v. Jedno slovo, které postavu vystihuje.

⁹⁰ ANDERSON, Laurie Halse: *Mluv*, s. 37.

2. Přečtěte si text.

„Pro případ, že bychom zapomněli, že „chodíme do školy abychom získali dobrý vědomostní základ a mohli studovat na univerzitě a naplnit svůj potenciál sehnat dobrou práci jako to Disneyland“, škola uspořádala Den zaměstnání.

Jako všechno na střední škole začíná testem. Testem, který zjišťuje, o čem sním a o čem toužím. Trávím raději čas a) ve velké skupině lidí, b) v menší skupince blízkých přátel, c) v rodinném kruhu?

Věci nejraději a) pomáhám uskutečnit, b) uskutečňuji, c) plánuji, d) sním o nich?

Kdybych byla přivázaná na kolejích a vlak do Rochesteru ve 3.15 by mě měl každou chvíli roztrhnout vejpůl, a) volala bych o pomoc? b) požádala bych kamarádky myšky, aby přehryzaly provazy? c) myslela na to, že moje oblíbené džíny jsou v sušičce a už je nikdy nikdo nevyžehlí? d) zavřela oči a předstírala, že je všechno v pořádku?

Po zodpovězení dvou set otázek dostanu výsledek. Měla bych uvažovat o tom, že si najdu zaměstnání a) v lesnictví, b) u hasičů, c) v komunikacích, d) v pohřebnictví. Heather dostala jednoznačnější odpověď. Měla by se stát zdravotní sestrou. Radostí začala poskakovat.

Heather: „Takhle je to nejlepší! Přesně vím, co budu dělat. V létě budu dobrovolnice v nemocnici. Můžeš tam jít se mnou! Budu se děsně snažit v biologii, půjdu na univerzitu a stanu se diplomovanou sestrou. To je báječný plán!“

Jak to může vědět? Nemám tušení, co budu dělat následujících pět minut, a ona už má naplánovaných deset let dopředu. Nejsem si vůbec jistá, jestli přežiju tenhle ročník. A to mám uvažovat o zaměstnání!“⁹¹

3. Melindu už znáš. Z textu zjistí, jak se asi cítí ve škole a jaký názor má na školní testy osobnosti.

Ve škole se Melinda necítí vůbec dobře, devátý rok je pro ni velmi těžký. Jak sama říká, dokonce neví, zda „přežije tenhle ročník“. Školu kritizuje za to, že vše začíná testem.

Domnívám se, že osobnostní testy považuje za hloupé, jelikož na základě jednoduchého testu nelze předpovědět budoucnost.

4. Vysvětli, jak může dívka navštěvovat střední školu, když chodí teprve do devátého ročníku?

⁹¹ ANDERSON, Laurie Halse: *Mluv*, s. 54.

5. Proč podle Melindy chodí studenti do školy? Myslíš, že tyto názory dívka doopravdy zastává, nebo ne? Proč?

Aby: získali dobrý vědomostní základ a mohli studovat na univerzitě, naplnit svůj potenciál, sehnat dobrou práci a jet do Disneylandu.

Melinda si z důvodů dělá spíše legraci a dívá se na ně velmi ironickým pohledem, což dokazuje poslední důvod – Disneyland, který není pro budoucnost studentů vůbec důležitý.

6. Prohlédni si v textu uvedené otázky. Myslíš, že skutečně všechny pocházejí z testu, nebo na tebe některá působí jinak?

Otázka ohledně vlaku a roztržení „vejpl“ zcela jistě z testu nepochází. Melinda nám tímto zamyšlením dává nahlédnout do hloubi své duše a do svých pocitů. Domnívám se, že hlavně odpověď d) vystihuje dívčiny vnitřní pocity. I přesto, že je z nějakého důvodu velmi osamělá, navenek předstírá, že je vše v pořádku.

7. Napiš, jestli je podle tvého názoru pomocí testu možné zjistit:

- povahové vlastnosti

Ano.

- o čem člověk sní a po čem touží

Ne.

8. Na základě ukázky stručně charakterizuj Heather.

Heather je dívka bez kritického myšlení, která pouze přejímá cizí názory.

Dělá to, co se jí řekne a nemá vlastní názor.

Jakmile jí někdo poví, co je pro ni prý dobré, okamžitě se pro tuto skutečnost nadchne a nepřemýšlí, zda to sama opravdu chce.

Současně je hodně cílevědomá a klade si velké (například studijní) výzvy.

9. Myslíš, že je Heather Melindina dobrá kamarádka? Proč?

10. Zamysli se nad svou budoucností. Stručně napiš, kde sám sebe vidíš za 10 let.

4.3.3 Metodický návrh hodiny č. 3

Téma hodiny:

Strom

Cíle:

Žák na základě předloženého textu dokončí tvrzení.

Žák je ochoten pracovat ve skupině a komunikovat se spolužáky.

Žák samostatně pojmenuje vyučovací hodinu.

Metodické pokyny:

Na začátku hodiny představí učitel žákům události z předchozího vyučování, které žáci napsali jako důvod Melindiny osamělosti a které se nejčastěji opakovali. Dle svého uvážení vybere tři až pět těchto událostí a v případě, že zde bude správná možnost, nechá žáky hlasovat o tom, která z nich to je.

Následně každý student ve třídě dostane úryvek knihy, který popisuje Melindino znásilnění, samostatně si jej přečte a vyplní úkol číslo 2. Následuje řízený rozhovor a diskuze moderované učitelem, díky kterým se děti zamyslí nad dívčím chováním a jeho důsledky.

Stěžejní částí hodiny bude společná práce, na jejímž začátku se žáci rozdělí do skupin po čtyřech až pěti žácích. Každá skupina dostane prázdný papír velikosti A4 a ve vzájemné spolupráci vytvoří *strom událostí* dle následujícího zadání:

Načrtněte na předložený arch papíru strom, nezapomeňte na kořeny. Do kmene vašeho stromu zapište slovo vystihující událost, která se stala hlavní postavě knihy *Mluv*, Melindě. Vaším úkolem bude zamyslet se nad příčinami a důsledky této události. Příčiny zapište do kořenů stromu.

Zamyslete se také nad Melindinou situací poté, co na večírku zavolala policii. Do koruny stromu napište několik možných následků, které by celá tato příhoda mohla mít.⁹²

Způsob, jakým budou žáci ve skupině pracovat a jak si mezi sebou rozdělí role, ponechá vyučující na jejich uvážení. Práce na stromech bude probíhat do konce hodiny a také část následujícího vyučování, kdy dojde k jejich vyhodnocení a vystavení na třídní nástěnku.

Z časových důvodů neproběhne hodnocení hodiny písemně. Žáci se postaví do třech různých míst ve třídě podle toho, jak se jim v hodině pracovalo. Jedno místo bude značit spokojenost s výukou, druhé její průměrné hodnocení a do posledního prostoru se postaví ti žáci, které vyučovací hodina vůbec nezaujala.

Struktura a organizace hodiny:

- 1) Úvod – motivace.
- 2) Hlavní část – práce s textem, skupinová práce.
- 3) Závěr – hodnocení hodiny.

Charakteristika úkolů:

1. Každý žák si samostatně přečte úryvek z knihy, který popisuje Melindino znásilnění, událost, která dále ovlivnila její život.

2. Žáci při samostatné práci dokončí věty v úkolu číslo 2 tak, aby odpovědi vycházeli z přečteného textu. Poté si společně svou práci přečtou a okomentují. Na tuto činnost naváže vyučující doprovodnými otázkami. Žáci budou společně odpovídat a případně o svých názorech debatovat. Tyto otázky mohou být například:

- Kdo může za to, co se dívce stalo?
- Mohla Melinda svůj osud ovlivnit?
- Udělala dobře, že zavolala policii?
- Jak se mohlo stát, že Rachel na kamarádce nic nepoznala?

3. Třetí úlohou žáků je v textu zvýraznit takové pasáže, kterými autorka dává nahlédnout do pocitů jednotlivých postav, zejména pak Melindy. Následuje společná kontrola.

⁹² ČAPEK, Robert. *Moderní didaktika: lexikon výukových a hodnoticích metod*, s. 259.

Pracovní list č. 10

Téma hodiny:

Napadení

1. Přečti si, jaká událost se v Melindině životě skutečně odehrála.

„Rachel domluvila, že půjdeme na poslední letní večírek, který pořádaly roztleskávačky, s pivem, staršími kluky a hudbou. Vydíráním přiměla svého staršího brácha Jimmyho, aby nás tam odvezl. Všechny jsme přespávaly u Rachel doma. Její máma si myslela, že Jimmy nás veze na bruslení.

Bylo to na farmě pár kilometrů od místa, kde bydlíme. Sudy stály ve stodole, kde byly nainstalované reproduktory. Většina lidí se držela v přítmí. Holky vypadaly jako modelky z reklamy na džíny, neskutečně hubené, s rudými rty, velkými náušnicemi a běloskvoucími úsměvy. Připadala jsem si tam jako malá holka.

Za mnou se ozvaly kroky. Nějaký starší kluk. Dal se se mnou do řeči a začal se mnou flirtovat. Nádherný kluk, jak z obálky časopisu. Měl hezčí vlasy než já, byl samé opálené svaly a měl rovné bílé zuby. A flirtoval se mnou! Kde je Rachel – tohle musí vidět!

Řecký bůh: „Odkud jsi? Jsi moc krásná na to, aby ses schovávala ve tmě. Pojď si zatancovat.“

Měsíc se zahalil do mraku. Stíny vypadaly jako negativy.

„Chceš?“ zeptal se.

Co to říkal? Neodpověděla jsem. Nevěděla jsem. Nemluvila jsem.

Pak jsme byli na zemi. Kdy se to stalo? „Ne.“ Ne, tohle se mi nelíbilo. Ležela jsem na zemi a on na mně. Moje rty mumlaly něco o tom, že chci pryč, že mě potřebuje kamarádka, že si rodiče dělají starosti. Slyším se – blekotám jako nepřičetný opilec. Přitiskne mi na ústa rty a já nemůžu mluvit. Odvracím hlavu. Je hrozně těžký. Jako by na mně ležel balvan. Otvírám ústa, chci se nadechnout, zaječet, ale on mi je přikryje rukou. V hlavě mi zní jasně jako zvon můj hlas: „Ne, já nechci!“ Ale nedokážu to ze sebe dostat. Snažím se vzpomenout si, jak ležíme na zemi, a kam se poděl měsíc, a pak prásk! Vyhrne košili, stáhne si šortky, hlína vlhce, temně voní a NE! – vlastně tu doopravdy nejsem. Jsem zpátky u Rachel, natáčím si vlasy a nalepuju falešné nehty, a on páchne pivem, je zlý, ubližuje mi ubližuje mi ubližuje mi a pak vstane, zatáhne si zip na džíněch a usměje se.

Další věc, co jsem uviděla, byl telefon. Stála jsem uprostřed opilého davu a zavolala jsem 911, protože jsem potřebovala pomoc. Telefon vzala nějaká paní. „Policie, popište, co se

stalo.“ Uviděla jsem odraz svého obličeje v okně nad dřezem a nedokázala jsem ze sebe vypravit ani slovo. Co je to za holku? V životě jsem ji neviděla. Po obličejí a po rozkousaných rtech se mi řinuly slzy a na telefonu se udělala loužička. „Neboj se,“ řekla ta hodná paní v telefonu. „Už jsme tě lokalizovali. Policie je na cestě. Jsi zraněná? Vyhrožuje ti někdo?“ Někdo mi vytrhl sluchátko z ruky a poslouchal. Potom se ozval výkřik – jedou sem policajti! Za kuchyňským oknem už se míhalo červenomodré světlo. Obličej Rachel – vztekla si mě měří. Někdo mi dal facku. Vyplazila jsem se z místnosti lesem nohou. Venku se na rozloučenou usmál měsíci a pak se ztratil.

Vrátila jsem se domů, do prázdného domu. Beze slova.“⁹³

2. Dokonči tvrzení vztahující se k textu.

- Melinda svým rodičům...

lhala o tom, kam večer jde a co bude dělat.

- Na večírku byli...

většinou starší studenti, které Melinda neznala a kteří zde určitě nebyli poprvé.

- Hrdinka se zde cítila...

jako malá holka, tedy nejistá.

- Byla znásilněna, protože...

uvěřila zcela neznámému člověku a šla s ním mimo společnost.

- Rachel se zachovala...

naprosto nepochopitelně, namísto toho aby zjistila, proč Melinda zavolala policii, přestala se s ní kamarádit.

- Já bych...

nikdy neodešla opilá ze společnosti s neznámým mužem.

3. V textu podtrhni pasáže, ve kterých dokážeš jasně vyčíst Melindiny emoce.

4. Pro tuto vyučovací hodinu vymysli název a zapiš jej.

⁹³ ANDERSON, Laurie Halse: *Mluv*, s. 124–126.

4.3.4 Metodický návrh hodiny č. 4

Téma hodiny:

Strom událostí

Cíle:

Žák si během společného ústního opakování připomene děj a hlavní myšlenky knihy *Mluv*.

Žáci jsou ochotni společně prezentovat výtvar skupiny před třídou a přijmout za něj kritiku.

Žák zhodnotí skupinovou práci a svou roli v ní.

Metodické pokyny:

Během prvních minut si žáci společně s učitelem ústně připomenou děj probírané knihy. Několik nejdůležitějších slov, která zazní ve spojení s hlavní postavou, bude zapsáno na tabuli. Poté budou žáci pokračovat ve skupinové práci z předchozí lekce a dokončí své *stromy událostí*, čemuž bude vymezena přibližně polovina hodiny.

Druhá část vyučování bude věnována tomu, že jednotlivé skupiny představí vrstevníkům své výtvary, popíší je a objasní jak zapsané příčiny dívčina znásilnění, tak také několik možných událostí, které by mohly nastat po tomto činu. Na závěr každého přednesu se mohou spolužáci doptávat na nejasnosti a žádoucím efektem této činnosti je také debata mezi jednotlivými skupinami. Aby měla tato práce žáků i další význam, budou všechny stromy vystaveny na nástěnce.

Před závěrečným hodnocením bude žákům zadán domácí úkol, který vypracují samostatně. Cílem této úlohy bude, aby se žáci naučili vyhledat kontakty na krizová centra, která dětem i dospělým lidem nabízejí pomoc v problémové situaci. Žáci tedy popíší vybraný ústav a činnost, kterou se zabývá. Své výsledky budou prezentovat v následující vyučovací hodině před třídou.

Aby si žáci uvědomili své silné a slabé stránky při práci ve skupině, vyhodnotí svou vlastní činnost na samém konci vyučování. Cílem tohoto úkolu je zejména pochopení toho, co žák udělal při společné práci dobře a špatně. Současně každý zhodnotí práci skupiny jako celku. Několik řádků je také k dispozici pro vlastní poznámky studenta. Toto hodnocení učitel nebude kontrolovat.

Struktura a organizace hodiny:

- 1) Úvod – motivace.
- 2) Hlavní část – skupinová práce, prezentace výsledků.
- 3) Závěr – zadání domácího úkolu, hodnocení skupinové práce.

4.3.5 Metodický návrh hodiny č. 5

Téma hodiny:

NE

Cíle:

Žák vybere z nabídky vhodné slovo.

Žák samostatně vytvoří charakteristiku Andyho Evanse, postavy z knihy *Mluv* a zapíše ji do příslušného sešitu.

Žák objasní zadaná slovní spojení.

Metodické pokyny:

Úvodní aktivitou žáků bude pantomima. Vybraní studenti si vylosují slova popisující lidské emoce a beze slov se je pokusí předvést spolužákům. Celá třída pak bude hádat, o jaký pocit se jedná. Cílem této herní aktivity bude probudit žáky k činnosti a v souvislosti s probíranou knihou jim ukázat, jak důležité je umět vyjádřit své pocity. Mezi emocemi, které budou žáci prezentovat, mohou být například tyto: strach, hněv, láska, smutek, osamělost, bolest, závist, štěstí, posedlost, radost, apod.

Na pantomimu naváže kontrola domácího úkolu, při které budou opět vybráni dobrovolníci, aby před svými spolužáky vystoupili s prezentací vybraného krizového centra. Kolegové, kteří za domácí úkol zpracovali stejný ústav, pak doplní případné chybějící informace.

Stěžejní částí hodiny bude práce s textem, kdy žáci budou odpovídat na zadané otázky. K této činnosti bude sloužit pracovní list, který si nejprve žáci vypracují samostatně a teprve poté proběhne společná kontrola a případná debata nad zapsanými odpověďmi. Součástí hlavní části hodiny bude také charakteristika postavy vystupující v knize *Mluv*, jejíž rozsah bude přibližně jedna strana A5.

Struktura a organizace hodiny:

- 1) Úvod – motivace, kontrola domácího úkolu.
- 2) Hlavní část – práce s textem.
- 3) Závěr – hodnocení vyučovací hodiny.

Charakteristika úkolů:

1. Každý žák si samostatně přečte úryvek pocházející z knihy *Mluv* a následně vypracuje zadané úlohy.

2. Žáci společně objasní, co je to *potpourri*. Stane-li se, že nikdo ve třídě vysvětlení nezná, vyloží význam tohoto slova učitel.

3. Autorka ve vypjatých situacích využila opakování slov a vět k tomu, aby je zdůraznila a vyjádřila tak vnitřní pocity hlavní hrdinky. Stejně tak tomu je i v předloženém textu a žáci by měli díky vlastní čtenářské gramotnosti tuto skutečnost v zadaném úryvku objevit.

4. Žáci na základě vlastní interpretace vysvětlí, co pro ně a zejména pro Melindu TO znamená. Vyučující se doptá, jakou emoci v nich použité slovo v souvislosti s živým člověkem vyvolává a proč. V rámci řízeného rozhovoru se učitel také zaměří na slovo *Netvor*, kterým hlavní postava nazývá útočnicka a opět bude po žácích požadovat zdůvodnění.

5. Ve čtvrtém úkolu žáci jednoduše označí, které slovo se nevztahuje k textu. Při kontrole bude vyučující dbát na jejich vysvětlení.

6. Všechny věty, které jsou použity pro úlohu číslo pět, se vztahují k výchozímu textu.

7. Žáci se samostatně pokusí vysvětlit uvedená slovní spojení, která se vyskytla v ukázce. Úlohou učitele v tomto úkolu je vysvětlit žákům správnou odpověď, ale zároveň nezavrhovat jejich vlastní (třebaže odlišné) interpretace.

8. V předposledním úkolu si žáci připomenout, co je to přirovnání a jak se pozná. V textu vyhledají jeho příklady, které následně ústně vysvětlí.

9. Devátým úkolem je krátká charakteristika Andyho Evanse. Tento slohový útvar bude napsán do slohových sešitů. Žáci práci provedou na základě předloženého úryvku z knihy a současně použijí svou vlastní fantazii tak, aby ve vytvořeném textu byla popsána jejich vlastní a konkrétní představa tohoto útočnicka.

Tato činnost proběhne dle časových možností:

- ve vyučovací hodině, kdy na jejím závěru žáci své práce odevzdají učiteli ke zhodnocení.
- žáci vypracují charakteristiku jako domácí úkol a v následující hodině proběhne prezentace několika vybraných textů.

10. Žák zhodnotí hodinu známkou, která bude mít stejný význam, jako ve škole. Do části pracovního listu určené pro téma hodiny bude následně uvedeno jedno slovo, které vystihne vyučování, či pocity žáka v jeho průběhu.

Pracovní list č. 12

Téma hodiny:

Odvaha k boji

1. Přečti si text.

Někdo do mě vrazí a strčí mě zpátky do kumbálu. Rozsvítí se světlo a dveře se zavrou.

Jsem tu uvězněná s Andym Evansem.

Mlčky na mě zírá. Není tak vysoký, jak si ho pamatuju, ale pořád stejně odporný. Ve světle žárovky má pod očima stíny. Je vytesaný z kamenných kvádrů a páchne tak, že mám strach, že se počůřám. Klouby na prstech mu zapraskají. Má ohromné ruce.

Andy Netvor: „Ty sis pustila pusku na špacír, co? Rachel se na mě na plese vykašlala, vykládala mi nějakou nesmyslnou historku, že jsem tě znásilnil. Moc dobře víš, že je to lež. Nikdy jsem nikoho neznásilnil. Nemusím. Chtěla jsi to stejně jako já. Ale pak ses urazila, začala jsi šířit lži a teď všechny holky ze školy vykládají, že jsem zvrhlík. Šířila jsi tuhle nesmyslnou historku celé týdny. Co je, ty ošklivko, žárlíš? Nemůžeš sehnat kluka?“

Slova dopadají na podlahu jako hřebíky, tvrdé, špičaté. Zkusím se protáhnout kolem něj. Postaví se mi do cesty. „Kdepak. Zůstaneš pěkně tady. Pěkně jsi mi to zavařila.“ Sáhne za sebe a dveře zamkne. Cvak.

Já:

„Víš, že jsi divná mrcha? Zrůda. Nechápu, jak ti někdo může věřit.“ Sevře mi zápěstí. Snažím se vymanit a on mě zmáčkne tak pevně, že mám pocit, že mi rozdrtil kosti. Přitiskne mě na zavřené dveře. [...]

Netvor: „Nebudeš ječet. Předtím jsi taky neječela. Líbilo se ti to. Jen žárlíš, že jsem chodil s tvou kamarádkou, a ne s tebou. Já vím, co chceš.“

Primáčkne mi ústa na obličej. Kroutím hlavou. Má vlhké rty, zuby mi naráží o lícní kost. Snažím se mu vymanit a on do mě naráží tělem. Nemám nohy. Srdce se mi viklá. Cítím na krku jeho zuby. Dokážu ze sebe vydat jen kňučení. Snaží se sevřít obě moje zápěstí jednou rukou. Druhou chce mít volnou. Vzpomínám si, vzpomínám si. Kovové ruce, ruce jako horký nůž.

Ne.

Vybuchne ze mě zvuk.

„NNNEEE!!!“

Následuju ho, odrazím se od stěny, strčím do Andyho Evanse, ten ztratí rovnováhu a vrazí do rozbitého umyvadla. Zakleje a otočí se, jeho pěst se blíží, blíží. V hlavě mi vybuchne a v ústech mám krev. Uhodil mě. Ječím, ječím. Proč se nebortí zdi? Ječím tak nahlas, že by to stačilo na zboření celé školy. Hmatám po něčem – moje miska s potpourri – hodím ji po něm a ona dopadne na zem. Moje knihy. Znovu zakleje. Dveře jsou zamčené, dveře jsou zamčené. Chytí mě, odtáhne mě ode dveří, jednou rukou zacpe ústa a druhou sevře krk. [...] Praštím dřevem do plakátu a do zrcadla pod ním.

Skleněné střepy sklouznou po zdi do umyvadla. TO se ode mě překvapeně odtáhne. Natáhnu se a obemknu prsty skleněný trojúhelník. Přitisknu ho Andymu Evansovi ze strany na krk. Ztuhne. Přitlačím právě tolik, aby skanula jediná kapka krve. Zvedne paže nad hlavu. Vidím strniště na jeho bradě, bílou skvrnku v koutku úst. Má ochromené rty. Nemůže mluvit. To stačí.

Já: „Řekla jsem ne.“

Přikývne. Někdo buší na dveře. Odemknu je a ony se rozletí. Stojí tam Nicole a za ní celý lakrosový tým – zpocený, vzteklý, s pozdviženými pálkami. Někdo se oddělí a utíká pro pomoc.⁹⁴

2. Vysvětli, co je to potpourri?

Směs bylinek a koření sloužící k provonění místnosti.

3. V textu podtrhni slova, která se opakují. Čeho tím chtěla autorka dosáhnout?

Opakující se slova a věty vyjadřují paniku, kterou cítí hlavní postava knihy – Melinda.

Čtenář se dokáže více vcítit do dívčinych pocitů a vnitřních pochodů, autorce se také daří vyvolat vnitřní neklid a strach.

4. Vysvětli, proč Melinda nazývá Andyho Evanse TO.

5. Vyber slovo, které se nevztahuje k textu.

Strach, násilí, odvaha, hlad, křik, krev, síla, boj.

⁹⁴ ANDERSON, Laurie Halse: *Mluv*, s. 174–176.

6. Označ větu, která se netýká vztahu Andyho Evanse a Melindy.

- Melinda cítí k Andymu odpor.
- Rachel se kvůli Melindě rozešla s Andym.
- Andy dívce slovně i fyzicky ubližuje.
- **Lakrosový tým přivolal křik ozývající se z kumbálu.**
- Melinda v sobě nachází odvahu bránit se Netvorovi.

7. Vysvětli, co podle tvého názoru znamenají následující slovní spojení.

- je vytesaný z kamenných kvádrů

Andy Evans je silný a na Melindu působí nepřemožitelně.

- pustila si pusu na špacír

Povídala lidem o nějaké věci/události, která měla zůstat tajemstvím.

- slova dopadají na podlahu jako hřebíky, tvrdé, špičaté

Slova a psychické týrání dokáží ublížit stejně, jako týrání fyzické.

- nemám nohy

Dívka cítí, že díky strachu se nemůže pohnout a utéct.

- srdce se mi viklá

Melinda uvnitř sebe fyzicky cítí strach, ze kterého jí příliš rychle a nahlas buší srdce.

- kovové ruce

Ledové ruce, které ubližují.

- vybuchne ze mě zvuk

Dívka vykřikne a veškeré emoce z ní vycházejí společně s křikem.

8. Vyhledej a zapiš přirovnání.

slova jako hřebíky

ruce jako horký nůž

9. Charakterizuj Andyho Evanse. Využij informace z textu a použij také vlastní fantazii.

10. Ohodnot' hodinu známkou 1 – 5 a do tématu hodiny napiš jedno slovo, které ji bude vystihovat.

4.3.6 Metodický návrh hodiny č. 6

Téma hodiny:

Mluv

Cíle:

Žák vyluští osmisměrku a vlastními slovy vysvětlí název knihy.

Žák zhodnotí svou činnost v literárních hodinách věnujících se knize *Mluv*.

Žák posoudí knihu *Mluv* jako celek.

Metodické pokyny:

Začátek hodiny bude tvořen motivací, která by neměla trvat déle než 5 minut. Žáci poté budou pracovat s Pracovním listem č. 13 (viz Příloha č. 16) a samostatně vyluští osmisměrku. Následně budou za pomoci učitele debatovat o jejím výsledku. Následovat bude kontrola domácího úkolu z přechozího vyučování, kterým byla charakteristika Andyho Evanse, chlapce, který znásilnil hlavní postavu knihy. Vybraní žáci své slohové útvary přednesou před třídou.

Dalším úkolem žáků bude zamyšlení nad vlastní činností v hodinách věnujících se knize *Mluv*, a to jak při samostatné tvorbě, tak také při práci ve skupině. Nejdůležitější částí vyučování poté bude hodnocení knihy, jejího tématu i postav (Příloha č. 17.).

Struktura a organizace hodiny:

- 1) Úvod – motivace, kontrola domácího úkolu.
- 2) Hlavní část – sebehodnocení.
- 3) Závěr – hodnocení knihy.

Charakteristika úkolů:

1. Úvodní motivací hodiny bude osmisměrka, kterou žáci vyluští samostatně. Jejím výsledkem je slovo MLUV, což je taktéž název celé knihy. Žáci toto slovo zapíšou do tématu hodiny a společně se pokusí vysvětlit, proč kniha nese právě tento název.

2. Žáci se samostatně zamyslí nad svou prací ve vyučování. Učitel zdůrazní, že toto hodnocení bude sloužit pouze žákům pro vlastní zpětnou vazbu a nebude odevzdáno. Proto se zde každý žák může svobodně zamyslet nad svými možnostmi při práci v hodinách českého jazyka a zejména při spolupráci s vrstevníky.

Závěr

Cílem předložené diplomové práce bylo vytvořit didaktickou interpretaci vybraných knih pro děti a mládež, jejichž společným tématem je osamělost hlavních hrdinů. Knihami určenými k podrobnému zpracování se stala díla zahraničních autorů, a to *Mluv, A co když jsem blázen?* a *Život k sežrání*. Základním kritériem pro výběr vhodných knih k interpretaci bylo to, aby se od sebe hlavní hrdinové odlišovali. Všichni zvolení outsideri se ocitli v situaci společenského vydědence z jiného důvodu, a jelikož v této roli nechtějí zůstat i nadále, jsou nuceni se svým osudem bojovat.

Proto, aby čtenář kvalifikační práce pochopil její praktickou část, přináší teoretický úsek stručný přehled o psychologii dětí nacházejících se ve věku žáků základní školy. Významnou částí práce je také ta, která se věnuje sociálnímu vývoji mládeže a dospívajících lidí. Jedním z nejdůležitějších pojmů spojených se společenským životem každého člověka je socializace, jež je podrobně představena ve zvláštní podkapitole.

Krátký úsek teoretické části diplomové práce tvoří stručný přehled vybraných knih českých i zahraničních autorů. Představená díla jsou opět spojena tématem osamělosti a jejich hlavní postavy se staví proti svému nedobrovolnému outsiderství. Domnívám se, že daný motiv je v současné literatuře velmi aktuální, jelikož téměř každé dítě se během dospívání setká s pocitem samoty a vyčlenění z kolektivu svých vrstevníků.

Nejdůležitějším oddílem diplomové práce je její praktická část. Po zralé úvaze jsem se rozhodla vytvořit metodické pokyny k vybraným knihám tak, aby bylo žákům dílo představeno jako celek v průběhu několika po sobě jdoucích vyučovacích hodin. Učiteli se zde dle jeho možností nabízí eventuelní příležitost vytvořit z jednotlivých lekcí několikadenní epochu inspirovanou Waldorfskou pedagogikou. Žáci se tedy během několika hodin seznámí s dějem knihy, hlavní postavou a zejména pak s důvody, které vedly k její osamělosti.

V předložených dílech se čtenář samozřejmě neseťkává pouze s problémem outsiderství. Zatímco kniha *Mluv* se zaměřuje na sexuální násilí a následky, které tyto činy na oběti zanechávají, autorka díla *A co když jsem blázen?* představuje čtenáři život mladé dívky ve velice problematické rodině a způsob, jakým se vyrovnává se svým osudem. Kniha *Život k sežrání* si pak dává za cíl povzbudit ty děti, které nevyhovují standardním všeobecně uznávaným normám krásy v současné společnosti. Díky výše uvedeným tématům

doplňujícím osamělost hlavních postav jsou pracovní zadání jednotlivých vyučovacích hodin různorodé a věnují se skutečným problémům mladých lidí.

Při tvorbě pracovních listů jsem se snažila použít co nejvíce výukových metod tak, aby seznamování s knihou a plnění úkolů bylo pro žáky zajímavé a podnětné. Za nejdůležitější činnost považuji práci s textem, která se opakovala v každé vyučovací hodině. Domnívám se, že zlepšování čtenářské gramotnosti dětí je jeden z nejdůležitějších úkolů učitele českého jazyka, který by však měl dbát také na rozvíjení jejich fantazie a s jistou opatrností hodnotit rozličné žákovské interpretace předložených textů.

Skupinové práce, tvorba projektu a také práce ve dvojicích jsou důležité pro rozvoj komunikačních schopností žáků. Děti se díky těmto činnostem naučí obhajovat vlastní názory, přijímat konstruktivní kritiku a zároveň naslouchat ostatním lidem. Za klíčové považuji rozvíjení vlastního sebevědomí spojené právě s výše uvedenými činnostmi.

Diplomová práce si dala za cíl představit didaktické možnosti pro práci s vybranými knihami zabývajícími se tematikou osamělosti. Celkem bylo vytvořeno čtrnáct návrhů vyučovacích hodin s podrobnými metodickými pokyny. Při využití těchto námětů v praxi je samozřejmé, že si vyučující upraví jejich náročnost dle možností žáků konkrétní třídy a pracovní listy přizpůsobí jejich schopnostem.

Použité zdroje a literatura

Primární zdroje

ANDERSON, Laurie Halse: *Mluv*. Vyd. 2. Praha: Euromedia Group, a.s., 2018. 197 s. ISBN 978-80-7549-950-9.

HARRINGTON, Karen: *A co když jsem blázen?*. 1. vyd. Praha: Albatros, 2014. 254 s. ISBN 978-80-00-03658-8.

OLLIVIER, Mikaël: *Život k sežrán*í. Praha: Baobab, 2010. 97 s. Edice 13½. ISBN 978-80-87060-29-2.

Sekundární literatura

BARIAKOVÁ, Zuzana: *Podoby outsiderstva v literatuře pro děti a mládež*. Vyd. 1. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, Pedagogická fakulta, 2012. 125 s. ISBN 978-80-7464-134-3.

ČAPEK, Robert. *Moderní didaktika: lexikon výukových a hodnoticích metod*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2015. 604 stran, 16 nečíslovaných stran obrazových příloh. Pedagogika. ISBN 978-80-247-3450-7.

GILLERNOVÁ, Ilona a kol.: *Sociální dovednosti ve škole*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2012. 247 s. Pedagogika. ISBN 978-80-247-3472-9.

HARTL, Pavel a HARTLOVÁ, Helena: *Psychologický slovník*. Vyd. 3. Praha: Portál, 2015, 774 s. ISBN 978-80-262-0873-0.

HARTL, Pavel a HARTLOVÁ, Helena: *Velký psychologický slovník*. Vyd. 4. Praha: Portál, 2010. 797 s. ISBN 978-80-7367-686-5.

HAVLÍK, Radomír a KOŤA, Jaroslav: *Sociologie výchovy a školy*. Vyd. 3. Praha: Portál, 2011. 174 s. ISBN 978-80-262-0042-0.

HELUS, Zdeněk: *Sociální psychologie pro pedagogy*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2007. 280 s. Pedagogika. ISBN 978-80-247-1168-3.

JEDLIČKA, Richard: *Psychický vývoj dítěte a výchova: jak porozumět socializačním obtížím*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2017. 280 s. Psyché. ISBN 978-80-271-0096-5.

KOLÁŘ, Michal: *Bolest šikanování*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2001. 255 s. ISBN 80-7178-513-X.

LANGMEIER, Josef a KREJČÍŘOVÁ, Dana: *Vývojová psychologie*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2006. 368 s. Psyché. ISBN 80-247-1284-9.

LINHART, Jiří, ed: *Velký sociologický slovník. Sv. 2, P-Ž*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 1996. s. 749-1627. ISBN 80-7184-310-5.

NOVOTNÁ, Eliška: *Sociologie sociálních skupin*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2010. 120 s. Sociologie. ISBN 978-80-247-2957-2.

PÁVKOVÁ, Jiřina: *Psychologie pro pedagogy: sociální a pedagogická psychologie*. Praha: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, 2014. 58 s. ISBN 978-80-7290-676-5.

SCHMIDBAUER, Wolfgang: *Psychologie: lexikon základních pojmů*. Praha: Naše vojsko, 1994, 203 s. ISBN 8020604596.

URBANOVSÁ, Eva: *Sociální a pedagogická psychologie*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2006. 97 s. Texty k distančnímu vzdělávání v rámci kombinovaného studia. ISBN 80-244-1410-4.

Bakalářské a diplomové práce

KOCIÁNOVÁ, Nicola: *Osamělost na prahu adolescence a její prediktory: neklid, emoce a sociální kompetence* [online]. Brno, 2015 [cit. 2019-02-18].

Dostupné z: <https://theses.cz/id/u1oj9z/>. Bakalářská práce. Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií. Vedoucí práce Lenka Lacinová.

ŠMILAUER, Michal: *Vliv struktury a intenzity aktivity na sociální síti Facebook na sociální vztahy mladých dospělých* [online]. Brno, 2017 [cit. 2019-02-19].

Dostupné z: <https://is.muni.cz/th/gsad3/>. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Filozofická fakulta. Vedoucí práce Martin Jelínek.

Elektronické zdroje

Baobab Books: české ilustrované knihy pro děti [online]. [cit. 2019-04-02].

Dostupné z: <http://baobab-books.net>

Dryády. *Wikipedie* [online]. [cit. 2019-04-15].

Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Dry%C3%A1dy>

Ivona Březinová: spisovatelka knih pro děti a mládež [online]. [cit. 2019-04-21].

Dostupné z: <http://www.brezinova.cz/>

Mikael Ollivier [online]. [cit. 2019-04-02]. Dostupné z: <http://www.mikaelollivier.com>

Karen Harrington [online]. 2019 [cit. 2019-02-25].

Dostupné z: <http://www.karenharringtonbooks.com>

Laurie Halse Anderson [online]. [cit. 2019-04-10].

Dostupné z: <http://madwomanintheforest.com/>

Mluv. *Česko-Slovenská filmová databáze* [online]. [cit. 2019-04-10].

Dostupné z: <https://www.csfd.cz/film/150117-mluv/prehled/>

REJŽKOVÁ, Magdaléna. Ollivier, Mikael: Život k sežrání. *ILiteratura.cz* [online].

26. 9. 2010 [cit. 2019-04-02]. Dostupné z: <http://www.iliteratura.cz/Clanek/27097/ollivier-mikael-zivot-k-sezrani>

Život k sežrání. *LiStOVáNi: cyklus scénických čtení* [online]. [cit. 2019-04-02].

Dostupné z: <http://www.listovani.cz/repertoar/item/zivot-k-sezrani.html>

Statistické údaje k trestnému činu: Znásilnění. *Policie České republiky* [online]. [cit. 2019-04-10].

Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/statisticke-udaje-k-trestnemu-cinu-znasilneni.aspx>

Státní vlajky všech zemí světa [online]. 2008 [cit. 2019-03-16].

Dostupné z: <http://www.statnivlajky.cz/>

Sure Signs of Crazy -- Author Interview, Review, & Giveaway [online]. 2014

[cit. 2019-03-01]. Dostupné z: <http://rosihollinbeckthewritestuff.blogspot.com/2014/02/sure-signs-of-crazy-author-interview.html>

Přílohy

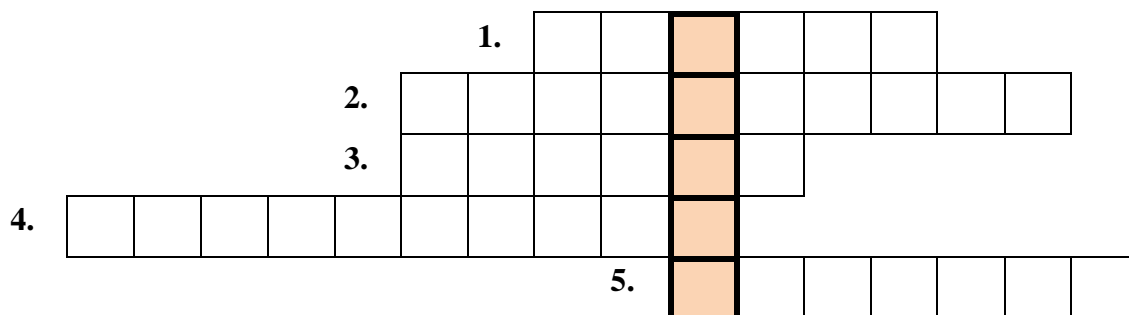
Seznam příloh

- Příloha č. 1 – Pracovní list č. 1
- Příloha č. 2 – Pracovní list č. 2
- Příloha č. 3 – Pracovní list č. 3
- Příloha č. 4 – Pracovní list č. 4
- Příloha č. 5 – Můj recept
- Příloha č. 6 – Pracovní list č. 5
- Příloha č. 7 – Pracovní list č. 6
- Příloha č. 8 – Dopis od Benjamína
- Příloha č. 9 – Pracovní list č. 7
- Příloha č. 10 – Hodnocení projektu „Kuchařka“ a knihy *Život k sežrání*
- Příloha č. 11 – Pracovní list č. 8. Součástí přílohy je obrázek č. 1 převzatý z: *Knihy. YOLI* [online]. [cit. 2019-04-11]. Dostupné z: <http://www.yoli.cz/knihy>
- Příloha č. 12 – Pracovní list č. 9
- Příloha č. 13 – Pracovní list č. 10
- Příloha č. 14 – Pracovní list č. 11
- Příloha č. 15 – Pracovní list č. 12
- Příloha č. 16 – Pracovní list č. 13
- Příloha č. 17 – Hodnocení knihy *Mluv*

Pracovní list č. 1

Téma hodiny:

1. Vylušti tajenku a zjisti, jaké je hlavní téma hodiny.

1. Dospělé osoby, které mě vychovávají.
2. Stejně staří lidé jsou mí...
3. Úmyslné fyzické i psychické ubližování, často s vážnými následky se nazývá...
4. Pevné pouto mezi dvěma (nebo více) lidmi bývá označováno jako...
5. Synonymum slova přítel.

2. Odpověz na otázky.

a) Jaké znáš druhy deníku? Jaký může deník být?

b) Napiš, jak se deníku může říkat jinak.

3. Přečti si následující text a samostatně odpověz na otázky.

„Vsadím se, že jste nikdy nepotkali člověka, jako jsem já. Leďaže byste věděli o někom, koho se máma pokusila utopit a teď žije s tátou alkoholikem. Pokud jsou další takoví lidé, tak bych je chtěla fořrem poznat. *Fořrem*, což je právě teď moje nejoblíbenější slovo, se říká v seriálech o policajtech, když nějaký detektiv rychle potřebuje informace. Od někoho s podobným osudem bych se totiž mohla leccos dozvědět, zvlášt' kdyby byl starší než já – mně je skoro dvanáct. Teď se totiž musím většinu věcí učit sama.

Tohle jsem si zapsala do svého pravého deníku. Nahlas bych to ani za nic nepřiznala. Nikdy. Jestli vás to zajímá, tak mám pravý deník a falešný deník. Falešný deník je lákadlo, které ukryjete někde úplně na očích. Pokud ho někdo najde a přečte si ho, bude si myslet, že jste normální a všechno je s váma v pořádku. Když do něj píšete, stačí si jen představovat, že se do něj podívá někdo dospělý, a vymýšlíte věci jako:

Dneska byl super den. Dostala jsem jedničku z písemky z matematiky a našla jsem si novou kámošku. Jmenuje se Denise a při počítání si brumlá.

Pravý deník je jenom pro mě. Je osobní a upřímný. Poslední dobou si píšu o problémech, které se snažím rozlousknout. Zapsala jsem si tohle:

Zbývají už jenom dva týdny školy. Až naposledy zazvoní, budu mít dva obrovitánské problémy.

Problém č. 1: Čeká mě nudné léto, které budu muset strávit v nudném domě u babičky a dědy.

Problém č. 2: Za tři měsíce půjdu do sedmé třídy, kde budeme dělat ten příšerný projekt „Můj rodokmen“, který letos musela dělat Lisina sestra. Celá škola se dozví o mojí mámě.

První problém se můžu pokusit vyřešit, ale problém číslo dva je tragicky neřešitelný. Netuším, jak bych se tomu projektu mohla vyhnout, pokud se teda neodstěhujeme a nepřejdu na jinou školu. Tuhle variantu musím prozkoumat.”⁹⁵

⁹⁵ HARRINGTON, Karen: *A co když jsem blázen?*, s. 7–8.

a) Dívka má dva deníky. Proč?

b) Přemýšlej, kam bys schoval svůj pravý deník tak, aby jej nikdo nenašel.

c) Pokus se vymyslet, kde je nejlepší místo pro uložení falešného deníku.

4. Napiš, v jakých situacích se lidé pokoušejí nebo pokoušeli nastražit falešné stopy.

5. Na základě textu charakterizuj dívku, která je jeho hlavní postavou. Co ses o ní dozvěděl/a?

6. a) Vysvětli, co znamená slovo *fofrem*.

b) Od jakého slova bude pravděpodobně odvozené? Co tento výraz znamená?

c) Vymysli synonyma.

7. Nakresli smajlíka podle toho, jak se ti dnešní hodina líbila.

Pracovní list č. 2

Téma hodiny:

1. V minulé hodině jste se seznámili se Sárrou. Připomeňte si, co už o ní všechno víte.

2. Napište ve dvojicích krátké povídky, ve kterém se budou vyskytovat následující slova: kytka, deník, kamarádka, tajemství, semínka.

3. Přečti si následující text a na řádky prvního úkolu připiš další slova, která dívku z knihy vystihují.

„Nacvičuju si tyhle věty před Kytkou. Kdybyste četli můj skutečný deník, věděli byste určitě, že je to moje nejlepší kamarádka. Jsou jenom dvě věci, které jsme měli v úplně každém pronajatém domě: Kytku a krabici s nápisem „pelmel“. Kytku si s sebou беру dovnitř, krabici táta nechává v garáži. Když jsem se ho na ni ptala, řekl, že pod slovem „pelmel“ se skrývají věci, o kterých nevíte, že je potřebujete, dokud je nevidíte.

Když Kytku zalévám, skoro pokaždé mám nového potíživistu, o kterýho se s ní můžu podělit. Všechna tahle slova se vsakují a mísí hluboko v její hlině. Kdyby byla tajemství jako semínka, vyrašily by Kytce takové listy, že bych z toho zrudla.

A kdyby opravdu vyrostly a vyzradily moje tajemství světu, tak vůbec nevím, co bych dělala. Asi bych lhala a tvrdila: „Ale to tady už bylo, když jsme se sem nastěhovali. To budou tajemství nějaké jiné holky.“⁹⁶

4. Zamysli se a napiš, komu bys ty svěřil své největší tajemství a proč?

5. Na následujících řádcích se seznam s tím, co Sára skrývá.

„Bylo mi teprve dva roky, když matka napustila do dřezu vodu a pokusila se mě utopit. Občas mi připadá, jako by to byla nějaká paní odnaproti a my jsme sledovali její příběh ve zprávách a říkali si: „No ne, to je hrůza, chudáci příbuzní.“ [...]

Napřed topila mě. Potom Simona, mého staršího brášku. Byli jsme dvojčata, on se narodil tři a půl minuty přede mnou. U dveří zazvonil pošťák a objevil mou matku úplně promáčenou. Pak mu řekla, ať zavolá tísňovou linku. Zbytek příběhu jsou samé právní záležitosti ohledně toho, kdo měl pravdu a kdo ne, a pak prokazování, že je šílená.“⁹⁷

6. Nyní znáš důvod Sářina trápení. O jejím případě bylo sepsáno mnoho novinových článků. Pokus se vytvořit titulek jednoho z nich tak, aby stručně vystihoval obsah a nalákal veřejnost k přečtení.

7. Kdybys byl na Sářině místě, prozradil bys toto tajemství lidem ve svém okolí?

⁹⁶ HARRINGTON, Karen: *A co když jsem blázen?*, s. 19.

⁹⁷ HARRINGTON, Karen: *A co když jsem blázen?*, s. 11–12.

8. V prvním textu byla zmíněna krabice s názvem „pelmel“. Napiš věci, o kterých si myslíš, že bys v ní mohl najít.

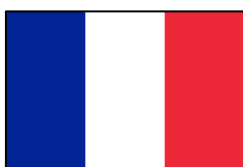
9. Vyhledej, z čeho vzniklo slovo „pelmel“?

10. Na závěr nakresli, jak si představuješ Kytku.

Pracovní list č. 3

Téma hodiny:

1. Urči, ke kterým státům patří vlajky.

(Nápověda: Francie, Austrálie, Finsko, Itálie, Španělsko, Írán, Německo, Vietnam, Indie, Mexiko, Turecko, Izrael.)⁹⁸

2. Představ si, že mluvíš s cizincem. Pokus se mu vysvětlit, kdo je to soused.

⁹⁸ *Státní vlajky všech zemí světa* [online]. 2008 [cit. 2019-03-16]. Dostupné z: <http://www.statnivlajky.cz/>

3. Vžij se do situace, kdy jdeš po ulici a potkáš známého člověka, který tě pozdraví slovy: „Dobrý den, sousede/sousedko“. Pokus se vysvětlit, co celé toto slovní spojení znamená a jak se liší od pouhého „Dobrý den“.

4. Přečti si text a odpověz na otázky.

„Kdybychom s tátou byli taková ta rodina, která postává na trávníku před domem a skamarádí se s doručovatelem novin nebo při zalévání zamává lidem na ulici, znali bychom spoustu zajímavých lidí. Ale my nejsme zalévači. Ani nemáme předplacené noviny. Sousedy známe od vidění, ale to není, jako bychom je znali doopravdy.

Sousedy musím tajně špehovat z okna svého pokoje nebo z pařezu na zahrádce. Odtamtud vidím naše sousedy se všemi jejich barvami. U nás v uličce máme rodiny ze čtyř různých zemí: z Mexika, Indie, Íránu a Vietnamu. A táta říkal, že pan Stanley se o Vánocích oženil s Ruskou. Moc by mě zajímalo, jak to asi zjistil, když s nikým nemluví.

Z okna jsem vyzorovala, že lidi z naší ulice hodně pracují. Každé ráno mě probudí kašlavé zvuky starých nákladáků a dodávek, které se vydávají do svých světů. Není těžké uhodnout, co celý den dělají. Pokud třeba potřebujete nějaké řemeslníky, nemusíte volat na informace. Prostě se podívejte z okna, najděte si službu, kterou potřebujete, a na dodávce nebo nákladáku uvidíte číslo spolu s velkými nápisy tiskacími písmeny.

INSTALATÉRSTVÍ JENNINGS.

MALÍŘ-NATĚRAČ NGUYEN

ÚDRŽBA BAZÉNŮ BOB

Když jsem byla jednou nemocná, zůstala jsem doma a rozhlížela se z okna po okolí. Když všichni sousedi odjedou do práce, je takové ticho, jako byste na pár minut měli celou ulici jenom pro sebe. Dokud nezačnou jezdit školní autobusy. A pak uvidíte, jak stejným směrem vyrážejí děcka na kolech nebo pěšky. Vypadají jako ospalí roboti s batůžkama.“⁹⁹

⁹⁹ HARRINGTON, Karen: *A co když jsem blázen?*, s. 29–30.

a) Vysvětli, co hlavní hrdinka myslí větou: „*Ale my nejsme zalévači.*“

b) Pokus se vysvětlit, co znamená znát někoho pouze „*od vidění*“.

c) Zamysli se a napiš, jestli Sáře vadí, že své sousedy doopravdy nezná a proč.

d) V poslední větě je chyba. Najdi ji a oprav.

5. Vzpomeň si na své sousedy a jednoho z nich charakterizuj. Dbej na všechny náležitosti, které do slohového útvaru patří. Na závěr jednou větou vysvětli, proč sis vybral právě tohoto člověka.

6. Domácí úkol

a) Podívej se z okna a vypiš všechny reklamy umístěné na autech a dodávkách.

b) Stručně napiš svůj názor na to, zda je tato forma reklamy dobrá a proč.

Pracovní list č. 4

Téma hodiny:

1. Přečti si následující text. Ve dvojicích se pokuste vymyslet co nejvíce slov, kterými lze nahradit slova *láska* a *šílenec*.

*„S některými slovy je potíže. Takový slovní potížiště způsobí, že se člověku, kterému ho řeknete, změní výraz ve tváři. Pro některé lidi to je třeba slovo **láska**. Potíže bývá taky se slovem **šílenec**.*

O tom bych měla něco vědět.

Jednou, zrovna když jsme se nastěhovali do Garlandu do ošklivého hnědého pronajatého domku v ulici Yale Court, jsem použila slovo šílenec k popisu svojí matky a táta se tak napružil, až to skoro vypadalo, že do něčeho praští. Bylo to kvůli škole, zrovna jsme ten den měli probírat povolání. Táta se mě zeptal, jestli tuším, čím bych jednou chtěla být. Po pravdě jsem o tom uvažovala pořád, protože jsem čekala, jestli se ukáže, že jsem šílená po ní.“¹⁰⁰

LÁSKA	ŠÍLENEC

2. Na základě úryvku a s přihlédnutím k informacím z minulých hodin vymysli název celé knihy.

¹⁰⁰ HARRINGTON, Karen: *A co když jsem blázen?*, s. 8 – 9.

3. Přečtěte si text a samostatně odpovzte na otázky.

„V dálce vidím ženu v modrých kalhotách a modrém tričku, je to k ní daleko asi jako přes fotbalové hřiště. Takže je to docela blízko, ale ne zase moc blízko. Sedí u železného stolu. Okolo obličeje jí visí clona šedivých vlasů. Vánek jí je sfoukává dozadu, tak vidím tvar jejího obličeje. Chtěla bych jí sčesat vlasy dozadu a sepnout sponkou v nějaké zářivé barvě. Možná by pak vypadala trochu optimističtěji. Sedí tam nehnutě jako socha. Přitisknu ruku ke sklu. Dlaní ji můžu celou zakrýt, jako když palcem zakrývám měsíc. Ale pořád je to jen, jako kdybych pozorovala něco za sklem. Napadá mě, že jsem nevážila tak dlouhou cestu, jen abych se dívala přes sklo. To jsem mohla rovnou zůstat doma.

Ptám se, jestli smíme jít ven, a doktor souhlasí, ale prý se budeme jenom dívat. Myslí si, že na rozhovor bude vhodnější čas až při další návštěvě. Mám jí dát čas, aby si zvykla.

Všichni tři vycházíme ven. Srdce mi tlučte tak hlasitě, že se modlím, aby ho zaslechla a pochopila tu zprávu, kterou jí v duchu posílám. Jsem taďy. Napsala jsem ti dopis. Podívej se na mě. Podívej se na mě.

Nedělá nic. Jen usrkává kávu z hrnku. A zase usrkává.

Otoč se! Otoč se! Otoč se! Podívej se na mě! Taďy jsem. Jen chci, aby sis všimla, že tu jsem, aniž bych ti to musela říct.

A pak se to opravdu stane. Pootočí hlavu. Dívá se mým směrem. Rozhodně má krk i hlavu natočené směrem ke mně. Přemýšlím, jestli zamává, ale asi ne. Nehýbe se. Je úplně klidná. Větrík zaduje trochu silněji a odfoukne mi vlasy dozadu. Vidím, že i jí poryv větru přehodil ofinu dozadu. Měla jsem pravdu. Slušelo by jí, kdyby měla vlasy sepnuté sponkou. Vytahuju foťák, který jsem si půjčila od dědy, a fotím si ji. Ani jsem se nezeptala, i když jsem si původně myslela, že budu muset poprosit o dovození.

Udělám krok z vybetonovaného plácku na zelený trávník. Neměla bych, ale jdu dál. Jestli z toho bude průšvih, budu se tím zabývat později. Ale teď to musím udělat po svém. Přidávám do kroku a jdu směrem k ní.

„Sáro,“ volá na mě doktor. „Vrať se.“ Ale mě už nezastaví. Jdu jako by mě něco táhlo. Je to ta větší část mého já, která má odvalu. Nakazuje malému hlásku uvnitř mě, aby se uklidnil a byl zticha. Jak jdu směrem k ní, dlouhá stébla trávy se mi otírají o novy v sandálech. Nemám žádný plán. Vytahuju z batohu stránky dopisu a nesu jí je, nabízím je.“

101

¹⁰¹ HARRINGTON, Karen: *A co když jsem blázen?*, s. 242 – 243.

a) Vysvětli, proč jsou v textu použity dva druhy písma.

b) Pokus se odhadnout, kde se děj odehrává. Jaké postavy zde vystupují?

c) Podtrhni v textu ty jeho části, které čtenáři zprostředkovávají pocity postav/postavy. Napiš, jaké tyto emoce jsou.

4) Přečti si část Sářina dopisu. Představ si, že jsi v její kůži, v dopise pokračuj a dokonči jej.

„Milá Jane,

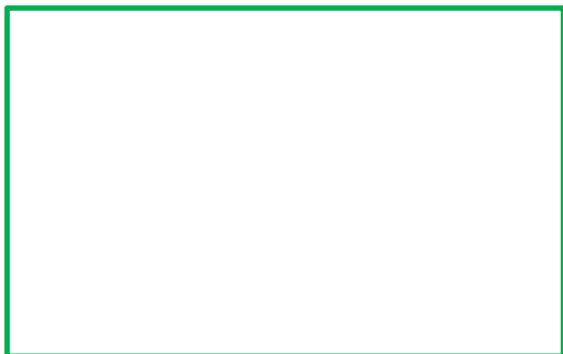
náš učitel slohu, pan Wistler, nám dal za úkol napsat letos v létě dopis. Píšu jich hodně. Navrhl nám, ať píšeme naší oblíbené postavě nebo někomu, s kým se chceme setkat. Já bych se ráda setkala s tebou. Přála bych si, abys mě lépe poznala. Je to zvláštní, že mi připadáš víc jako smyšlená postava než jako skutečná matka. Mám na tebe jen dvě vzpomínky z doby, než jsi odešla.

Napsala jsi, že bys chtěla vědět něco o mém novém já. Proto ti píšu o všem, o co přicházíš, a o spoustě dalších věcí. Napíšu ti všechno, co bych ti řekla, kdybys seděla naproti mně u stolu v naší kuchyni. Propásla jsi toho hodně.

5) Odpověz na následující otázky a zároveň tak zhodnot' vyučovací hodiny věnované knize *A co když jsem blázen?*

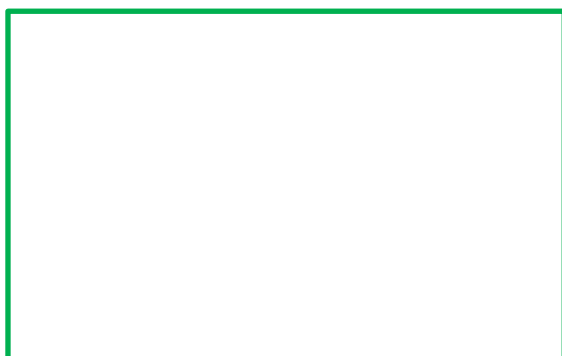
Název knihy:	Autor:
Hlavní postava:	
Knihu zhodnot' tak, že dokončíš věty: Udivuje mě... Nejlepší... Myslím si... Nejdůležitější je, že... Nikdy bych...	
Kdybys měl/a knize dát nějakou barvu, jaká by to byla?	
Co si myslíš, že se se Sárou bude dít dál?	
Přečetl/a by sis celou knihu?	
Znáš jiné knihy s podobnou tematikou? Pokud ano, vyjmenuj.	
Napiš, co se ti v hodinách líbilo.	Napiš, co by bylo lépe ve vyučování změnit.

Můj recept

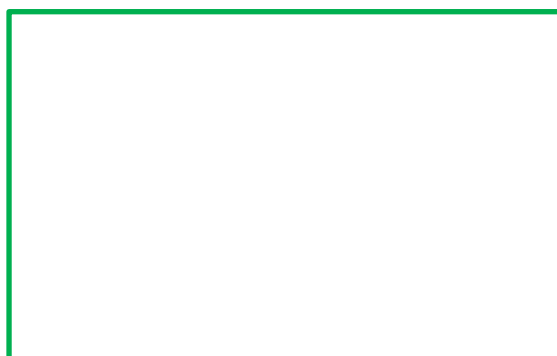

Ingredience

Postup

Poznámky

Pracovní list č. 5

Téma hodiny:

1. Přečti si úryvek z knihy a odpověz na otázky.

„Kdybych byl doma, šel bych se asi mrknout do lednice. Umím skvěle upravovat zbytky jídel a jen málokdy se mi nepovede připravit si narychlo nějakou dobrotu z toho, co zůstalo v kastrolech. Třeba každou středu ráno si dávám domácí hamburger. Ten den jsem sám, protože nemám školu a máma je v práci. Přesně v deset, ta hodina je posvátná, oblehnu kuchyň. Ne že bych měl hlad, to ne... prostě mám chuť jíst. Jen pro potěšení vyndat talíř, pánev, máslo, sůl a udělat si nějakou chuťovku. Někdy si dokonce, abych se dostal do nálady, přečtu pár stránek z Asterixe v Helvetii, tu pasáž s orgiemi se sýrovým fondue, nebo Asterix a slavný štít, jak chodí po hospodách. Nemám pak sice větší chuť k jídlu, ale chuť posadit se ke stolu. Nejdřív teda vyndám z mrazáku steak z mletýho masa a rovnou ho pomalu opékám na pánvi. Vyndám taky kečup, majolku a dva plátky toastovýho chleba od snídaně. Pak přidám na pánev k masu sýr, a když se rozteče, zbývá mi jen položit to všechno na sebe: na plátek chleba rozetřu směs kečupu a majolky, steak a rozteklý sýr a přiklopím to druhým plátkem chleba. Víím, že to může vypadat divně, a v mém podání ne moc lákavě, ale ve skutečnosti je to hrozně dobrý, hlavně takhle dopoledne, když máte ještě chuťový pohárky otupený od sladkýho k snídani, to vám krvavý steak probudí patro. A navíc je to takovej můj dáreček, něco jako bonus k jídlům, co jsou i tak důležitými mezníky dne! Stejně je život – gympl, televize, videohry – jen výpomoc v nouzi, něco, čím člověk zaplácne čas, když zrovna nejí.“¹⁰³

a) Skrze text k tobě promlouvá hlavní postava knihy. Napiš vše, co ses o ní dozvěděl.

¹⁰³ OLLIVIER, Mikaël: *Život k sežráním*, s. 16–17.

b) Co pro hlavního hrdinu znamená jídlo?

c) Jaký je jeho vztah ke knihám? Proč?

d) Napiš, jaké je tvoje nejoblíbenější jídlo, které si umíš sám připravit.

e) V textu se vyskytuje několik nespisovných slov. Najdi alespoň 3 a oprav je.

2. Společně se zamyslete nad knihami, divadelními hrami, filmy a seriály. Vzpomenete si na nějakou postavu, která podobně jako náš hrdina milovala jídlo?

3. Jak bys nazval dnešní vyučovací hodinu? Svůj nápad zapiš do části „Téma hodiny“.

Pracovní list č. 6

Téma hodiny:

1. Podívej se na následující tabulku. Pokus se vysvětlit, co znamenají jednotlivé barvy a proč jsou k sobě dané pokrmy přiřazeny.

HAMBURGER	JOGURT	VEJCE	ŘÍZEK
PIZZA	KEFÍR	BROKOLICE	MÁSLO
BANÁN	BRAMBOR	ŘEPA	ŠUNKA
KOKOS	ARAŠÍDY	HRANOLKY	ČEVAPČIČI
ČOČKA	MLÉKO	HUMMUS	KOPROVKA
MASO	PÁREK	BŮČEK	ROHLÍK

ŠEDÁ:

ORANŽOVÁ:

FIALOVÁ:

RŮŽOVÁ:

ZELENÁ:

ŽLUTÁ:

MODRÁ:

2. a) Ve dvojicích si vyberte 2 pokrmy z tabulky a vymyslete krátkou básničku, ve které se budou tato slova vyskytovat.

b) Společně určete, jakým druhem rýmu je vaše báseň napsána. Napište jeho schéma.

3. Pozorně si přečti text a odpověz na otázky.

„Mít od přírody sklony k tloustnutí je největší nespravedlnost na světě. Znáám lidi, co jedí víc než já, a nepřiberou ani gram! Například šílím ze svého kamaráda Erika: celej den se láduje věcmi který zbožňuju, a je pořád stejně hubenej. Zpravidla si ti hubeňouři, ti, co jsou normální, a těch je většina, svý štěstí neuvědomujou a ani toho nevyužívají a necpou se! Já na jejich místě bych jedl od rána do večera. Nemůžu říct, že bych měl v patnácti letech, v šestáku, kdovíjaký zkušenosti s omezováním, ale přesto jsou věci, který jsem nejedl, protože jsem si myslel, že to není rozumný, nebo jsem je jedl se špatným svědomím. Když se bavíme o Alainovi, matka někdy řekne, že nechápe, proč se tomu tak poddává, že zhubnout je jen otázka odhodlání a že stačí přestat jíst. Jenže ona neví, co je to opravdu ráda jíst, chci říct jíst s vášní, a jednou, když za Alainovými zády říkala, že nemá žádnou vůli, naštvalo mě to a zeptal jsem se jí, proč už jednou provždy nepřestane kouřit, když vždycky přísahá, že si zapaluje poslední cigaretu v životě, a potom po pár týdnech stejně zase začne. Je to úplně to samý: máma nedokáže přestat kouřit, i když ví, že je to nebezpečný, a strejda dál jí, i když se trápí tím, že je tlustý a že může mít problémy se srdcem nebo nevím co... A pak, Alain se taky pokusil zhubnout, stejně jako moje máma se pokusila přestat kouřit, ale po každý dietě začal znova jíst.“¹⁰⁴

a) Pokus se popsat atmosféru toho úryvku. Jak na tebe působí a jakou bys jí přisoudil barvu?

b) Napiš, jaká je dle tvého názoru hlavní myšlenka textu. Podtrhni ty pasáže, které tvůj úsudek podporují.

¹⁰⁴ OLLIVIER, Mikaël: *Život k sežrání*, s. 23–24.

c) Ben popisuje závislost na jídle. S jakou jinou závislostí ji srovnává a proč?

d) Vyber a napiš 3 slova, která ti v textu připadají nejzásadnější. Svou volbu zdůvodni.

4. Ohodnot' hodinu.

	Rozhodně NE	Spíše NE	Spíše ANO	Rozhodně ANO
Rozuměl jsem všem zadáním?				
Úkol č. 1 se mi zdál příliš jednoduchý.				
Raději bych básně psal sám.				
Poezie je pro mě zajímavější než próza.				
Text k úkolu č. 3 byl příliš jednoduchý.				
Otázky k textu byly pro mě nepochopitelné.				

Nejvíce mě bavilo:

Nejméně mě bavilo:

Poznámky:

Dopis od Benjamina

Ahoj třída XY,

píšu vám já, Ben, známý též pod přezdívkami „Puchejř, Bůček, Tlust'och“¹⁰⁵. Strávili jsme spolu už dvě vyučovací hodiny, vzpomínáte? Pokud ne, dovolte, abych vám osvěžil paměť. Jsem přece ten velkej milovník jídla, který bojuje s dietou a vaří neskutečný lahůdky. Tak schválně, jestlipak víte:

- Kolik mám let a na jakou školu chodím?*
- Jaké je jedno z mých nejoblíbenějších jídel a kdy si ho připravuju?*
- Které jsou moje oblíbené knížky a proč?*
- Co považuju za největší nespravedlnost na světě?*
- Jak se jmenuje můj jediný kamarád a čím je zvláštní?*

Super, je vidět, že mě přece jenom už docela znáte. Tak já vám teď povím nějaký novinky, který se mi poslední dobou staly. Dobře poslouchajte!

To, že jsem se snažil držet dietu, je vám asi jasný. Držel jsem a držel, až jsem si dal jedno crème brûlée. Už jste o něm slyšeli? To je vám takovej úžasnej dezert, do kterýho když se zaboříte tak...ne, ne, ne, jídlo až příště. No tak si představte, že jsem si dal jednu tady tu sladkost a celá dieta šla do háje. Ale to ještě není to nejhorší.

Taky jsem se zamiloval. Ano, slyšíte správně. Já, tlustý kluk bez kamarádů jsem se zamiloval do nejlepší holky ze třídy, Claire. A něco vám povím. Ta láska, to je ale strašná pruda. To máte chvílku tak stažený hrdlo, že nemůžete nic sníst, a potom najednou byste zdlábli celou čokoládu! Víte, ona Claire je taková milá holka. Dokonce to vypadalo, že bych se jí taky mohl líbit. Tak jsem se rozhodl, že jí napíšu dopis. Podobně, jako teď píšu vám, jenom jsem jí ho nechal doručit s ohromnou kyticí růží. Psal jsem asi toto:

„Claire,

Protože se mi dnes s tebou nepodařilo mluvit o samotě, píšu dopis, který, jak doufám, ti napoví něco víc o mých citech. Tvůj pohled mě velmi potěšil a od té doby myslím jen na tebe. Přemýšlíš, co se mezi námi děje? Já to vím. Miluju tě, Claire.

¹⁰⁵ OLLIVIER, Mikaël: *Život k sežrání*, s. 20.

Pracovní list č. 7

Téma hodiny:

1. Podívej se na text a podtrhni přezdívky, které Ben získal ve škole. Jsou pozitivním, nebo negativním hodnocením jeho osoby? Proč?

2. Zamysli se nad tím, jakými přezdívkami jsi byl v průběhu života obdařen ty a co pro tebe znamenaly.

3. Vyznač v textu větu, která vystihuje Benjaminovo sebevědomí.

4. Odpověz na učitelem zadanou otázku.

5. Na základě textu a svých předchozích odpovědí vymysli a zapiš vlastní téma hodiny do příslušné kolonky.

6. Jinými slovy vyjádři, co v textu znamená slovní spojení *jít do háje*.

7. a) Vysvětli slovo *pruda*, vytvoř z něj sloveso a přídavné jméno.

b) Napiš alespoň jedno synonymum.

8. Odhadni, z jakého jazyka pochází název dezertu *crème brûlée*. Na internetu zjisti, co znamená jeho překlad.

Příloha č. 10

Hodnocení projektu „Kuchařka“ a knihy *Život k sežrání*

Název knihy:	Autor:
Hlavní postava:	
Knihu zhodnot' tak, že dokončíš věty: Chtěl bych... Nejhorší... Nemyslím si... Autor... Nikdy bych...	
Kdybys měl/a knize dát nějakou barvu, jaká by to byla?	
Co si myslíš, že se s Benem bude dít dál?	
Přečetl/a by sis celou knihu?	
Znáš jiné knihy s podobnou tématikou? Pokud ano, vyjmenuj.	
Napiš, co se ti v hodinách líbilo.	Napiš, co by bylo lépe ve vyučování změnit.

U každého z následujících tvrzení zakroužkuj, co platí.

- Projekt souvisel s knihou *Život k sežrání*.
ANO NE TROCHU
- Vaření je mi blízké.
ANO NE TROCHU
- Tvorba „Kuchařky“ se mi zdála zbytečná..
ANO NE TROCHU
- Činnosti byly příliš složité.
ANO NE TROCHU
- Tato práce mě bavila.
ANO NE TROCHU
- Rád/a spolupracuji se spolužáky.
ANO NE TROCHU
- Bylo těžké prosadit svůj názor.
ANO NE TROCHU
- Z vytvořené knihy mám radost.
ANO NE TROCHU

Vlastní poznámky:

2. Přečti si text a odpověz na zadané otázky.

„Starší studenti se můžou až do zazvonění procházet venku, ale deváťáky nahnali do posluchárny. Náležíme ke skupinám: Svalouši, Venkovani, Geniální idioti, Lidský odpad, Euroodpad, Roztleskávačky, Budoucí američtí fašisté, Vlasatice, Dobrodějky, Trpící umělci, Šoumeni, Gotici nebo Úchylové. Já ovšem do žádné skupiny nepatřím. Poslední srpnové týdny jsem promarnila sledováním mizerných animáků. Nechodila jsem do nákupního centra, na koupaliště ani do bazénu a nebrala jsem telefon. Nemám s kým sedět.

Jsem Vyvrhelka.

Nemá smysl se pít po bývalých kamarádkách. Naše skupina, Ošklivky, se rozpadla a její součásti vstřebaly nepřátelské frakce. Nicole se poflakuje se Svalouši a porovnává si s nimi jízvy z letních kolektivních sportů. Ivy poletuje mezi Trpícími umělci na jedné straně chodbičky a Šoumeny na druhé. Má tak velké ego, že dokáže být ve dvou smečkách najednou. Jessica se odstěhovala do Nevady. Žádná velká ztráta to není. Stejně se většinou kamarádila spíš s Ivy.

Ti za mnou se chechtají tak nahlas, že je mi jasné, že se smějou mně. Nemůžu si pomoci, otočím se. Je to Rachel obklopená skupinkou teenagerů v oblečení, které naprosto jasně nepochází z nákupního centra EastSide. Rachel Bruinová, moje bývala nejlepší kamarádka. Cíví na něco nad mým levým uchem. Do hrdla se mi derou slova. Tahle holka se společně se mnou protrpěla skautským oddílem, naučila mě plavat, věděla, jak jsem na tom s rodiči, neutahovala si z mojí ložnice. Jestli je v celé galaxii nějaká osoba, které bych strašně ráda řekla, co se doopravdy stalo, tak je to Rachel. Pálí mě v krku.“¹⁰⁷

a) Vyber z textu 2 skupiny studentů a vymysli jejich stručnou charakteristiku.

b) Zamysli se, jakou skupinu bys vytvořil/a pro sebe a své kamarády? Napiš její název.

¹⁰⁷ ANDERSON, Laurie Halse: *Mluv*, s. 10–11.

c) Hrdinka knihy se jmenuje Melinda. Napiš, co ses o ní z textu dozvěděl/a.

d) Vysvětli, co hrdinka cítí, když ji „pálí v krku“.

3. Na základě následujícího textu napiš odpovědi na otázky. Zdůvodni je.

„Dívám se na sebe do zrcadla, které je na protějším konci místnosti. Brr. Vlasy mám úplně schované pod dekou. Hledám tvary ve svém obličejí. Nemohla bych svému stromu udělat obličej? Vypadal by jako dryáda z řeckých bájí. Dvě blátivě tmavé oči pod silným černým obočím, prasečí rypáček a příšerně rozkousaná ústa. Dryádě tenhle obličej rozhodně nepatří. Nedokážu se přestat kousat do rtů. Je to, jako by moje ústa patřila někomu jinému, někomu, koho vůbec neznám.

Vylezu z postele a zrcadlo sundám. Schovám ho až dozadu do přístěnku, sklem ke stěně.“¹⁰⁸

a) Změnil se tvůj názor na Melindu? Proč?

¹⁰⁸ ANDERSON, Laurie Halse: *Mluv*, s. 22.

b) Jaké je hrdinčino sebevědomí? Čím je to způsobeno?

c) Podtrhni, jak dívka vidí samu sebe. Zamysli se, zda tak skutečně vypadá?

d) Pokus se zdůvodnit, z jakého důvodu schovává Melinda zrcadlo?

4. Na základě textů a činností vymyslete téma hodiny.

5. Ohodnot' hodinu tak, že dokončíš věty.

- Nejvíce se mi líbilo...
- Nejméně se mi líbilo...
- Zajímalo by mě...
- Lépe mohlo proběhnout...
- Melinda je...
- Raději bych...
- Dnešní hodinu hodnotím...

6. Domácí úkol: Zjisti, co/kdo je dryáda a nezapomeň uvést zdroj informací. Nakresli ji.

Pracovní list č. 9

Téma hodiny:

1. Zopakuj si, co již víš o hlavní postavě knihy *Mluv*.

- vi. Jak se dívka jmenuje.
- vii. Jaká je.
- viii. Co dělá/co se s ní děje.
- ix. Charakterizuj ji větou o čtyřech slovech.
- x. Jedno slovo, které postavu vystihuje.

2. Přečtěte si text.

„Pro případ, že bychom zapomněli, že „chodímedoškolyabychomzískalidobryévědomostnízákladamohlistudovatnauniverzitěnaplnitsv ůjpotenciálsehnatdobroupráciagetodoDisneylandu“, škola uspořádala Den zaměstnání.

Jako všechno na střední škole začíná testem. Testem, který zjišťuje, o čem sním a o čem toužím. Trávím raději čas a) ve velké skupině lidí, b) v menší skupince blízkých přátel, c) v rodinném kruhu?

Věci nejraději a) pomáhám uskutečnit, b) uskutečňuji, c) plánuji, d) sním o nich?

Kdybych byla přivázaná na kolejích a vlak do Rochesteru ve 3.15 by mě měl každou chvíli roztrhnout vejpůl, a) volala bych o pomoc? b) požádala bych kamarádky myšky, aby

přehryzaly provazy? c) myslela na to, že moje oblíbené džíny jsou v sušičce a už je nikdy nikdo nevyžehlí? d) zavřela oči a předstírala, že je všechno v pořádku?

Po zodpovězení dvou set otázek dostanu výsledek. Měla bych uvažovat o tom, že si najdu zaměstnání a) v lesnictví, b) u hasičů, c) v komunikacích, d) v pohřebnictví. Heather dostala jednoznačnější odpověď. Měla by se stát zdravotní sestrou. Radostí začala poskakovat.

Heather: „Takhle je to nejlepší! Přesně vím, co budu dělat. V létě budu dobrovolnice v nemocnici. Můžeš tam jít se mnou! Budu se děsně snažit v biologii, půjdu na univerzitu a stanu se diplomovanou sestrou. To je báječný plán!“

Jak to může vědět? Nemám tušení, co budu dělat následujících pět minut, a ona už má naplánovaných deset let dopředu. Nejsm si vůbec jistá, jestli přežiju tenhle ročník. A to mám uvažovat o zaměstnání!“¹⁰⁹

3. Melindu už znáš. Z textu zjistí, jak se asi cítí ve škole a jaký názor má na školní testy osobnosti.

4. Vysvětli, jak může dívka navštěvovat střední školu, když chodí teprve do devátého ročníku?

5. Proč podle Melindy chodí studenti do školy? Myslíš, že tyto názory dívka doopravdy zastává, nebo ne? Proč?

¹⁰⁹ ANDERSON, Laurie Halse: *Mluv*, s. 54.

6. Prohlédni si v textu uvedené otázky. Myslíš, že skutečně všechny pocházejí z testu, nebo na tebe některá působí jinak?

7. Napiš, jestli je podle tvého názoru pomocí testu možné zjistit:

- povahové vlastnosti

- o čem člověk sní a po čem touží

8. Na základě ukázky stručně charakterizuj Heather.

9. Myslíš, že je Heather Melindina dobrá kamarádka? Proč?

10. Zamysli se nad svou budoucností. Stručně napiš, kde sám sebe vidíš za 10 let.

Pracovní list č. 10

Téma hodiny:

1. Přečti si, jaká událost se v Melindině životě skutečně odehrála.

„Rachel domluvila, že půjdeme na poslední letní večírek, který pořádaly roztleskávačky, s pivem, staršími kluky a hudbou. Vydíráním přiměla svého staršího brácha Jimmyho, aby nás tam odvezl. Všechny jsme přespávaly u Rachel doma. Její máma si myslela, že Jimmy nás veze na bruslení.

Bylo to na farmě pár kilometrů od místa, kde bydlíme. Sudy stály ve stodole, kde byly nainstalované reproduktory. Většina lidí se držela v přítmí. Holky vypadaly jako modelky z reklamy na džíny, neskutečně hubené, s rudými rty, velkými náušnicemi a běloskvoucími úsměvy. Připadala jsem si tam jako malá holka.

Za mnou se ozvaly kroky. Nějaký starší kluk. Dal se se mnou do řeči a začal se mnou flirtovat. Nádherný kluk, jak z obálky časopisu. Měl hezčí vlasy než já, byl samé opálené svaly a měl rovné bílé zuby. A flirtoval se mnou! Kde je Rachel – tohle musí vidět!

Řecký bůh: „Odkud jsi? Jsi moc krásná na to, aby ses schovávala ve tmě. Pojd' si zatancovat.“

Měsíc se zahalil do mraku. Stíny vypadaly jako negativy.

„Chceš?“ zeptal se.

Co to říkal? Neodpověděla jsem. Nevěděla jsem. Nemluvila jsem.

Pak jsme byli na zemi. Kdy se to stalo? „Ne.“ Ne, tohle se mi nelíbilo. Ležela jsem na zemi a on na mně. Moje rty mumlaly něco o tom, že chci pryč, že mě potřebuje kamarádka, že si rodiče dělají starosti. Slyším se – blekotám jako nepřítetný opilec. Přitiskne mi na ústa rty a já nemůžu mluvit. Odvracím hlavu. Je hrozně těžký. Jako by na mně ležel balvan. Otvírám ústa, chci se nadechnout, zaječet, ale on mi je přikryje rukou. V hlavě mi zní jasně jako zvon můj hlas: „Ne, já nechci!“ Ale nedokážu to ze sebe dostat. Snažím se vzpomenout si, jak ležíme na zemi, a kam se poděl měsíc, a pak prásk! Vyhrne košili, stáhne si šortky, hlína vlhce, temně voní a NE! – vlastně tu doopravdy nejsem. Jsem zpátky u Rachel, natáčím si vlasy a nalepuju falešné nehty, a on páchne pivem, je zlý, ubližuje mi ubližuje mi ubližuje mi a pak vstane, zatáhne si zip na džínách a usměje se.

Další věc, co jsem uviděla, byl telefon. Stála jsem uprostřed opilého davu a zavolala jsem 911, protože jsem potřebovala pomoc. Telefon vzala nějaká paní. „Policie, popište, co se stalo.“ Uviděla jsem odraz svého obličeje v okně nad dřezem a nedokázala jsem ze sebe vypravit ani slovo. Co je to za holku? V životě jsem ji neviděla. Po obličeji a po rozkousaných rtech se mi řinuly slzy a na telefonu se udělala loužička. „Neboj se,“ řekla ta hodná paní v telefonu. „Už jsme tě lokalizovali. Policie je na cestě. Jsi zraněná? Vyhrožuje ti někdo?“ Někdo mi vytrhl sluchátko z ruky a poslouchal. Potom se ozval výkřik – jedou sem policajti! Za kuchyňským oknem už se míhalo červenomodré světlo. Obličej Rachel – vztekla si mě měří. Někdo mi dal facku. Vyplazila jsem se z místnosti lesem nohou. Venku se na rozloučenou usmál měsíc a pak se ztratil.

Vrátila jsem se domů, do prázdného domu. Beze slova.“¹¹⁰

2. Dokonči tvrzení vztahující se k textu.

- Melinda svým rodičům...
- Na večírku byli...
- Hrdinka se zde cítila...
- Byla znásilněna, protože...
- Rachel se zachovala...
- Já bych...

3. V textu podtrhni pasáže, ve kterých dokážeš jasně vyčíst Melindiny emoce.

4. Pro tuto vyučovací hodinu vymysli název a zapiš jej.

¹¹⁰ ANDERSON, Laurie Halse: *Mluv*, s. 124–126.

Pracovní list č. 11

Téma hodiny:

Strom událostí

Domácí úkol

V České republice existuje několik míst, institucí a linek, na které se může člověk v problematické situaci obrátit. Najdi kontakty alespoň na jeden takový ústav a na následujících řádcích stručně popiš pomoc, kterou nabízí. Nezapomeň uvést zdroj informací.

Hodnocení skupinové práce

Splnili jsme úkol?	ANO / NE
Zvolili jsme správný postup a rozdělení práce?	ANO / NE
Byl/a jsem skupině přínosem?	ANO / NE
Respektovali spolužáci můj názor?	ANO / NE
Zapojila jsem se do rozdělení rolí?	ANO / NE
Prezentovala naše skupina svůj strom událostí kvalitně?	ANO / NE
Příště bych rád/a pracovala se stejnými kolegy?	ANO / NE

Vlastní poznámky:

Pracovní list č. 12

Téma hodiny:

1. Přečti si text.

Někdo do mě vrazí a strčí mě zpátky do kumbálu. Rozsvítí se světlo a dveře se zavřou.

Jsem tu uvězněná s Andym Evansem.

Mlčky na mě zírá. Není tak vysoký, jak si ho pamatuju, ale pořád stejně odporný. Ve světle žárovky má pod očima stíny. Je vytesaný z kamenných kvádrů a páchne tak, že mám strach, že se počůrá. Klouby na prstech mu zapraskají. Má ohromné ruce.

Andy Netvor: „Ty sis pustila pusku na špacír, co? Rachel se na mě na plese vykašlala, vykládala mi nějakou nesmyslnou historku, že jsem tě znásilnil. Moc dobře víš, že je to lež. Nikdy jsem nikoho neznásilnil. Nemusím. Chtěla jsi to stejně jako já. Ale pak ses urazila, začala jsi šířit lži a teď všechny holky ze školy vykládají, že jsem zvrhlik. Šířila jsi tuhle nesmyslnou historku celé týdny. Co je, ty ošklivko, žárlíš? Nemůžeš sehnat kluka?“

Slova dopadají na podlahu jako hřebíky, tvrdé, špičaté. Zkusím se protáhnout kolem něj. Postaví se mi do cesty. „Kdepak. Zůstaneš pěkně tady. Pěkně jsi mi to zavařila.“ Sáhne za sebe a dveře zamkne. Cvak.

Já:

„Víš, že jsi divná mrcha? Zrůda. Nechápu, jak ti někdo může věřit.“ Sevře mi zápěstí. Snažím se vymanit a on mě zmáčkne tak pevně, že mám pocit, že mi rozdrtil kosti. Přitiskne mě na zavřené dveře. [...]

Netvor: „Nebudeš ječet. Předtím jsi taky neječela. Líbilo se ti to. Jen žárlíš, že jsem chodil s tvou kamarádkou, a ne s tebou. Já vím, co chceš.“

Přimáčkne mi ústa na obličej. Kroutím hlavou. Má vlhké rty, zuby mi naráží o lícni kost. Snažím se mu vymanit a on do mě naráží tělem. Nemám nohy. Srdce se mi viklá. Cítím na krku jeho zuby. Dokážu ze sebe vydat jen kňučení. Snaží se sevřít obě moje zápěstí jednou rukou. Druhou chce mít volnou. Vzpomínám si, vzpomínám si. Kovové ruce, ruce jako horký nůž.

Ne.

Vybuchne ze mě zvuk.

„NNNEEE!!!“

Následuju ho, odrazím se od stěny, strčím do Andyho Evanse, ten ztratí rovnováhu a vrazí do rozbitého umyvadla. Zakleje a otočí se, jeho pěst se blíží, blíží. V hlavě mi vybuchne a v ústech mám krev. Uhodil mě. Ječím, ječím. Proč se nebortí zdi? Ječím tak nahlas, že by to stačilo na zboření celé školy. Hmatám po něčem – moje miska s potpourri – hodím ji po něm a ona dopadne na zem. Moje knihy. Znovu zakleje. Dveře jsou zamčené, dveře jsou zamčené. Chytí mě, odtáhne mě ode dveří, jednou rukou zacpe ústa a druhou sevře krk. [...] Praštím dřevem do plakátu a do zrcadla pod ním.

Skleněné střepy sklouznou po zdi do umyvadla. TO se ode mě překvapeně odtáhne. Natáhnu se a obemknu prsty skleněný trojúhelník. Přitisknu ho Andymu Evansovi ze strany na krk. Ztuhne. Přitlačím právě tolik, aby skanula jediná kapka krve. Zvedne paže nad hlavu. Vidím strniště na jeho bradě, bílou skvrnku v koutku úst. Má ochromené rty. Nemůže mluvit. To stačí.

Já: „Řekla jsem ne.“

Přikývne. Někdo buší na dveře. Odemknu je a ony se rozletí. Stojí tam Nicole a za ní celý lakrosový tým – zpocený, vztekly, s pozdviženými pálkami. Někdo se oddělí a utíká pro pomoc.¹¹¹

2. Vysvětli, co je to potpourri?

3. V textu podtrhni slova, která se opakují. Čeho tím chtěla autorka dosáhnout?

4. Vysvětli, proč Melinda nazývá Andyho Evanse TO.

5. Vyber slovo, které se nevztahuje k textu.

Strach, násilí, odvaha, hlad, křik, krev, síla, boj.

¹¹¹ ANDERSON, Laurie Halse: *Mluv*, s. 174–176.

6. Označ větu, která se netýká vztahu Andyho Evanse a Melindy.

- Melinda cítí k Andymu odpor.
- Rachel se kvůli Melindě rozešla s Andym.
- Andy dívce slovně i fyzicky ubližuje.
- Lakrosový tým přivolal křik ozývající se z kumbálu.
- Melinda v sobě nachází odvahu bránit se Netvorovi.

7. Vysvětli, co podle tvého názoru znamenají následující slovní spojení.

- je vytesaný z kamenných kvádrů
- pustila si pusu na špacír
- slova dopadají na podlahu jako hřebíky, tvrdé, špičaté
- nemám nohy
- srdce se mi viklá
- kovové ruce
- vybuchne ze mě zvuk

8. Vyhledej a zapiš přirovnání.

9. Charakterizuj Andyho Evanse. Využij informace z textu a použij také vlastní fantazii.

10. Ohodnot' hodinu známkou 1 – 5 a do tématu hodiny napiš jedno slovo, které ji bude vystihovat.

Pracovní list č. 13

Téma hodiny:

1. Vylušti osmisměrku. Výsledek zapiš do kolonky Téma hodiny.

M	E	L	I	N	D	A
L	Á	B	M	U	K	N
N	E	M	O	J	L	D
R	A	CH	E	L	U	Y
R	E	H	T	A	E	H
A	N	O	V	V	E	Ř

- Jméno hlavní postavy.
- Slovo vyjadřující negaci.
- Bývalá nejlepší kamarádka hlavní hrdinky.
- Křestní jméno útočníka.
- Souhlas.
- Souhlas hovorově.
- Místo, kde se odehrál poslední boj dívky a útočníka.
- Synonymum slova *křik*.
- Jméno dívky, která byla ve škole nová a snažila se získat kamarádky.

2. Zakroužkuj, co platí.

V hodinách jsem aktivní.	vždy	někdy	nikdy
Respektuji názory ostatních.	vždy	někdy	nikdy
Při výuce se soustředím na vlastní práci.	vždy	někdy	nikdy
Rád pomáhám spolužákům.	vždy	někdy	nikdy
Když něčemu nerozumím, zeptám se.	vždy	někdy	nikdy
Raději pracuji sám, než ve skupině.	vždy	někdy	nikdy
Umím obhájit vlastní názor.	vždy	někdy	nikdy

Hodnocení knihy *Mluv*

Název knihy:	Autor:
Hlavní postava:	
Knihu zhodnot' tak, že dokončíš věty:	
Udivuje mě...	
Nejhorší...	
Myslím si...	
Autor...	
Já bych...	
Kdybys měl/a knize dát nějakou barvu, jaká by to byla?	
Co si myslíš, že se s Melindou bude dít dál?	
Přečetl/a by sis celou knihu?	
Znáš jiné knihy s podobnou tematikou? Pokud ano, vyjmenuj.	
Napiš, co se ti v hodinách líbilo.	Napiš, co by bylo lépe ve vyučování změnit.

Odpověz na otázky.

- Jaký je tvůj názor na téma knihy?

- Bylo toto téma vzhledem k tvému věku vhodně zvoleno? Proč?

- Zajímá tě také filmové zpracování knihy?

- Setkal/a ses někdy s fyzickým násilím?

Připomeň si krizová centra, na která se můžeš v případě potřeby obrátit. Napiš alespoň dvě.

Anotace

Jméno a příjmení:	Markéta Janušková
Katedra:	Katedra českého jazyka a literatury
Vedoucí práce:	Mgr. Jana Sladová, Ph.D.
Rok obhajoby:	2019

Název práce:	Problematika osamělosti v současné literatuře pro děti a mládež
Název v angličtině:	Problems of loneliness in contemporary literature for children and youths
Anotace práce:	<p>Tato diplomová práce se zabývá problematikou osamělosti v současné literatuře pro děti a mládež. Teoretická část se věnuje psychologickému a sociálnímu vývoji mládeže, procesu socializace a různým formám deviací.</p> <p>Výstupem praktické části je didaktická interpretace vybraných textů, metodické pokyny k jednotlivým vyučovacím hodinám a pracovní listy vytvořené pro žáky základních škol.</p>
Klíčová slova:	Osamělost, outsider, přátelství, pracovní listy, metodické pokyny
Anotace v angličtině:	<p>In these thesis we deal with problematic of loneliness in contemporary literature for children and youths. The theoretical part focuses psychological and social process of youth development and various forms of deviation.</p> <p>The output in the practical part is didactic interpretation of selected texts, methodical instructions for separate lessons and worksheets created for elementary schools pupils.</p>
Klíčová slova v angličtině:	Loneliness, outsider, friendship, worksheets, methodical instructions

<p>Přílohy vázané v práci:</p>	<p>Počet příloh: 17</p> <p>Příloha č. 1 – Pracovní list č. 1 Příloha č. 2 – Pracovní list č. 2 Příloha č. 3 – Pracovní list č. 3 Příloha č. 4 – Pracovní list č. 4 Příloha č. 5 – Můj recept Příloha č. 6 – Pracovní list č. 5 Příloha č. 7 – Pracovní list č. 6 Příloha č. 8 – Dopis od Benjamína Příloha č. 9 – Pracovní list č. 7 Příloha č. 10 – Hodnocení projektu „Kuchařka“ a knihy <i>Život k sežrání</i> Příloha č. 11 – Pracovní list č. 8. Příloha č. 12 – Pracovní list č. 9 Příloha č. 13 – Pracovní list č. 10 Příloha č. 14 – Pracovní list č. 11 Příloha č. 15 – Pracovní list č. 12 Příloha č. 16 – Pracovní list č. 13 Příloha č. 17 – Hodnocení knihy <i>Mluv</i></p>
<p>Rozsah práce:</p>	<p>85 stran textu, 34 stran příloh</p>
<p>Jazyk práce:</p>	<p>Český</p>